

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, rikostorjunnasta Tullissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettaisiin siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosääntelyn estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädettyin edellytyksin. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille. Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisilaissa säädettäisiin uutena säännöksenä poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavat muutokset siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin. Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä oikeus luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti etsintäkuulutetun läsnäolotieto. Lainsäädäntö yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa ja lisää poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Hallitusohjelman mukaan kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman tavoitteita.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi.....	7
2.1 Yleistä	7
2.1.1 Viranomaisella olevien tietojen luovuttaminen.....	7
2.1.2 Henkilötietojen käsittely	9
2.2 Poliisin oikeus saada tietoja	11
2.2.1 Lainsäädäntö	11
2.2.2 Oikeuskäytäntö.....	13
2.3 Poliisin oikeus luovuttaa tietoja	16
2.3.1 Lainsäädäntö	16
2.3.2 Oikeuskäytäntö.....	18
2.4 Poliisin tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen käytännössä.....	19
2.4.1 Toimintaympäristö	19
2.4.2 Yleistä tietopyynnöistä.....	20
2.4.3 Poliisin tiedonsaanti viranomaisilta poliisilain nojalla.....	21
2.4.4 Poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä poliisilain nojalla	23
2.4.5 Tiedonsaanti poliisin henkilötietolain perusteella.....	26
2.4.6 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisilain perusteella	26
2.4.7 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisin henkilötietolain perusteella	28
2.4.8 Yleisiä huomioita poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevasta sääntelystä	29
2.5 Rajavartiolaitos	30
2.6 Tulli.....	31
2.7 Maahanmuuttovirasto.....	32
3 Tavoitteet	33
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	33
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	33
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	35
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	35
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	36
4.2.2.1 Yleistä	36
4.2.2.2 Poliisi	37
4.2.2.3 Rajavartiolaitos	38
4.2.2.4 Tulli.....	38
4.2.2.5 Maahanmuuttovirasto.....	39
4.2.2.6 Ulosottolaitos	39
4.2.2.7 Sosiaali- ja terveydenhuolto	40
4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan.....	40
4.2.4 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan	41
4.2.5 Muut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	42

4.2.6 Vaikutukset turvallisuuteen.....	43
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	44
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	44
5.1.1 Säännösten systematiikka.....	44
5.1.2 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.....	45
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	46
5.2.1 Ruotsi	46
5.2.2 Norja.....	49
5.2.3 Tanska	50
5.2.4 Viro	51
5.2.5 Alankomaat	51
5.2.6 Yhteenveto	52
6 Lausuntopalaute.....	53
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	53
7.1 Poliisilaki	53
7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	65
7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa.....	69
7.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	76
7.5 Laki rikostorjunnasta Tullissa	79
7.6 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa	84
7.7 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa.....	87
8 Voimaantulo	88
9 Toimeenpano ja seuranta	88
10 Suhde muihin esityksiin.....	88
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	88
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	88
11.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.....	88
11.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja.....	89
11.2.1 Henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn välttämättömyys ja kansallinen liikkumavara	90
11.2.2 Henkilötietojen saanti ja luovuttaminen.....	91
11.2.3 Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.....	93
11.3 Säätämisyjärjestyksen arviointi.....	96
LAKIEHDOTUKSET	97
1. Laki poliisilain muuttamisesta	97
2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta	100
3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ..	102
4. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	105
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta	106
6. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta	108
7. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta	110
LIITE	112
RINNAKKAISTEKSTIT	112
1. Laki poliisilain muuttamisesta	112

Luonnos

2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta	116
3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta .	120
4. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	124
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta	126
6. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta	129
7. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta	132

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Hallitus varmistaa, että poliisilaki (872/2011), pakkokeinolaki (806/2011) ja esitutkintalaki (805/2011) tukevat rikostorjuntaa riittävällä tavalla. Hallitusohjelman mukaan tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa poistetaan ja lisätään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi hallinnollista rikostorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tukemaan niitä tarpeita, joita viranomaistoiminnan täysipainoinen ja tuloksekas toteuttaminen edellyttää.

Myös hallintovaliokunta on kiinnittänyt sisäisen turvallisuuden selontekoa (VNS 4/2021 vp) koskevassa mietinnössään huomiota viranomaisten välisen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin ja pitänyt välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin ughiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi (HaVM 19/2021 vp).

Hallitusohjelman mukaan hallitus on myös sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi. Hallitusohjelman mukaan muun muassa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa helpotetaan ja tuodaan Ruotsin jengirikollisuuteen keskittyvän viranomaisyhteistyöryhmien parhaat käytännöt Suomeen. Oikeusministeriö asetti 1.9.2023 työryhmän (VN/24165/2023) valmistelemaan hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2023 loppuun mennessä toimenpideohjelman nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Toimenpideohjelma ja sitä koskeva valtioneuvoston periaatepäätös julkaistiin 25.4.2024 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13). Toimenpideohjelmaan sisältyy kirjauksia myös viranomaisyhteistyön ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon parantamiseksi.

Helmikuussa 2024 julkaistiin työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:3) Työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma pohjautuu keväällä 2023 hyväksyttyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen työperäisen hyväksikäytön ehkäisemisen ja torjumisen strategiasta. Ohjelma sisältää toimenpiteitä, joilla vastataan strategiassa kuvattuihin tavoitteisiin ja samalla varmistetaan hallitusohjelmaan sisällytettyjen työperäisen hyväksikäytön vastaisten kirjausten toimeenpano. Hallitusohjelman mukaisesti viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia parannetaan muun muassa varmistamalla tiedonsaanti- ja omaaloitteiset tiedonanto-oikeudet viranomaisten välillä. Lisäksi ihmiskauppaa ehkäistään poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti, ihmiskaupan torjuntaa tehostetaan sekä varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä.

Tällä hallituksen esityksellä toteutetaan erityisesti hallitusohjelman kirjausta siitä, että tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa poistetaan ja lisätään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Esityksellä pyritään osaltaan parantamaan hallinnollisen rikostorjunnan edellytyksiä. Esityksen valmistelussa on pyritty huomioimaan myös edellä mainittujen toimenpideohjelmien viranomaisten tiedonvaihdon parantamiseen liittyvät kirjat siltä osin kuin ne liittyvät hankkeen toimeksiantoon.

Edellä mainitun lisäksi on tunnistettu tarve arvioida poliisin tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön. Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019, jäljempänä *tiedonhallintalaki*) tuli voimaan 1.1.2020. Poliisilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*) tiedonvaihtoa koskevat säännökset on valmisteltu ennen tiedonhallintalain voimaantuloa, eikä sääntely siten kaikilta osin noudata nykyisen yleislainsäädännön mukaista systematiikkaa. Vastaavat tarkistukset tehdään myös Rajavartiolaitosta ja Tullia koskevaan sääntelyyn.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 25.9.2023 lainsäädäntöhankkeen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Hankkeen toimikausi oli 25.9.2023–31.5.2026. Hankkeen tehtävänä oli arvioida poliisilain 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Samassa yhteydessä tuli valmistella muut ehdottoman välttämättömät ehdotukset hankkeeseen liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Toimeksianton mukaisesti ehdotus tuli laatia hallituksen esityksen muotoon.

Hankkeelle nimettiin 16.10.2023 erillisellä päätöksellä ohjausryhmä ja työryhmä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi sisäministeriön poliisiosaston osastopäällikkö. Ohjausryhmässä oli edustettuna sisäministeriön rajavartio-osasto, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Poliisihallitus, suojelupoliisi, Tulli ja Syyttäjälaitos. Työryhmään nimettiin edustajat valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön rajavartio-osastolta, sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksiköstä, Valtakunnansyyttäjän toimistosta, Tullista, Poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, suojelupoliisista sekä tietosuojavaltuutetun toimistosta (pysyvä asiantuntija). Työryhmää täydennettiin kesken toimikauden sosiaali- ja terveysministeriön edustajalla. Työryhmässä kuultiin myös työryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita oikeusministeriöstä, sisäministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, Helsingin poliisilaitokselta sekä Itä-Suomen yliopistosta.

Hankkeen työryhmä ei jättänyt asiasta erillistä mietintöä, vaan tuotti toimeksiantonsa mukaisesti hallituksen esitysluonnoksen, joka viimeisteltiin ennen lausuntokierrosta virkatyönä sisäministeriön poliisiosastolla.

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020, jäljempänä *maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki*) koskevat muutokset on valmisteltu virkatyönä sisäministeriön maahanmuutto-osaston ja poliisiosaston yhteistyössä. Työryhmä ei ole käsitellyt näitä kirjauksia.

Sisäministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta lausuntoa yhteensä xx viranomaiselta, organisaatiolta ja järjestöltä. Lausuntopyyntöaineisto toimitettiin suoraan lausuntopyynnön jake-lussa mainituille tahoille, minkä lisäksi lausuntopyyntöaineisto oli saatavilla lausuntopalvel-lussa. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot ovat voineet lausua esityksestä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa [https://intermin.fi/hankkeet/ tunnuksella SM046:00/2023](https://intermin.fi/hankkeet/tunnuksella%20SM046:00/2023).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä

2.1.1 Viranomaisella olevien tietojen luovuttaminen

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisella olevien tietojen julkisuudesta ja salassapidosta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*), jota sovelletaan yleislakina viranomaisella olevan tiedon luovuttamiseen, jos muualla lainsäädännössä ei toisin säädetä. Julkisuuslain sääntely perustuu viranomaisten erillisyyssperiaatteelle, jonka mukaan jokainen viranomainen on toisiinsa ja yksityisiin tahoihin nähden itsenäinen. Erillisyyssperiaate tarkoittaa myös sitä, että viranomaisella ei ole yleistä oikeutta saada toiselta viranomaiselta tietoa, jonka julkisuutta on rajoitettu. Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä tiedoista. Lain 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen julkisuuslaissa säädetään.

Julkisuuslain 26 ja 29 §:ssä säädetään yleisistä perusteista salassa pidettävän tiedon antamiseen. Säännökset ovat osittain päällekkäiset. Tieto salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta voidaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Lain 26 §:n 3 momentin mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon antamansa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannostaan tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Salassa pidettäviä tietoja voi kuitenkin luovuttaa mainittuja tehtäviä varten myös silloin, kun salassa pidettävien tietojen poistaminen niiden suuren määrän tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi ei ilmeisesti ole tarkoituksenmukaista. Viranomaisen on ennakolta varmistuttava siitä, että tietojen salassapidosta ja suojaamisesta huolehditaan asianmukaisesti. Lisäksi viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta 29 §:n nojalla, jos asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi tai jos tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi. Lain 29 § 2 momentin nojalla viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon sellaisista osoite- tai muista yhteystiedoista, jotka ovat 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä.

Lisäksi viranomaisen on julkisuuslain 17 §:n 2 momentin mukaan asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä soveltaessaan otettava huomioon, onko asiakirjan salassapitovelvollisuus riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista (vahinkoedellytyslausekkeeton salassapitosäännös) vai määräytyykö julkisuus asiakirjan antamisesta johtuvien haitallisten vaikutusten perusteella (julkisuusolettamaan perustuva salassapitosäännös) vai edellyttääkö julkisuus sitä, ettei tiedon antamisesta ilmeisesti aiheudu haitallisia vaikutuksia (salassapito-olettamaan perustuva salassapitosäännös). Salassapitosäännökset, jotka perustuvat vahinkoedellytyslausekkeeseen, eivät monissa tilanteissa muodosta viranomaiselle estettä antaa toiselle viranomaiselle lakisääteisiä tehtäviä varten salassa pidettäviä tietoja, koska tietojen antaminen ei vaaranna salassapitointressiä. Tämä kuitenkin edellyttää tiedot antavalta viranomaiselta tilanne- ja tapauskohtaista harkintaa. Julkisuuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 20/2005 vp, s. 20) on todettu, että vahinkoedellytyslausekkeitä on käytetty sen varmistamiseksi, ettei salassapitoa uloteta laajemmalle kuin kulloinenkin tilanne suojattavan edun kannalta välttämättä vaatii. Vahinkoedellytyslausekkeiden käytön avulla rajoitetaan siis

salassapidon ulottuvuutta siihen, mikä kussakin tilanteessa on katsottava suojattavan intressin kannalta välttämättömäksi. Vahinkoedellytyslausekkeen sisältävät salassapitosäännökset tuovat sääntelyjärjestelmään joustavuutta myös suhteessa viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon.

Julkisuuslain 17 §:n 3 momentin mukaan harkittaessa yleisöltä salassa pidettävän tiedon antamista ennalta määritellylle tiedonsaajalle julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän säännöksen osoittamissa rajoissa on pidettävä huolta siitä, että tiedonsaajalla on julkisuuslain mukainen vaitiolovelvollisuus ja että tietoja annetaan muille kuin viranomaisille ja niissä toimiville vain, jos tiedon antamiselle on painava yleinen syy. Vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään puolestaan julkisuuslain 23 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutaakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Pykälän 2 momentissa säädetään muun ohella siitä, että vaitiolovelvollisuus on myös sillä, jolle viranomainen on ilmoittanut julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän salassapitosäännöksen osoittamissa rajoissa tietoja, jotka ovat yleisöltä salassa pidettäviä.

Julkisuuslain 16 §:ssä on yleissäännös tiedon antamistavoista, jotka tulevat sovellettavaksi myös viranomaisten välisessä tietojen antamisessa. Lain 16 §:n 1 momentin perusteella viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeuksien puitteissa asiakirjan sisällöstä tiedon suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi taikka antamalla siitä kopio tai tuloste. Lain 16 §:n 2 momentissa on säädetty tietojen antamisesta sähköisessä muodossa viranomaisen ratkaisurekisteristä sekä muusta sähköisen asiakirjan antamisesta. Lain 16 §:n 3 momentissa on puolestaan säädetty tietojen antamisesta kopiona, tulosteena tai sähköisessä muodossa viranomaisen henkilörekisteristä.

Julkisuuslaissa tarkoitettu tietojen antaminen sähköisessä muodossa ei käsitä tilanteita, joissa tiedot annetaan toiselle viranomaiselle teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla, vaan tästä säädetään tiedonhallintalaissa, joka on tullut voimaan 1.1.2020. Tiedonhallintalaki on tiedonhallintaa koskeva yleislaki. Seuraavaksi selostettavat tiedonhallintalain 22–24 §:t ovat erityissäännöksiä suhteessa julkisuuslain 16 §:n 3 momenttiin, kun tietoja luovutetaan sähköisessä muodossa.

Tiedonhallintalain 22 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä. Sen mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Sen lisäksi, mitä tiedonhallintalain 4 luvussa (tietoturvallisuus) säädetään, tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja.

Lain 23 §:ssä säädetään katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle. Viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Sen lisäksi, mitä tiedonhallintalain 4 luvussa

(tietoturvallisuus) säädetään, edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että katselumahdollisuus on rajattu vain yksittäisiin hakuihin, jotka voivat kohdistua tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin. Tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietojen käyttötarkoitus.

Tietoaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille säädetään puolestaan tiedonhallintalain 24 §:ssä. Sen mukaan viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tekninen rajapinta voidaan avata 22 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä siten kuin mainitussa pykälässä säädetään. Tiedot luovuttavan viranomaisen on tarvittaessa varmistettava, että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä tiedonhallintalaissa säädettyjä velvollisuuksia. Tiedon antamisesta muussa sähköisessä muodossa ja yleisölle katseluyhteytenä toteutettuna tietopalveluna säädetään erikseen.

Viranomainen voi siis luovuttaa toiselle viranomaiselle tietoja teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla, jos tiedot vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin tiedonsaantioikeus. Tiedonhallintalain 22 §:n esitöiden (HE 284/2018 vp, s. 106) mukaan pykälän 1 momentin ensimmäinen virke sisältää ehdon, jonka mukaan teknisen rajapinnan avulla tietoja voidaan luovuttaa vain, jos tiedot vastaanottavalla viranomaisella on laissa säädetty tiedonsaantioikeus rajapinnan avulla luovutettaviin tietoihin. Tiedonsaantioikeuksista on säädetty muualla lainsäädännössä. Tiedonsaantiin olisi siten oltava jokin siihen oikeuttava säännös, joka voisi sisältyä julkisuuslakiin tai muuhun lakiin.

2.1.2 Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyyn poliisin rikosperustaisissa tehtävissä sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*). Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan poliisin osalta henkilötietojen käsittelyyn, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä edellä tarkoitetun toiminnan yhteydessä. Lakia sovelletaan vain, kun käsittely on kokonaan tai osittain automaattista tai käsiteltävät tiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa. Rikosasioiden tietosuojalailla on pantu täytäntöön luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*). Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan poliisin käsitellessä henkilötietoja rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen yhteydessä. Sitä sovelletaan myös poliisitutkinnan yhteydessä ja silloin, kun poliisi käsittelee henkilötietoja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan kansallisena ratkaisuna myös suojelupoliisin suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittelyyn niiden rikosperustaisissa tehtävissä. Maahanmuuttovirastossa henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta rikosasioiden tietosuojalakia.

Muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (jäljempänä *yleinen tietosuojalaki* tai *tietosuojalaki*) ja sitä täydentävää tietosuojalakia (1050/2018).

Tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston toiminnassa on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdat, joiden mukaan käsittely on tarpeen lakisääteisen velvollisuuden noudattamiseksi taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan poliisissa henkilötietojen käsittelyyn lupahallintoon liittyvissä tehtävissä sekä sellaisissa poliisille säädettyissä valvontatehtävissä, joissa ei ole kyse rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta tai näihin liittyvistä toimenpiteistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Samoin Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn muissa kuin rikosperustaisissa tehtävissä.

Poliisin henkilötietolaki, laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki*) sekä laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa (650/2019, jäljempänä *Tullin henkilötietolaki*) ovat rikosasioiden tietosuojalakia ja yleistä tietosuoja-asetusta täydentäviä säädöksiä. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki on yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä säädös Maahanmuuttovirastossa suoritettujen henkilötietojen käsittelyn osalta. Poliisin henkilötietolain 2 luvussa säädetään poliisin oikeuksista käsitellä henkilötietoja eri käyttötarkoituksiin, 3 luvussa oikeudesta saada henkilötietoja ja 4 luvussa henkilötietojen luovuttamisesta. Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolaeissa noudatetaan samaa sääntelymallia. Poliisin henkilötietolain 60 §:n mukaan 2 luvussa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjä on Poliisihallitus. Henkilötietojen käsittelystä suojelupoliisissa säädetään poliisin henkilötietolain 7 luvussa. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa rekisterinpitäjästä säädetään 18 §:ssä ja Tullin henkilötietolaissa 38 §:ssä.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat henkilötiedot, joista ilmenee etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitetut biometriset tiedot sekä terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on sallittu vain, jos siitä säädetään laissa, kyse on rikosasian käsittelystä syyttäjäntoimessa tai tuomioistuimessa, rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaaminen edellyttää sitä, tai käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston suorittaman erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn oikeusperusta on tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta, jonka mukaan käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Poliisin henkilötietolain 15 §:n 1 momentin mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä. Vastaavat säännökset ovat Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä, Tullin henkilötietolain 4 §:ssä ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:ssä. Lisäksi poliisin henkilötietolain 15 §:ssä säädetään erityisiä edellytyksiä passi- ja henkilökorttirekistereissä olevien biometristen tietojen sekä ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä tarkoitettujen biometristen tietojen sekä eräiden muiden henkilötietojen käytölle.

Käyttötarkoitussidonnaisuus on keskeinen tietosuojaperiaate. Rikosasioiden tietosuojalaissa käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään 5 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla.

Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa.

Tietosuoja-asetuksessa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta säädetään 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Sen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Käsiteltäessä henkilötietoja tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla, ja kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, voidaan kansallisen liikkumavaran puitteissa asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mikäli katsotaan, että tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Tällaisia tavoitteita ovat muun muassa kansallinen turvallisuus, yleinen turvallisuus sekä rikosten ennalta estäminen, tutkiminen, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy. (Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu C-268/21.)

2.2 Poliisin oikeus saada tietoja

2.2.1 Lainsäädäntö

Poliisin tehtävistä säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Pykälän 2 momentin mukaan poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Poliisin oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä tehtäviensä suorittamista varten säädetään poliisilain 4 luvussa. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. Säännös vastaa asiallisesti kumotun poliisilain (493/1995) 35 §:n 1 momenttia (HE 224/2010 vp, s. 87–88). Kumotun poliisilain esitöiden (HE 57/1994 vp, s. 66–67) mukaan pykälässä määritelty tietojensaantioikeus syrjäyttää muualla laissa säädetty salassapitovelvollisuudet, ellei salassapitovelvollisuutta koskevassa säännöksessä nimenomaan kiellä tietojen luovuttamista poliisille. Kielto voidaan ilmaista myös luettelemalla tietojensaantiin oikeutetut viranomaiset mainitsematta poliisia niiden joukossa. Jos kysymyksessä olevien tietojen käyttö todisteena on kielletty tai sitä on rajoitettu, poliisilla olisi oikeus saada tiedot vain sellaisiin tarkoituksiin, joissa niiden käyttö on todistelukieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten mukaan sallittua. Jos tietojensaantioikeutta on rajoitettu siten, että poliisilla on salassapitosäännöksen mukaan oikeus saada tietoja vain määräedellytyksin tai

tiettyyn tarkoitukseen, erityissäännöksiin perustuvia rajoituksia olisi noudatettava poliisilaissa säädetystä yleisestä tiedonsaantioikeudesta huolimatta.

Todistamiskielloista säädetään oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvussa. Poliisin tiedonsaantioikeuden näkökulmasta keskeisin todistamiskielto on 17 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetty lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuus olla todistamatta henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimien voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitetun henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettyä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Poliisilain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan poliisilla on lisäksi päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ajo-oikeuden, ampuma-aseluvan tai muun sellaisen luvan voimassaolon harkitsemiseksi luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä, jos voidaan perustellusti olettaa, että luvanhaltija ei enää täytä luvan saannin edellytyksiä. Edellä mainituilla perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja saa käyttää vain luvanhaltijan luotettavuuden, sopivuuden taikka luvan voimassaolon muun edellytyksen tai lupaan sisältyvän ehdon täyttymisen arvioimiseksi.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitetussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Lisäksi poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja. Poliisilla on myös oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä siten kuin 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Poliisin henkilötietolaki sisältää muun muassa yleislainsäädäntöä ja toimivaltuussääntelyä täydentävää sääntelyä tietojen saamisesta tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden välityksellä (3 luku). Luvun säännökset täsmentävät poliisilain 4 luvussa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia siltä osin kuin kyse on tietojen saamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Poliisilain 4 luvun 2 §:n tiedonsaantioikeutta ei sovelleta tiedonsaantiin näillä tavoilla, mutta sitä sovelletaan muuhun tiedon sähköiseen saantitapaan, kuten esimerkiksi sähköpostitse välitettävään tietoon.

Poliisin henkilötietolaissa keskeisin poliisin tiedonsaantia koskeva säännös on lain 16 §, jonka mukaan poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Rekisteri- tai viranomaiskohtaiset tiedonsaantiedellytykset on lueteltu pykälän 1 momentissa viidessätoista kohdassa. Poliisin henkilötietolaissa tiedonsaantioikeutta ei ole sidottu päällystöön kuuluvan poliisimiehen tekemään pyyntöön kuten poliisilaissa, vaan tiedonhakuja tietojärjestelmiin voivat tehdä muutkin poliisissa työskentelevät henkilöt.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ssä säädetään muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten. Lisäksi poliisin tiedonsaantiin vaikuttavaa sääntelyä on useissa erityislaeissa.

Erityisesti mainittakoon myös, että rikoslaissa (39/1889) on säännös törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä, joka velvoittaa ilmoittamaan viranomaiselle vielä estettävissä olevasta törkeästä rikoksesta. Rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, jalkaväkimiina-kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, naisen sukuelinten silpomisen, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhoistyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdysrikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, antaa siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

2.2.2 Oikeuskäytäntö

Oikeuskäytännön perusteella poliisin tiedonsaantioikeuksiin liittyvät tulkintaongelmat ovat koskeneet yleensä tiedonsaantia sosiaali- ja terveyshuollon viranomaisilta poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla. Toisinaan eri tuomioistuinten linjaukset ovat olleet myös ristiriidassa keskenään.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2025:11 on korostettu tapauskohtaisen harkinnan merkitystä. Poliisi oli pyytänyt tietoa sairaalan psykiatrian osastolla hoidettavana olleen potilaan henkilöllisyydestä, koska potilas oli epäiltynä osastolla tapahtuneesta, poliisin tutkittavana olevasta pahoinpitelyrikoksesta. Tietojen luovuttamiseen ei ollut saatu suostumusta eikä tutkittavana ollut rikos ollut sellainen, jonka kohdalla todistamiskiello väistyisi. Korkein hallinto-oikeus totesi, että tieto potilaan henkilöllisyydestä paljastaa samalla hänen terveydentilaansa kuvaavan hoitosuhteen. Todistamiskiellon ulottuvuuden kannalta oli arvioitava, oliko salassa pidettävä tieto hoitosuhteesta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla arkaluonteinen. Korkein hallinto-oikeus totesi, että hoitosuhdetta koskevan tiedon arkaluonteisuus oli arvioitava tapauskohtaisesti. Tässä asiassa korkein hallinto-oikeus antoi merkitystä sille, että kysymys oli psykiatrisesta hoitosuhteesta. Mielenterveyttä pidetään korostuneesti henkilökohtaisena asiana, ja mielenterveyden häiriöihin liittyy yhteiskunnassa erityistä herkkyyttä. Lisäksi psykiatrisessa hoidossa luottamuksellisuus on keskeinen osa hoitoa. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tietoa hoitosuhteesta psykiatriseen hoitolaitokseen oli pidettävä sellaisena oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettuna terveydentilaa koskevana arkaluonteisena tietona, joka kuului todistamiskiellon piiriin. Poliisilla ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa.

Korkein hallinto-oikeus arvioi ratkaisussa KHO 2024:80 poliisin oikeutta saada pyytämänsä tiedot kadonneen henkilön mahdollisesta sairaalassa olostä. Suorittaessaan poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaista tehtävää kadonneen henkilön löytämiseksi poliisi oli pyytänyt HUS-kuntayhtymältä tiedon siitä, oliko kadonneeksi ilmoitettu ikääntynyt ja muistisairas henkilö mahdollisesti sairaalassa. Pyydettyä tietoa ei annettu ja hallinto-oikeus hylkäsi poliisilaitoksen valituksen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tieto henkilön olostä sairaalassa oli julkisuuslain

24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettävä. Kun kysymys oli poliisin oikeudesta saada salassa pidettävä terveystieto tai sellaiseen verrattavissa oleva tieto esimerkiksi kadonneen henkilön olinpaikasta tämän hengen ja terveyden suojelemiseksi, tiedon luovuttamiseen poliisille henkilön mahdollisesta olinpaikasta liittyi sekä painava yleinen etu, mutta myös painava yksityinen etu. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli myös kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista. Kokonaisuutena arvioituna korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisin lakisääteiseen tehtävään liittyvää tiedonsaanti-intressiä oli tällaisessa tapauksessa pidettävä painavampana kuin tarvetta suojata asianomaisen henkilön yksityiselämää ja yksityisyyttä. Koska kysymys oli poliisille kuuluvan tehtävän kannalta tarpeellisesta tiedosta, poliisilla oli poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti lähtökohtaisesti oikeus saada pyytämänsä tiedot julkisuuslain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä *potilastietolaki*) salassapitosäännösten estämättä. Asiassa oli kuitenkin lisäksi arvioitava, rajoittiko tiedon antamista se, että poliisilain mukaan tiedon käyttö todisteena olisi rajoitettua tai kiellettyä. Oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevia säännöksiä sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa niiden käsitellessä riita- tai rikosasiaa. Korkein hallinto-oikeus totesi, että käsiteltävänä olevassa asiassa ei ollut kysymys riitai- tai rikosasiasta (vrt. KHO 2018:93), vaan poliisin muusta lakisääteisestä tehtävästä kadonneen henkilön löytämiseksi. Oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon ei siten voida tulkita rajoittavan poliisin tiedonsaantioikeutta tällaisessa tapauksessa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukainen todistamiskielto ei rajoittanut poliisin tiedonsaantioikeutta asiassa. Potilastietolain 13 § on sittemmin kumottu lailla 705/2023 potilastietolain muuttamisesta. Potilastietojen salassapidosta ja käsittelystä sekä potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä säädetään nykyään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023, jäljempänä *asiakastietolaki*).

Ratkaisussa KHO 2023:51 korkein hallinto-oikeus arvioi poliisin oikeutta saada tietoja esitutkintaa varten poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla. Poliisilaitos oli pyytänyt sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta hoitovirhekanteluun liittyviä asiakirjoja, koska poliisilla oli vireillä samaa tapahtumaa koskeva esitutkinta. Asiakirjoihin sisältyi sairaalassa vatsantähystysoperaation jälkeen menehtyneen henkilön salassa pidettäviä potilas- ja terveystietoja sekä kanteluasiassa eri tahoilta pyydettyjä lausuntoja. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilaitoksella oli julkisuuslain ja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella oikeus saada asiakirjat salassapitosäännösten estämättä esitutkintaa varten. Asiakirjojen sisältö ja luonne huomioon ottaen korkein hallinto-oikeus katsoi, että tietopyynnössä tarkoitettujen asiakirjojen antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ei ollut kielletty tai rajoitettu poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Korkeimman oikeuden käsiteltävänä olleessa tapauksessa KKO 2021:73 asianomistajana ollut vastaajan avopuoliso, jolla ei ollut asiassa vaatimuksia, oli kieltäytynyt todistamasta pahoinpitelyä koskevassa asiassa. Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevin perustein, että todistajien kertomuksia siitä, mitä he olivat kuulleet asianomistajan kertovan alustavassa puhuttelussa poliisille, ei sallittu hyödyntää näyttönä. (Ään.) Syyttäjän sallittiin kuitenkin esittää kirjallisena todisteena lääkärinlausunnon esitietoihin kirjattu asianomistajan kertomus. Korkein oikeus katsoi, että asianomistajaa koskevaan lääkärinlausuntoon, mukaan luettuna sen esitiedot, ei sisältynyt sellaisia terveydentilaa koskevia arkaluontoisia tietoja, joiden perusteella lääkäri ei oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentin nojalla saisi todistaa. Estettä lääkärinlausunnon hyödyntämiselle tällä perusteella ei siten ollut. Korkein oikeus katsoi myös, ettei oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaista lääkärin vaitiolovelvollisuutta tule tulkita perheväkivaltaa koskevissa tapauksissa siten, että lääkärinlausunnon esitietoihin kirjatusta olisi kysymys lainkohdassa tarkoitettusta salaisuudesta, josta lääkäri ei saisi todistaa. Estettä lääkärinlausunnon hyödyntämiselle myöskään tällä perusteella ei siten ollut.

Tapauksessa KHO 2021:13 poliisilaitos oli pyytänyt saada sosiaalihuollon viranomaiselta erästä sosiaalihuollon asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja väkivaltaista käyttäytymistä koskevan uhka-arvion laatimista varten. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä *asiakaslaki*) 18 §:ssä säädettiin salassa pidettävien tietojen antamisesta sosiaalihuollon asiakkaan suostumuksesta riippumatta. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan asiakaslain 18 §:ää oli sitä kokonaisuutena arvioiden ja lainvalmisteluaineistossa lausuttu huomioon ottaen pidettävä säännöksenä, jolla poliisin oikeutta saada tietoja ja asiakirjoja oli poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla nimenomaisesti rajoitettu. Poliisilaitoksella ei siten ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella vaan tietojensaantioikeus määräytyi yksinomaan asiakaslain 18 §:ssä säädetyn perusteella. Korkein hallinto-oikeus totesi lisäksi, että tietojen ilmoittamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten koskeva asiakaslain 18 §:n 3 momentin toinen virke koski ainoastaan tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen edellytyksiä. Poliisilaitoksella ei jo tästä syystä ollut sanotun säännöksen perusteella oikeutta saada pyytämäänsä tietoja. Kun kysymys ei ole ollut muustakaan asiakaslain 18 §:ssä tarkoitettua tietojen luovuttamista koskevasta tilanteesta, poliisilaitoksella ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoja sosiaalihuollon viranomaiselta. Asiakaslain 18 § on sittemmin kumottu asiakastietolailla. Asiakasta koskevan tiedon ilmoittamisesta poliisille uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten säädetään lain 62 §:ssä.

Tapauksessa KHO 2018:93 sairaalassa potilaana olleelta henkilöltä oli takavarikoitu huumausaineita. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tieto henkilön olemisesta potilaana terveydenhuollon toimintayksikössä oli julkisuuslain perusteella salassa pidettävä. Tämä tieto kuului terveydenhuollon ammattihenkilön ja hänen palveluksessaan tai muuten hänen apunaan toimivan henkilön oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon piiriin. Poliisilaitoksen tietopyynnön perusteena olleessa rikosepäilyssä ei ollut kysymys sellaisesta oikeudenkäymiskaaressa tarkoitettua rikoksesta, johon todistamiskielto ei sovellettaisi. Tämän vuoksi poliisilaitoksella ei ollut poliisilain perusteella oikeutta saada sairaanhoitopiiriltä huumausaineiden takavarikointia koskevaan asiakirjaan sisältyvää tietoa potilaan henkilöllisyydestä.

Helsingin hallinto-oikeus on myös käsitellyt tapauksia, jotka liittyvät poliisin tiedonsaantioikeuteen terveydenhuollon viranomaisilta. Vaikka näillä ratkaisuilla ei ole prejudikaattiarvoa, tapaukset kuvastavat hyvin sitä, millaisia laintulkintakysymyksiä poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla tehtyihin tietopyyntöihin käytännössä liittyy.

Eräässä tapauksessa poliisilaitos oli poliisilain 4 luvun 2 §:n perusteella pyytänyt saada tietoja sairaalassa pahoinpitelyyn syyllistyneen, osastolla potilaana olleen henkilön henkilötietoja. Hallinto-oikeus totesi, ettei lainsäädännössä ole nimenomaisesti kielletty salassa pidettävien terveystietojen luovuttamista poliisille. Näin ollen hallinto-oikeus katsoi, ettei kyseessä olevan tiedon antamista poliisille ole poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa tarkoitetulla tavalla nimenomaisesti kielletty. Hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että poliisilaitoksen pyytämä tieto sairaalassa olleen henkilön henkilöllisyydestä on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilön terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto, jota sanotun lainkohdan mukainen todistamiskielto koskee. Näin ollen poliisilaitoksella ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa. Hallinto-oikeus äänesti ratkaisusta. (Helsingin hallinto-oikeus 5.12.2023, 7086/2023). Asian käsittely on sittemmin rauennut korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Keskusrikospoliisi oli pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) tietoa siitä, onko 82 tietopyynnössä mainitulla henkilöllä ollut oikeus Kelan myöntämään tukeen 1.1.2018 ja vastauspäivän välisenä aikana. Mikäli henkilö on ollut tuensaaja, tiedot on pyydetty tuesta, sen maksuajasta sekä summasta. Hallinto-oikeus katsoi, että pyydetty tiedot ovat salassa pidettäviä ainakin

julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla. Hallinto-oikeus katsoi, ettei poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin väljä säännös voi antaa poliisille oikeutta saada mihin hyvänsä tarkoitukseen salassa pidettävää tietoa. Lainkohdan tulkinnassa oli otettava huomioon myös perustuslain vaatimukset. Tietopyynnössä eikä hallinto-oikeudessaakaan ollut yksilöity, mihin tarkoitukseen tietoja pyydetään. Koska tietopyyntö oli näiltä osin perustelematon, Kelalla ei ollut mahdollisuutta arvioida keskusrikospoliisin oikeutta yksityiselämän suojan piiriin kuuluvien tietojen saamiseen. (Helsingin hallinto-oikeus 17.1.2022, H117/2022).

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaista todistamiskieltoa on arvioitu myös hovioikeuden lainvoimaisessa päätöksessä 21.6.2021 (nro 846). Asiassa oli kyse siitä, onko kärjäoikeus voinut velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan epäiltyä pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta koskevassa asiassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n estämättä. Poliisi oli vaatinut henkilöä kuultavaksi tekemistään havainnoista siltä osin kuin kysymys oli rikoksista, joiden epäiltiin tapahtuneen hänen neuvolavastaanottonsa kuluessa ja kohdistuneen toiseen asiakkaaseen. Hovioikeus katsoi tuomiosta tarkemmin ilmenevin perustein, etteivät näkökohdat, joita oli esitetty jo pelkän asiakkuuden pitämisestä salassa, johtaneet asiassa todistamiskiellon edellytysten täyttymiseen. Kun lisäksi otettiin huomioon rikosten selvittämisen merkitys sekä asiakkaan ja henkilökunnan turvallisuus, hovioikeus katsoi kuten kärjäoikeus, että henkilöllä ei ollut oikeutta kieltäytyä todistamasta.

Edellä mainitut tapaukset ovat liittyneet poliisilain 4 luvun 2 §:n soveltamiseen. Poliisilain 4 luvun 3 §:ään on puolestaan liittymäpintaa korkeimman oikeuden ratkaisulla KKO 2022:23. Tapauksessa A Oyj tarjosi virtuaalisen erillisverkon (VPN) avulla toteutettavaa palvelua, joka salasi palvelun käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Keskusrikospoliisi oli vieraan valtion oikeusapupyynnön perusteella takavarikoinut vieraassa valtiossa vireillä olevaan rikostutkintaan liittyen A Oyj:n hallusta lokitietoja, jotka muun ohella paljastivat käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Ratkaisussa korkein oikeus vahvisti, että IP-osoite voi olla sekä henkilö- että liikennetieto. Takavarikkokieltosäännöksen soveltumista arvioidessaan korkein oikeus piti merkityksellisenä sitä, että IP-osoitetiedon yhdistäminen muihin saatavilla oleviin tietoihin voi mahdollistaa yksityiskohtaisten päätelmien tekemisen viestintäpalvelun käyttäjän yksityiselämästä. Edelleen korkein oikeus totesi, että palvelun piilottava luonne on omiaan synnyttämään käyttäjälle perusteltuja odotuksia yksityisyytensä kunnioittamisesta ja suojaamisesta viestintätapahtumassa. Korkein oikeus päätyi siihen, että A Oyj:n VPN-palvelussa käsitellään IP-osoitteita viestien välittämiseksi, ja tilaajan käyttämä IP-osoite on yhdistettävissä internetliittymän haltijaan. Korkein oikeus siten katsoi, että takavarikoidut lokitiedot ovat pakkokeinolain tarkoittamia tunnistamistietoja, joita koskee pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 1 momentin mukainen takavarikoimis- ja jäljentämiskielto.

2.3 Poliisin oikeus luovuttaa tietoja

2.3.1 Lainsäädäntö

Poliisilain 7 luvussa säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Poliisilain 7 luvun säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen poliisin henkilörekistereistä.

Poliisilain 7 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin henkilöstöön kuuluva virkamies ei saa ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka valeostajana tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai valeostajana tai peitehenkilönä toimineen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Pykälän 2 momentin mukaan muutoin

poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä julkisuuslaissa ja muussa laissa sekä poliisilain 7 luvussa jäljempänä säädetään. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa poliisiin tai joka hänelle myönnettyjen poliisivaltuuksien nojalla tai muulla perusteella suorittaa poliisitehtävää. Pykälän 3 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus on voimassa myös palvelussuhteen poliisissa päättyttyä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa. Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Poliisilain esitöiden (HE 224/2010 vp, s. 147) mukaan 7 luvun 2 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukainen tietojen antaminen tapahtuu käytännössä yleensä pyynnöstä. Tämä ei olisi kuitenkaan tietojen antamisen välttämätön edellytys. Esimerkkinä mainitaan, että rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy omaaloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Esitöiden mukaan myös 2 momentissa tarkoitettu ilmaiseminen voisi tapahtua pyynnöstä tai omaaloitteisesti. Lainkohdan perusteluissa on 2 momentin osalta myös korostettu, että ilmaisukynnyksen on oltava korkea. Tietoja ei saa luovuttaa muissa kuin momentin asettamat edellytykset selvästi täyttävissä tapauksissa. Lisäksi mahdollisen ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon on oltava huomattava.

Poliisin henkilötietolain 4 luvussa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona, tietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä sekä tietojen luovuttamisesta yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta. Poliisin henkilötietolain esitöiden (HE 242/2018 vp, s. 85) mukaan henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa (muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin poliisilain 7 luvun salassapitosääntelyä.

Poliisin henkilötietolain 21 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Lainkohdan mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

Poliisin henkilötietolain 22 §:ssä säädetään puolestaan muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisille. Pykälän 1 momentin mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Momentissa säädetään myös niistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, joihin henkilötietoja saa luovuttaa. Viranomaiskohtaiset edellytykset on lueteltu momentin seitsemässätoista kohdassa. Pykälän 2 momentin mukaan henkilökorttilaissa (663/2016) ja passilaissa (671/2006) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan pykälän 1 momentin 4, 6, 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden

varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahan-tuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten. Pykälän 3 mo-mentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syystä luo-vuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viran-omaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suo-rittamiseksi. Poliisin henkilötietolain 22 §:n säännöskohtaisten perustelujen (HE 242/2018 vp, s. 87) mukaan henkilötietojen luovuttamiseen muille viranomaisille yksittäistapauksissa (muu-ten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin jatkossakin poliisilain 7 luvun 2 §:n säännöksiä salassa pidettävän tiedon antamisesta viranomaiselle tai julkista tehtä-vää hoitavalle yhteisölle. Lisäksi julkisia tietoja voitaisiin luovuttaa muille viranomaisille myös tietojoukkona muissakin kuin 22 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa. Myös näissä luovu-tustilanteissa olisi kuitenkin huomioitava henkilötietojen suojaa koskevat säännökset.

Poliisin henkilötietolain 23 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä. Poliisin henkilötietolain 24 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta yksi-tyiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta.

Poliisin henkilötietolain 32 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta päättämisestä. Oikeudesta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tä-hän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö. Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tie-tosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Edellä mainittujen säännösten lisäksi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeuksista on säädetty useissa eri hallinnonalojen erityislaeissa.

2.3.2 Oikeuskäytäntö

Korkein oikeus arvioi tapauksessa KKO 2023:24 poliisin oikeutta luovuttaa tietoja oma-aloit-teisesti ulosottoviranomaisille. Poliisi oli ottanut A:n kiinni rikoksesta epäiltynä. Kiinnioton yh-teydessä A:lta oli takavarikoitu rahavaroja, joista poliisi oli oma-aloitteisesti ilmoittanut ulosot-toviranomaisille. Rahat oli tämän jälkeen ulosmitattu A:n ulosottovelkojen suorittamiseksi. A vaati kanteessaan Suomen valtiolta vahingonkorvauksena häneltä ulosmitattua rahamäärää. Korkeimman oikeuden mukaan tieto A:n varoista oli julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla salassa pidettävä ja julkisuuslain 23 §:n nojalla lähtökohtaisesti vaitiolovelvollisuuden piirissä (KKO 2020:62, kohta 12). Korkein oikeus katsoi, että poliisilla ei ollut ollut poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla toimivaltaa ilmoittaa oma-aloitteisesti ulosottoviranomaisille A:lta takavarikoiduista varoista. Valtion vahingonkorvausvastuulle oli poliisin virheellisestä menettelystä johtuva peruste. Korkein oikeus hylkäsi kuitenkin kanteen, koska menettelystä ei ollut aiheutunut A:lle korvattavaa vahinkoa.

Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 20.6.2018 antamassaan ratkaisussa (diaarinumero 4783/2017) arvioinut poliisin oikeutta antaa oma-aloitteisesti tieto takavarikoiduista varoista ulosottoviranomaiselle. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että poliisin menettelylle oli nähtävissä perusteita poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin sanamuodosta, esitöistä ja oikeuskirjallisuu-desta. Apulaisoikeusasiamies katsoi kuitenkin, että perustellumpaa olisi ollut pidettyä ilmoitta-masta rahoista oma-aloitteisesti ja kiinnitti huomiota siihen, että jos poliisin oma-aloitteisesta ilmoitusmenettelystä ulosottoon halutaan tehokas ja oikeusvarma, siitä olisi syytä säätää lailla. Apulaisoikeusasiamies perusteli kannanottoaan aiemmassa laillisuusvalvontakäytännössä esi-tetyillä perusoikeussääntelyyn ja hallinnon lainalaisuusperiaatteeseen liittyvillä näkökohdilla.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n tulkinnasta on ollut kyse myös Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 16.9.2022 (22/135096, asianumero R 21/1104). Kahta keskusrikospoliisin virkamiestä syytettiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta tapauksessa, jossa oli kyse järjestäytyneen rikollisryhmään kuulumista koskevan taustatiedon luovuttamisesta kaupungin rakennusvirastolle. Hovioikeus katsoi, että tieto henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan mukainen yksityiselämää koskeva salassa pidettävä tieto. Lisäksi hovioikeus totesi, ettei poliisilain 7 luvun 2 § oikeuttanut tiedon luovuttamista kaupungin rakennusvirastolle, sillä tietoa ei luovutettu kaupungille kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun tarkoitukseen, vaan kyse oli yksityisoikeudellisen sopimuksen laatimisesta kaupungin ja asianomistajien edustamien yritysten välillä. Hovioikeus katsoi, että kyse oli rikoslain 40 luvun 5 §:ssä tarkoitettusta salassa pidettävän tiedon oikeudettomasta paljastamisesta, mutta jätti kuitenkin virkamiehet tuomitsematta rangaistukseen teon vähäisyysperusteella.

2.4 Poliisin tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen käytännössä

2.4.1 Toimintaympäristö

Poliisin toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut merkittäväällä tavalla, mikä on tuonut mukanaan uusia haasteita myös tiedonvaihdon näkökulmasta. Yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, tietomäärien kasvu sekä asioinnin siirtyminen tietoverkkoihin on aiheuttanut tietoverkkorikollisuuden huomattavaa kasvua ja niin sanotun perinteisen rikollisuuden siirtymistä tietoverkkoihin. Erityisesti huumausainekauppaa siirretään yhä enemmän tietoverkkoavusteiseksi. Tämän lisäksi laiton asekauppa, petos- ja talousrikollisuus, viharikokset, uhkailu ja kiristäminen sekä monimuotoinen seksuaalirikollisuus verkossa jatkavat kasvuaan kansainvälisesti. Rikolliset toimivat laajasti myös verkon niin sanotulla pimeällä puolella (TOR-verkot), mikä luo omat haasteensa rikostorjunnalle. Avoimesta sekä pimeästä verkosta on tullut merkittäväällä tavalla myös lainvalvontaviranomaisten ja muiden viranomaisten toimintaympäristöä viimeisen vuosikymmenen aikana. Yhteiskunnan digitalisoituminen ja ihmisten verkottuminen esimerkiksi erilaisiin sosiaalisen median palveluihin on kuitenkin tapahtunut niin nopeasti, ettei lainsäädäntö ole pysynyt muutoksessa mukana.

Myös ammattimainen ja järjestäytynyt rikollisuus on viime vuosina lisääntynyt. Poliisiammattikorkeakoulussa tehdyn selvityksen mukaan Suomessa toimii nykyään noin 90–100 poliisin tunnistamaa rikollisjärjestöä, joihin kuuluu arviolta 1 000 jäsentä. Valtaosa tunnetuista toimijoista on moottoripyöräjenjengejä, niiden paikallisosastoja ja tukiryhmiä. Tämä on kuitenkin vain pieni osa vakavasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta. Suomessa toimii myös useita komplekseja verkostoja ja projektimaisia ryhmittymiä, jotka eivät käytä näkyviä tunnuksia. Rajanveto erilaisten ryhmittymien välillä on vaikeaa: vakiintuneilla tunnuksellisilla ryhmilläkin voi olla verkostomaisia yhteyksiä. Suomessa toimii myös kirjava joukko ammattimaisia mahdollistajia ja rikollisia palveluntuottajia, joiden rikollinen toiminta voi sekoittua lailliseen liiketoimintaan. (Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa: katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin ja markkinoihin. Pirjo Jukarainen – Marko Juutinen – Kari Laitinen. Poliisiammattikorkeakoulu 2023.)

Yksi tehokas keino järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseksi on hallinnollinen rikostorjunta, jota poliisi tekee osana poliisin ennalta estävää toimintaa. Hallinnollisella torjunnalla tarkoitetaan erityyppisiä viranomaisten käytössä olevia keinoja, joilla pyritään ennaltaehkäisemään yhteiskunnan laillisen infrastruktuurin käyttö erityisesti rikolliseen toimintaan. Tavoitteena on muun muassa huolehtia siitä, ettei yksittäisillä viranomaispäätöksillä, kuten lupapäätöksillä, edistetä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä tai mahdollisteta rikollisen toiminnan jatkamista. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan avulla voidaan torjua järjestäytynyttä rikollisuutta, heikentää sen toimintaedellytyksiä sekä vähentää järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnalle aiheuttamia uhkia ja haittoja. Järjestäytyneen rikollisuuden

hallinnollisen torjunnan osalta keskeistä on tiedonvaihto eri viranomaisten ja toimijoiden välillä. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan vastaa hallinnollisen rikostorjunnan tarpeisiin. Tarkemmin järjestäytyneitä rikollisuutta ja sen torjuntaa sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kansainvälistä viitekehystä on kuvattu 27.2.2025 julkaistussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:7).

Suomessa on tehty havaintoja myös paikallisista rikollisverkostoista, joista muiden ilmaisujen ohella poliisi käyttää nimitystä katujengi. Katujengille ei ole olemassa yksiselitteistä tai laajasti vakiintunutta määritelmää, ja Suomessakin termiä on eri yhteyksissä käytetty luonteeltaan erilaisiin rikosilmiöihin viitattaessa. Katujengi-ilmiön pahentumisen ja katujengien vakiintumisen estämiseksi sekä väkivallan ja muun rikollisuuden kierteen pysäyttämiseksi poliisissa on laadittu ilmiöön liittyvät hallinnolliset määritelmät sekä menettelytavat, joiden avulla tunnistetaan rikollisia toimijoita sekä ylläpidetään analysoitua tilannekuvaa katujengeistä, katujengeihin liittyvästä henkilöpiiristä sekä katujengirikollisuudesta. Poliisin käyttämän määritelmän mukaan katujengi on useasta henkilöstä muodostuva pysyväisluonteinen ryhmä, johon kuuluvat henkilöt harjoittavat yhdessä ja toistuvasti rikollista toimintaa, jolla on olennaisia vaikutuksia erityisesti yleisten paikkojen järjestykseen ja turvallisuuteen. Kevään 2024 tilannekuvan mukaan Suomen poliisi on tunnistanut noin 10 katujengiksi luokiteltua yhteenliittymää. Näihin yhteenliittymiin on yhdistetty kaikkiaan noin 350 henkilöä, joista noin 150 on poliisin arvion mukaan yhteenliittymissä keskeisiä henkilöitä tai jäseniä ja loput muita ryhmiin liittyviä henkilöitä, kuten rikoskumppaneita tai myötävaikuttajia. Katujengeihin liittyvät henkilöt ovat pääasiassa 18–30-vuotiaita miehiä. Ryhmien vaikutuspiirissä arvioidaan kuitenkin olevan myös alaikäisiä henkilöitä. (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13.)

2.4.2 Yleistä tietopyynnöistä

Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee poliisilain perusteella jopa yli 200 000 tietopyyntöä vuodessa. Arvio on suuntaa antava ja se perustuu Helsingin poliisilaitoksen, Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Keskusrikospoliisin kautta saatuihin tietoihin, joiden pohjalta valtakunnalliset lukumäärätietoarviot on johdettu. Tarkkoja lukumäärätietoja ei ole saatavilla. Arvion perusteella eniten tietoja pyydetään poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin (tietojen saanti viranomaisilta) ja 3 §:n 1 momentin (tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä) nojalla. Saamatta jäävien tietojen prosentuaalinen osuus pyydettyistä tiedoista on hyvin pieni, alle yhden prosentin luokkaa. Poliisihallituksen arvion mukaan tietoja jää saamatta pyynnöistä huolimatta vähintään satoja kertoja vuodessa. Suurimmissa tietopyyntöjen ryhmissä (pankkitiedustelut) pyynnöt tehdään järjestelmissä, jotka on luotu kyseisiä pyyntöjä varten, joten prosessi toimii ongelmitta.

Poliisille tulevia tietopyyntöjä ei tilastoida. Poliisihallituksen arvion mukaan näiden tietopyyntöjen kokonaislukumäärä on vähintään tuhansia, mutta voi olla jopa kymmeniä tuhansia vuodessa. Esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksen rikostutkintayksikkö vastaanottaa vuosittain noin 22 000–25 000 asiakirjatilausta. Näistä valtaosa on asianosaisten itsensä tekemiä tilauksia. Vakuutusyhtiöiden tekemiä tilauksia on noin 12 prosenttia (eli noin 2 600–3 000). Vakuutusyhtiöiden lisäksi usein tietoja pyytävät toiset viranomaiset. Koska tietopyyntöjä ei tilastoida, niiden luokittelu tai yksilöinti on käytännössä mahdotonta. Poliisihallituksen arvion mukaan antamatta jäävien tietojen prosentuaalinen osuus kaikista tietopyynnöistä on hyvin pieni, korkeintaan muutaman prosentin luokkaa.

2.4.3 Poliisin tiedonsaanti viranomaisilta poliisilain nojalla

Toisilta viranomaisilta poliisi pyytää useimmiten tietoja rikostutkintaan. Poliisi kirjaa vuosittain noin 500 000 rikoslakirikosta sisältäen liikenne rikokset. Kokonaismäärä ilman liikenne rikoksia on noin 350 000–400 000. Suureen osaan rikostutkinnoista ei ole tarvetta saada tietoa muilta viranomaisilta, mutta niissä tutkinnoissa, joihin tietoja pyydetään, pyyntöjä tehdään 1–200 per rikostutkinta. Yleisimmät tietopyynnön kohteet rikostutkinnassa ovat Verohallinto, ulosottoviranomaiset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset. Rikostutkinnan lisäksi pyyntöjä tehdään poliisitutkintaan, ennalta estävään toimintaan ja lupa-asioihin liittyen. Tietopyyntöjä tehdään myös valvonta- ja hälytystoiminnassa. Kaiken kaikkiaan poliisi tekee vuosittain useita kymmeniä tuhansia, jopa 100 000 pyyntöä poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla. Tarkempaa erittelyä pyyntöjen lukumäärällisestä jakautumisesta ei kuitenkaan ole saatavissa. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 2 momentin (lupa-asiat) perusteella poliisi tekee vuosittain Poliisihallituksen arvion mukaan vähintään 1 000 ja korkeintaan muutama tuhat pyyntöä.

Poliisihallituksen arvion mukaan useimmiten kielteisissä päätöksissä poliisin tekemiä tietopyyntöjä koskien kyse on ollut tiedonsaannista sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta. Rikostutkinnan kannalta käytännössä ongelmalliseksi on osoittautunut tilanne, jossa poliisi pyytää tietoja sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on alle kuusi vuotta vankeutta. Jos esimerkiksi henkilö pahoinpitelee toisen henkilön sairaalan tiloissa ja kyse on perusmuotoisesta pahoinpitelystä, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, sairaalasta ei anneta tietoa tekijän henkilöllisyydestä. Rikoksen selvittäminen saattaa siis käytännössä jäädä kiinni siitä, tuntee tai tunnistaako uhri tekijän vai ei.

Käytännössä epäselvyyttä tiedonsaantiin on liittynyt myös poliisin pyytäessä tietoja sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta tilanteissa, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö on ollut epäiltynä työssä tehdystä rikoksesta ja samaa asiaa käsitelty Valvirassa kanteluasiana. Tällöin poliisilla on yleensä tutkittavana virkavelvollisuuden rikkominen ja kuolemantai vammantuottamus. Tällaiseen tapaukseen on ottanut kantaa korkein hallinto-oikeus ratkaisussaan KHO 2023:51, jota on tarkemmin selostettu jaksossa 2.2.2. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilla oli oikeus saada pyytämänsä tiedot Valviralta poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla.

Tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta voidaan tarvita myös poliisitutkinnassa. Poliisilain 6 luvun 1 §:n mukaisesta poliisitutkinnasta on kyse esimerkiksi kadonneen henkilön etsinnässä. Kun poliisi käynnistää etsinnät kadonneen henkilön löytämiseksi, on tarpeen selvittää, onko kadonneeksi ilmoitettu henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa tai muualla sosiaali- tai terveydenhuollon hoidossa, jotta laajemmilta etsinnöiltä voitaisiin välttyä, jos henkilön todetaan olevan turvassa. Näissä tilanteissa poliisille on kuitenkin käytännössä osoittautunut toisinaan haasteelliseksi saada tietoa terveydenhuollosta, koska laintulkinnat eri yksiköiden välillä vaihtelevat. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä sisäministeriön, Poliisihallituksen, valtion mielisairaaloiden, Suomen psykiatriyhdistyksen ja Suomen Lääkäriliiton kanssa tekemässään ohjeessa terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon 3.2.2020 ohjeistanut poliisilain 4 luvun 2 §:ään ja 9 luvun 3 §:ään (avustamisvelvollisuus) viitaten, että poliisille voisi antaa tiedon siitä, onko henkilö potilaana terveydenhuollon toimintayksikössä vai ei, kun poliisi etsii kadonnutta henkilöä. Ohjeen mukaan ensisijaisesti tulisi kuitenkin pyytää potilaan suostumus. Korkein hallinto-oikeus päätti tapauksessa KHO 2024:80, että poliisilla oli oikeus saada HUS-kuntayhtymältä pyytämänsä tiedot kadonneen henkilön mahdollisesta olinpaikasta poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella.

Poliisin mahdollisuudet selvittää rikoksia ja toimia tehokkaasti kadonneen etsimiseksi edellyttävät riittävää tietojen saantia. Poliisin pyytäessä sosiaali- tai terveydenhuollon toimijoilta

asiakasta koskevia tietoja on kysymyksessä tasapainottelu merkittävien yhteiskunnallisten ja yksityisten intressien välillä.

Keskeiseksi kysymykseksi on noussut poliisin tiedonsaantioikeussäännöksen suhde oikeudenkäymiskaassa säädettyihin todistamiskieltoihin, erityisesti oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ään. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukainen poliisin tiedonsaantioikeus on sidottu edellytykseen siitä, ettei tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. Poliisin mahdollisuus saada terveydenhuollon asiakasta koskevia tietoja ilman asiakkaan suostumusta selvitettyä lievempiä rikoksia kuin niitä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, riippuu siitä, mitkä tiedot tulkitaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentin tarkoittamiksi terveydentilaa koskeviksi arkaluonteisiksi tiedoiksi tai muuksi henkilön tai perheen salaisuudeksi, joista terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa. Tuomioistuimien voi velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Oikeuskäytännössä tietoa tiettynä hetkenä sairaalassa potilaana olleen henkilön henkilöllisyydestä on pidetty henkilön saamaa terveydenhuollon palvelua koskevana tietona, joka on salassa pidettävä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella riippumatta siitä, onko se sisältynyt potilastietolaissa tarkoitettuun potilasasiakirjaan vai ei. Toisaalta on katsottu, ettei julkisuuslaissa tai potilastietolaissa ole nimenomaisesti kielletty salassa pidettävien terveystietojen luovuttamista poliisille. Keskeiseksi on siten muodostunut todistamiskiellon ulottuvuuden arviointi. Tieto sairaalassa olleen henkilön henkilöllisyydestä on vakiintuneesti katsottu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi henkilön terveydentilaa koskevaksi arkaluonteiseksi tiedoksi, jota sanotun lainkohdan mukainen todistamiskielto koskee (ks. KHO 2018:93). Uudemmassa oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tietoa mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaassa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhteetkin koskevan tiedon arkaluonteisuus on arvioitava tapauskohtaisesti (KHO 2025:11).

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2024:80 on selkeyttänyt nykytilaa sellaisten tapausten osalta, joissa ei ole kysymys riita- tai rikosasista. Korkein hallinto-oikeus totesi johtopäätöksissään, että oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevia säännöksiä sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa niiden käsitellessä riita- tai rikosasiaa. Koska käsiteltävänä olleessa asiassa ei ollut kysymys riita- tai rikosasista, vaan poliisin muusta lakisääteisestä tehtävästä kadonneen henkilön löytämiseksi, korkein hallinto-oikeus katsoi, että oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon ei siten voida tulkita rajoittavan poliisin tiedonsaantioikeutta tällaisessa tapauksessa.

Vaikka tuore oikeuskäytäntö on luonut suuntaviivoja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin soveltamiselle, on kuitenkin arvioitu, että poliisin tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta tulisi selkeyttää lainsäädännössä. Eri intressien välistä punnintaa ei tulisi jättää pelkästään yksittäisen lainsoveltajan tehtäväksi, vaan oikeus tietojen saantiin tulisi ilmetä mahdollisimman täsmällisesti lainsäädännöstä. Jos sääntely jättää paljon tulkinnanvaraa, käytännössä on havaittu, että tarvittavat tiedot jäävät usein saamatta, eikä poliisi pysty näin ollen hoitamaan yhteiskunnallisia velvoitteitaan. Käytännössä poliisin tarvitsema tieto tehtäviensä hoitamiseksi liittyy usein henkilön henkilöllisyyteen tai läsnäoloon sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä, eikä poliisilla ole lähtökohtaisesti tarvetta saada tarkempia tietoja itse hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä.

Poliisi tarvitsee sosiaali- ja terveydenhuollosta tietoja myös ennalta estävään toimintaan. Tietojen luovuttaminen poliisille huolta aiheuttavista henkilöistä uhka-arviota ja uhkaavan teon estämistä varten perustuu tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten

ilmoitusoikeuteen, eikä poliisilla ole mahdollisuutta saada tällaisia tietoja pyynnöstä (KHO 2021:13). Näiden viranomaisten oikeus luovuttaa tietoa poliisille huolta aiheuttavista henkilöistä mahdollisen uhkaavan teon estämiseksi on käytännössä osoittautunut haasteelliseksi ja tulkinnat vaihtelevat viranomaiskohtaisesti ja alueellisesti. Asia on noussut esiin myös sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 4/2021 vp) käsittelyn yhteydessä. Eduskunta hyväksyi 16.3.2022 asiaan liittyvän kannanoton, joka sisältyi hallintovaliokunnan sisäisen turvallisuuden selonteosta antamaan mietintöön (HaVM 19/2021 vp). Kannanotossa edellytetään, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Kannanoton johdosta sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.6.2023 työryhmän arvioimaan salassa pidettävien välttämättömien tietojen luovuttamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten. Työryhmän toimikausi päättyi 30.6.2024. Työryhmän toimikautta jatkettiin ajalle 19.8.2024–31.5.2026. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on myös nimenomainen kirjaus siitä, että sektorilainsäädäntöä päivitetään muun muassa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisia veloitetaan antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

Siltä osin kuin tietojen saannin ongelmat liittyvät poliisin tietojen saantiin uhka-arvioita ja uhkaavan teon estämistä varten, asiaa arvioidaan edellä mainitussa sosiaali- ja terveysministeriön hankkeessa (STM166:00/2024), eikä tätä kysymystä ole näin ollen arvioitu tässä esityksessä.

2.4.4 Poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä poliisilain nojalla

Lähtökohtaisesti poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä toimii hyvin. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee vuosittain poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla ainakin 100 000 tietopyyntöä. Suurin yksittäinen tietopyyntöjen kategoria on pankkitiedustelut, joita poliisi tekee valtakunnallisesti vuosittain noin 30 000 kappaletta. Tosiasiallisesti näitä tietopyyntöjä voidaan laskea olevan kuitenkin noin 75 000, sillä yhdellä pyynnöllä on mahdollista osoittaa pyyntö useammalle kohteelle (esimerkiksi pankille). Pyynnöistä valtaosa liittyy rikoksen selvittämiseen. Lisäksi kyseisen lainkohdan nojalla on esimerkiksi vuonna 2023 pyydetty noin 6 000 kertaa tietoja teleyrityksiltä ja yhteisötilaajilta. Näistä pyynnöistä 70 prosenttia liittyi tilaston perusteella televalvontarikoksen tutkimiseen. Televalvontarikoksilla tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä mainittuja rikoksia. Edellä mainittujen pyyntöjen lisäksi poliisi tekee tämän lainkohdan nojalla myös muita pyyntöjä yksityisille yhteisöille tai henkilöille, mutta näitä pyyntöjä ei tilastoida, eikä niistä ole saatavissa tarkkoja lukumäärätietoja.

Vaikka poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla tiedonsaanti sujuu usein ongelmitta, selkeäksi puutteeksi lainkohdassa on tunnistettu se, että siitä puuttuu oikeus saada tietoja rikosten paljastamiseksi. Sääntely poikkeaa tältä osin Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavasta sääntelystä. Tullilla on oikeus saada tietoja tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015, jäljempänä *Tullin rikostorjuntalaki*) 2 luvun 14 §:n mukaan. Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja Rajavartiolaitoksen tutkitavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:n mukaan.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nykyinen sanamuoto on havaittu käytännössä puutteelliseksi myös tilanteissa, joissa tietoja tarvittaisiin akuuteissa vaaratilanteissa hengen ja terveyden suojaamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa anonyymi henkilö esittää verkon

keskustelupalstalla vakavasti otettavan uhkauksen esimerkiksi itsemurhasta. Edellä mainittu säännös ei nykyisessä muodossaan mahdollista tietyn verkkokirjoituksen IP-osoitteen selvittämistä uhkauksen tehneen henkilön selvittämiseksi.

Poliisin poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädetyistä tehtävistä (yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen) on johdettavissa henkilöön kohdistuvan vaaran torjumiseen liittyvät tehtävät. Lain esitöiden (HE 224/2010 vp, s. 70–71) mukaan yleinen järjestys ja turvallisuus on ollut pitkään poliisin tehtäväkuvauksen keskeisin käsite. Sen sisältö on laaja ja osaksi jäsentymätön. Käsitteen alaan kuuluisi ainakin kaikki sellainen poliisitoiminta, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää turvallista elin- ja toimintaympäristöä yhteiskunnan jäsenille, torjua ja estää ennakolta oikeudenloukkauksia ja häiriöitä sekä poistaa tapahtuneet häiriöt ja selvittää tapahtuneet oikeudenloukkaukset. Lisäksi esitöissä on todettu, että käsitteen kieliopillinen asu voi antaa vaikutelman, että määre ”yleinen” liittyisi myös sanaan ”turvallisuus”. Edellä mainitulla ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkoiteta vain sitä, vaan poliisin velvollisuutena on vakiintuneen käsityksen mukaan suojella myös yksittäisten henkilöiden turvallisuutta sekä turvallisuutta yksityisissä paikoissa. Poliisille on myös poliisilain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa nimenomaisesti säädetty toimivaltuus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Aiemmin voimassa olleen vastaavan säännöksen esitöiden (HE 57/1994 vp, s. 40) mukaan käytännössä toimenpiteitä kohdistetaan useimmiten alkoholista päihtyneeseen henkilöön. Suojelun tarve voi johtua myös muun kuin alkoholin aiheuttamasta päihtymyksestä, vanhuuden aiheuttamista henkisistä tai fyysisistä sekavuus- tai sairaustiloista taikka mielisairaudesta, itsemurhahakuisuudesta tai muusta tähän verrattavasta syystä. Säilöönotto tällä perusteella ei esitöiden mukaan edellyttäisi häiriön tai vaaran aiheutumista yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle.

Itsemurhauhkatilanteita tulee poliisin tietoon käytännössä hätäkeskuksen tai nettivinkin kautta tai muiden tehtävien yhteydessä. Hätäkeskuksen kautta itsemurhauhkatehtävät voivat ohjautua joko terveydenhuollolle tai poliisille riippuen siitä, millaisesta tilanteesta on kysymys. Myös ensihoito voi pyytää poliisilta virka-apua itsemurhaukkaan liittyvän tehtävän hoitamiseksi. Nettivinkin tai muiden tehtävien yhteydessä poliisin tietoon tulleet uhkaukset arvioidaan tapauskohtaisesti, ja vakaviin ja varteenotettaviin uhkauksiin puututaan. Käytännössä poliisin tietoon tulevat vihjeet tai tiedot itsemurhauhkauksista ovat useimmiten sellaisia, ettei niistä voida päätellä henkilön tilaa. Itsemurhateot voivat vaarantaa myös toisten ihmisten henkeä ja terveyttä, jos teko toteutetaan esimerkiksi ampumalla, räjäyttämällä tai liikenteessä. Tällaisessa tilanteessa voi kyse olla vaaran torjumisen lisäksi myös rikoksen estämisestä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentti nykymuodossaan ei myöskään mahdollista tietojen saantia etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Käytännössä esimerkiksi pankkikortin käyttötietojen avulla voitaisiin jäljittää nykyistä tehokkaammin esimerkiksi vankilomalta palaamatta jääneitä, avovankilasta luvatta poistuneita tai henkilöitä, jotka eivät ole ilmoittautuneet suorittamaan vankeusrangaistusta. Näissä tilanteissa Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa henkilön vankeuslain (767/2005) nojalla. Jos kyse on rikoslain 16 luvun 16 §:ssä tarkoitettua vangin karkaisesta, poliisi voi saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä jo nykyisen sääntelyn nojalla, koska kyse on tällöin rikoksen selvittämisestä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla poliisi pyysi vuoden 2023 aikana teleyrityksiltä ja yhteisötilaajilta tietoja liittymän omistajan tai käyttäjän tunnistamiseksi noin 15 500 kertaa. Tilaston perusteella 72 prosenttia tiedonsaantipyynnöistä tehtiin liittymän omistajan tai käyttäjän selvittämiseksi televalvontarikoksissa. Lainkohdan mukaisia tietopyyntöjä postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä ei tilastoida. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee vuosittain

lainkohdan nojalla kaiken kaikkiaan noin 15 000–20 000 tietopyyntöä. Käytännössä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentti on koettu pääosin toimivaksi, mutta myös siihen liittyen on havaittu tarvetta selkeyttää sääntelyä. Yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys ovat vaikuttaneet siihen, että nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin.

Korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2022:23 on käytännössä tulkittu siten, että siinä poliisin oikeus saada yksilöintitiedot sähköiseen viestintään käytetyistä IP-osoitetiedoista on kyseenalaistettu. Ratkaisussa oli kysymys siitä, voitiinko lokitietoja takavarikoida (datatakavarikko) vai olisiko tullut käyttää telepakkokeinoja. Kyseessä oli VPN-palveluja tarjoava yritys, jolle poliisi oli antanut lokitietoja koskevan datan säilyttämismääräyksen ja määrännyt takavarikoitavaksi sellaisia lokitietoja, jotka paljastivat käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Korkein oikeus katsoi tapauksessa, että VPN-palvelun IP-osoitteita koskevien lokitietojen takavarikoiminen tai jäljentäminen käytettäväksi rikosasian todisteena oli pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla kiellettyä. Oikeuskirjallisuudessa pulmallisena on pidetty sitä, ettei ratkaisussa ole analysoitu, oliko kysymys lainkaan viestistä ja siihen liittyvistä tunnistamistiedoista. Takavarikoitavaksi määrätty lokitiedot eivät koskeneet mitään viestiä. Korkeimman oikeuden ratkaisu merkitsee sitä, että takavarikon sijaan olisi tullut käyttää joko takautuvaa televalvontaa tai takautuvaa telekuuntelua (jos olisi ollut tarve selvittää jonkin viestin sisältöä), mutta molemmat pakkokeinot edellyttävät nimenomaisesti viestiä ja siihen liittyviä tunnistamistietoja. Kysymys oli näin ollen viestiin liittymättömistä tiedoista, joita ei edellä mainituilla pakkokeinoilla voi edes saada. Pakkokeinolain esitöissä erilaista teknistä liikennettä ei ole pidetty luottamuksellisen viestinnän suojan piiriin kuuluvana (LaVM 44/2010 vp, s. 23). Asiassa olisi tullut arvioida sitä, oliko kyseessä lainkaan viesti ja siihen liittyvät välitystiedot. (Esitutkinta ja pakkokeinot. Markku Fredman – Lauri Rautio – Matti Tolvanen – Marko Viitanen 2025.)

Viestin sisältö sekä viestin välitystiedot ovat saatavissa rikoksen selvittämiseksi pakkokeinolain telekuuntelua ja -valvontaa koskevien säännösten perusteella. Poliisilaista löytyy vastaavat säännökset rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi. Säännöksiin on tehty terminologisia muutoksia ratkaisun KKO 2022:23 jälkeen laeilla 452/2023 ja 492/2023. Pakkokeinolain ja poliisilain telepakkokeinoja koskevissa säännöksissä aiemmin käytetty tunnistamistiedon käsite on korvattu välitystiedon käsitteellä, joka on määritelty televalvontaa koskevien säännösten yhteydessä. Televalvonnan käyttöalaa ei ole ollut tarkoitus muuttaa (HE 217/2022 vp ja HE 275/2022 vp). *Telekuuntelulla* tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n mukaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 43 kohdassa tarkoitettussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitettyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsitteilyä viestin sisällön ja siihen liittyvien tämän luvun 6 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Telekuuntelua saadaan kohdistaa vain rikoksesta epäillyltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin. *Televalvonnalla* tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n mukaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdassa tarkoitettun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tämän luvun 3 §:ssä tarkoitettuun viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan pakkokeinolaissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

2.4.5 Tiedonsaanti poliisin henkilötietolain perusteella

Tietojen saanti poliisin henkilötietolain säännösten nojalla toimii käytännössä hyvin, eikä ongelmia ole juurikaan ilmennyt. Joissakin tilanteissa poliisilla on kuitenkin ollut haasteita saada poliisin henkilötietolain 16 §:ssä säädettyjä tietoja poliisin näkökulmasta riittävän nopeassa aikataulussa, joten sääntelyä olisi tarve täsmentää siten, että poliisilla olisi oikeus saada tiedot viipymättä. Julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa säädetään, että tietopyyntöasia on käsiteltävä viivytyksettä. Julkisuuslain säännöksessä edellytetään, että tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Julkisuuslain säännöksessä kahden viikon aikaraja koskee julkista tietoa. Poliisi voi tiedonsaantioikeutensa nojalla pyytää myös salassa pidettävää tietoa, ja julkisuuslaissa asetetut aikarajat voivat poliisin tietopyyntöjen osalta viivästyttää akuuttien virkatehtävien hoitamista.

Yksittäisenä lupa-asioihin liittyvänä puutteena on tunnistettu se, että tällä hetkellä voimassa oleva sääntely ei mahdollista poliisin tiedonsaantia teknisen rajapinnan kautta siviilipalvelusrekisteristä. Käytännössä poliisin olisi tarpeen saada tietoja kyseisestä rekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi. Passilain 8 §:n mukaan asevelvollisen on passia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei passin myöntämiselle ole 14 §:n 5 momentissa tai 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua estettä. Vastaavasti henkilökorttilain 12 §:n mukaan asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Asevelvolliselle voidaan myöntää passi tai henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu. Passi tai henkilökortti voidaan myös evätä henkilöltä, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden passin tai henkilökortin saamiselle, voi olla muiden passilain 8 §:ssä ja henkilökorttilain 12 §:ssä mainittujen asiakirjojen ohella siviilipalvelustodistus. Jos poliisi saisi tiedot suoraan teknisen rajapinnan avulla siviilipalvelusrekisteristä, luvan hakijan tai haltijan ei tarvitsisi passi- ja henkilökorttiprosessissa toimittaa erikseen siviilipalvelustodistusta.

Poliisin henkilötietolain 17 §:n osalta puutteeksi on käytännössä todettu, että kyseisessä pykälässä ei ole säädetty Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) oikeutta tallettaa kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja suoraan poliisin rekisteriin. THL:n asiantuntijalääkärit tuottavat kadonneiden ja tunnistamattomien vainajien tutkinnan kannalta olennaista tietoa, jonka he toimittavat poliisille poliisin suorittaman tutkinnan mahdollistamiseksi. Nykyisessä tilanteessa tietoja toimitetaan THL:stä sähköisenä esimerkiksi turvapostin kautta ja muilla menetelmillä. Nykytilanteessa tietojen toimittaminen sisältää myös manuaalisia vaiheita, jolloin tietojen siirtämiseen liittyy tietoturva- ja tietosuojariskejä.

2.4.6 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisilain perusteella

Tietojen luovuttamisen osalta ei käytännössä ilmene juurikaan ongelmia poliisin luovuttaessa tietoja toisen viranomaisen pyyntöön perustuen. Tietojen luovuttamisessa suurimmat haasteet ovat käytännössä liittyneet poliisin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen. Käytännössä

korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2023:24 on tulkittu siten, että poliisilla olevien salassa pidettävien tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen toiselle viranomaiselle poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla ei olisi mahdollista. Ratkaisua on selostettu tarkemmin jaksossa 2.3.2. Kyseinen tapaus koski tietojen antamista ulosottoviranomaisille, mutta korkeimman oikeuden linjauksen on käytännössä tulkittu estävän poliisin oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen laajemminkin, koska poliisilaissa ei ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen. Poliisilain esitöiden perusteella lainsäätäjän tarkoitus on kuitenkin ollut, että poliisilain 7 luvun 2 § mahdollistaisi tietojen luovuttamisen myös ilman pyyntöä. Poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momentin muotoilun on kuitenkin katsottu mahdollistavan oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen akuuteissa tilanteissa. Kynnys luovuttaa tietoja 2 momentin perusteella on kuitenkin korkea, eikä tätä säännöstä yksinään ole pidetty riittävänä poliisin näkökulmasta.

Poliisissa tietojen luovuttamista ulosottoviranomaisille oli vähennetty jo ennen korkeimman oikeuden ratkaisua, apulaisoikeusasiamiehen 20.6.2018 antaman ratkaisun jälkeen. Tietoja oli oma-aloitteisesti annettu lähinnä tapauksissa, joissa kiinniotto oli tehty rikosperusteella ja kiinniotetulla oli rikosperusteista velkaa. Korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen tietoja ei ole enää näissäkään tapauksissa ilmoitettu ulosottoviranomaisille.

Käytännössä epäselvyyttä tiedonluovutustilanteisiin soveltuvasta sääntelystä on ollut myös erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Nykyisen lainsäädännön ei tällä hetkellä katsota luovan poliisille riittävää ja selkeää toimivaltaa luovuttaa esimerkiksi poliisilla olevaa rikostaustatietoa järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvista henkilöistä hallinnollisen torjunnan tarkoituksessa. Poliisin näkökulmasta haastavia tulkintatilanteita liittyy myös erilaisiin lausuntoprosesseihin, joissa poliisia pyydetään antamaan lausunto hallussaan olevien tietojen pohjalta. Lausuntojen osalta haasteita liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa Maahanmuuttovirasto tarvitsee poliisilta tukea hyväksikäytön tunnistamiseen taikka pyytää arvioimaan eli lausumaan siitä, katsotaanko henkilön aiheuttavan uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Haasteita on liittynyt myös taustatarkistuksiin ja tiedonluovutuksiin esimerkiksi niin sanottua COVID-tukea tai EU:n elpymisvälineen rahoitusta hakevista yrittäjistä tai yrityksistä tuen myöntäjälle. Hallinnolliseen torjuntaan liittyvien tiedonluovutusten lisäksi myös huolta aiheuttavien henkilöiden (esimerkiksi vakavia väkivaltatekoja eri motiiveista harkitsevat ns. yksinäiset sudet) tunnistamisessa sekä näiden henkilöiden aiheuttamien riskien arvioinnissa ja uhkien toteutumisen ennalta estämisessä eri viranomaistoimijoiden sekä myös tiettyjen kolmannen sektorin toimijoiden välinen toimiva ja luottamuksellinen tiedonvaihto muodostaa keskeisen elementin väkivaltaisen teon estämiselle sekä varhaiselle puuttumiselle. Tunnistetun huolta aiheuttavan henkilön toiminta ei useinkaan täytä vielä minkään yksittäisen rikoksen tunnusmerkistöä, jolloin nykyisessä tilanteessa poliisilla ei ole täsmällisiä toimivaltaa luovia säännöksiä esimerkiksi tiedonhankintaan, puhutukseen tai tarkkailuun. Edellä mainitut ongelmat on nostettu esiin myös poliisin hallintorakenneselvityksen yhteydessä (Arvio poliisin hallintorakenteesta ja kehittämisvaihtoehtoista. Takaisin ihmisten pariin. Sisäministeriön julkaisuja 2023:18, s. 70–71).

Nykyisen sääntelyn kehittämistarpeita liittyen viranomaisten oma-aloitteiseen tiedon antamiseen on tunnistettu myös tutkimuksessa. Itä-Suomen yliopiston johtamassa Poliisiammattikorkeakoulun, Vaasan yliopiston sekä Uppsalan yliopiston kanssa yhteistyössä toteutetussa Viranomaisten välinen oma-aloitteinen tietojenvaihto (Virvotieto) -hankkeessa tavoitteena oli selvittää viranomaisten oma-aloitteista tietojen antamista rikosten torjumiseksi sekä siihen liittyviä ongelmia, tulkintoja ja sääntelyn kehittämistarpeita. Hankkeen loppuraportti julkaistiin 8.6.2023 (Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Evgeniya Kurvinen – Khatija Ahokas – Åsa Elmerot – Merete Havre – Tuomas Hassinen – Kimmo Kuukasjärvi – Kari Laitinen – Mika Launiala – Kalle Määttä – Kärt Salumaa-Lepik – Meri Sariola – Helinä Tiura-Virta – Tomi Voutilainen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja

2023:39). Loppuraportissa sääntelyn kehittämissuosituksena esitettiin muun muassa, että viranomaisten tietoluovutuksista säädettyä tulisi mahdollisuuksien mukaan arvioida, onko tarpeen säätää erikseen oma-aloitteisesta tietojen antamisesta. Pyyntöperusteisesta ja oma-aloitteisesta tietojen antamisesta voitaisiin selvityksen mukaan säätää rinnakkain samassa laissa. Oma-aloitteisesta tietojen antamisesta tulisi mahdollisuuksien mukaan säätää myös yhdenmukaisesti eri laeissa erityisesti silloin, kun säännökset ovat funktioiltaan samanlaisia. Selvityksen perusteella oma-aloitteinen tietojen antaminen voisi olla tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa viranomaisen tekee toisen viranomaisen tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon, mutta voimassa oleva lainsäädäntö saattaa kuitenkin muodostua esteeksi viranomaisen oma-aloitteiselle rikostorjunta- ja turvallisuusperustaiselle tietojen antamiselle. Oma-aloitteisen tietojen antamisen tarve korostuu, jos tietoa tarvitsevalle viranomaisella ei muutoin voisi olla pääsyä tarvitsemaansa tietoon julkisten tehtäviensä suorittamiseksi tai jos se ei ole tietoinen, että toisella viranomaisella on sen tarvitsemaa tietoa. Viranomaisen oma-aloitteinen tietojen antaminen olisi selvityksen mukaan perusteltua erityisesti, jos se palvelee toisen viranomaisen tietotarvetta ja jos näin pystytään suojelemaan oikeushyviä kustannustehokkaasti.

Professori Matti Tolvanen on selvityksensä (Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19.) perusteella suositellut, että poliisilla tulisi olla nimenomainen oikeus luovuttaa muutoin salassa pidettäviä tietoja toisille viranomaisille uhka-arvion tarpeen arvioimiseksi. Loppuraportin mukaan tarvittaessa poliisilain 7 luvun 2 §:n säännöstä olisi täsmennettävä, jos katsotaan nykyisen sanamuodon olevan riittämätön muutoin salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen muulle viranomaiselle uhka-arvion tarpeen arvioimiseksi. Loppuraportin mukaan samassa yhteydessä olisi syytä selvittää tarve tämentää poliisin oikeutta kiinnittää potentiaalisen rikoksen uhrin huomiota uhuriin kohdistuvaan rikosriskiin jo siinä vaiheessa, kun rikos on vielä rankaisemattoman valmistelun vaiheessa. Selvityksen mukaan poliisilain 7 luvun 2 § ei näyttäisi ainakaan yksiselitteisesti antavan poliisille oikeutta olla yhteydessä esimerkiksi törkeän petoksen uhriksi joutumisen riskissä olevaan yksityishenkilöön tai oikeushenkilöön rikoksen estämisen tarkoituksessa.

Edellä todetut seikat huomioon ottaen sääntelyn täsmentämiselle oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen osalta on selkeä tarve. Poliisin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti viranomaisille ja muille tahoille tulisi säätää selkeästi laissa.

2.4.7 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisin henkilötietolain perusteella

Tietojen luovuttamiseen poliisin henkilötietolain säännösten nojalla ei käytännössä ole ilmennyt juurikaan ongelmia. Koska poliisin henkilötietolain säännöksissä tietojen luovuttamisesta ei ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti, on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi, että tältä osin sääntelyä täsmennettäisiin.

Poliisin henkilötietolain 22 §:ään on pidetty myös tarpeellisenä lisätä nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Tällä hetkellä tietojen luovuttaminen näissä tilanteissa perustuu 22 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

2.4.8 Yleisiä huomioita poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevasta sääntelystä

Poliisin tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sisältyy sekä poliisilakiin että poliisin henkilötietolakiin. Poliisin henkilötietolain tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskeva sääntely on sidottu tietojen saantiin tai luovuttamiseen teknisen käytöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Perustuslakivaliokunta edellytti aiemmin, että henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käytöyhteyden avulla oli säädettävä laissa. Viime vuosien lausuntokäytännössään valiokunta ei kuitenkaan ole enää edellyttänyt, että sähköisestä tiedonsaantitavasta tulisi säätää tiedonsaantioikeus- tai tiedon luovutussäännöksessä. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Muusta tiedonantamistavasta säädetään julkisuuslain 16 §:ssä. Tiedonhallintalain sääntelyn on kyseisen lain esitöissä todettu mahdollistavan teknistä käytöyhteyttä koskevan toimialakohtaisen sääntelyn purkamista (HE 284/2018 vp s. 34). Edellä mainittu huomioon ottaen poliisin henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisen käytöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin poliisin henkilötietolain 17 §:ään sisältyvä sääntely tietojen luovuttamisesta poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi. Tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoittamiin tilanteisiin.

Sen lisäksi, että poliisin oikeudesta saada tietoja säädetään poliisilaissa ja poliisin henkilötietolaissa, tietojen luovuttamista poliisille säännellään myös useissa erityislaeissa. Vastaavasti poliisilain ja poliisin henkilötietolain tietojen luovuttamista koskevien säännösten lisäksi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeuksista on säädetty myös useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Osittain sääntely voi olla myös päällekkäistä. Perustuslakivaliokunta ei ole kuitenkaan pitänyt tällaista kaksinkertaista sääntelytapaa valtiosääntöisesti ongelmallisena, vaikka tällainen sääntely johtaa raskaaseen sääntelyrakenteeseen ja on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan omiaan synnyttämään tulkintaongelmia (PeVL 71/2014 vp). Tällainen eri lakeihin sijoitettu ja osittain kaksinkertainen sääntely on osoittautunut poliisin käytännön työn näkökulmasta toisinaan haasteelliseksi. Toisaalta kaksinkertainen sääntely on tietyissä poliisin henkilötietolaissa säännellyissä tilanteissa osoittautunut myös hyödylliseksi.

Poliisin henkilötietolain säännökset sisältävät tiedonsaantioikeuksia myös julkisiin tietoihin (kiinteistötietojärjestelmän ja kaupparekisterin tiedot), joiden osalta ei olisi tarpeen säätää erillistä tiedonsaantioikeutta. Kun viranomaiset antavat toisilleen julkisia viranomaisen asiakirjoja tai tietojärjestelmissä olevia tallenteita, tietojen antaminen voidaan perustaa julkisuuslain 9 §:n 1 momenttiin ja 16 §:ään sekä tiedonhallintalain säännöksiin ilman, että viranomaisen oikeudesta saada tällaisia tietoja säädettäisiin erikseen laissa. Edellä mainittu koskee myös tilannetta, jossa asiakirja sisältäisi henkilötietoja. Toisaalta tiedonsaantiin oikeuttavilla poliisin henkilötietolain säännöksillä säädetään myös näiden tietojen saannin maksuttomuudesta poliisille. Käytännössä nimenomaisia tiedonsaantioikeuksia on siten pidetty edelleen tarpeellisina.

Poliisin tiedonvaihtoa koskeva sääntely on viime vuosina ollut myös oikeustieteellisen tutkimuksen kohteena. Poliisilain ja poliisin henkilötietolain systematiikkaa on tuoreessa oikeustieteellisessä tutkimuksessa ehdotettu uudistettavan siten, että poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat säännökset keskitettäisiin poliisilakiin (Poliisin oikeus saada henkilötietoja muiden viranomaisten rekistereistä – tiedonsaantioikeuksien uusi systematiikka. Helinä Tiura-Virta. Defensor Legis 1/2023, s. 110–134). Lisäksi oikeustieteellisessä tutkimuksessa on katsottu, että lähtökohtaisesti tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn sijasta olisi säädettävä viranomaisille kattavat ja täsmälliset tiedonsaantioikeudet niihin tietoihin, jotka ovat tarpeellisia niiden lakisäätteissä tehtävissä. Toisaalta on kuitenkin todettu, että poliisin tiedonluovutussäännöksistä luopuminen tarvittavilta osin edellyttäisi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeussäännösten

tarkastamista ja yhtenäisen tietoa koskevien oikeuksien sääntelymallin omaksumista yli hallinnonalojen rajojen. (Poliisin oikeus luovuttaa henkilötietoja muille viranomaisille. Helinä Tiura-Virta. Defensor Legis 33/2024, s. 330–351).

Edellä mainitussa poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevassa tutkimuksessa on arvioitu, miten poliisin tiedonsaantioikeuksien sääntelyä tulisi kehittää, jotta sääntely muodostaisi systemaattisesti johdonmukaisen kokonaisuuden teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä koskevan yleislainsäädännön, valtiosääntöisten vaatimusten ja tietojen luovuttamista koskevien säännösten kanssa, kun kysymys on henkilötietojen saannista muilta viranomaisilta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen ja rikostorjuntatehtävien yhteydessä. Tutkimuksessa on ensinnäkin todettu kehittämistarve poliisilain 4 luvun 2 §:n ja poliisin henkilötietolain 16 §:n väliseen soveltamisalojen eroon, joka perustuu tiedonsaantiin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Säännösten asiallisten edellytysten sanamuodon mukainen tulkinta on tutkimuksen mukaan ongelmallinen, ja sääntely on puutteellista valtiosääntöisen välttämättömyyskriteerin kannalta. Kehitystarpeina muita viranomaisia koskevassa luovutussääntelyssä suhteessa poliisin tiedonsaantioikeuksiin ovat nousseet esille luovutustapasääntely, kaksinkertainen ja ristiriitainen käyttötarkoitussääntely, yleislain kanssa päällekkäinen tai tarpeeton sääntely sekä välttämättömyysedellytyksen puute. Tutkimuksessa esitetty näkemys poliisin tiedonsaantioikeuksien kokonaisuuden uudesta systematiikasta perustuu näiden kehittämistarpeiden analyysiin. Ehdotuksen mukaan teknisten käyttöyhteyksien sääntely tulisi purkaa, poliisin tiedonsaantioikeussääntely voitaisiin keskittää poliisilakiin ja poliisilain tiedonsaantioikeussäännökseen tulisi säätää välttämättömyysedellytys. Tiettyihin tietoihin kohdistuva nimenomainen tiedonsaantioikeus säädettäisi vain, kun se olisi tarpeen. Luovutussäännöksissä säädettäisi ainoastaan perusoikeuksien suojaa vahvistavista erityisistä edellytyksistä. Tällaisen uuden systematiikan etuna on nähty se, että säännösten tulkinta helpottuisi ja turha sääntelymassa karsiintuisi. Tutkimuksessa ei ole kuitenkaan analysoitu sääntelyn systematiikkaa lupahallinnon eikä suojelupoliisin toiminnan näkökulmasta. Myös tietojensaanti yksityisiltä tahoilta on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Selvityksessä poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeista (Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19) professori Tolvanen on pitänyt edellä mainitussa tutkimuksessa esitettyä näkemystä perusteltuna. Tolvanen toteaa, että tutkimuksessa hahmoteltu nykyistä selkeämpi sääntely olisi käyttökelpoinen myös rikostiedustelun näkökulmasta. Tätä näkemystä ei ole selvityksessä kuitenkaan enemmälti perusteltu.

Valmistelun aikana arvioituja erilaisia vaihtoehtoja sääntelyn systematiikalle on selostettu tarkemmin jaksossa 5.1.

2.5 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sisältyy sekä rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin (577/2005, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen hallintolaki*) että Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin. Lisäksi sääntelyä tiedonvaihdosta on useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Osittain sääntely voi olla myös päällekkäistä. Edellä todetusti perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tällaista kaksinkertaista sääntelytapaa valtiosääntöisesti ongelmallisena (PeVL 71/2014 vp).

Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä tehtäviensä suorittamista varten säädetään Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 3 luvussa. Lain 19 § sisältää poliisilain 4 luvun 2 §:ää asiasisällöllisesti vastaavan yleisen tiedonsaantisäännöksen ja lain 20 § poliisilain 4 luvun 3 §:ää vastaavat säännökset tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Edellä poliisilain säännösten osalta todettu soveltuu siten pääosin myös Rajavartiolaitokseen.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 3 ja 4 luvut sisältävät myös yleislainsäädäntöä täydentävää sääntelyä tietojen saamisesta ja luovuttamisesta tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle suorakäyttöisesti tallettamalla. Edellä todetusti perustuslakivaliokunta ei ole viime vuosien lausuntokäytännössään enää edellyttänyt, että sähköisestä tiedonsaantitavasta tulisi säätää tiedonsaantioikeus- tai tiedonluovutussäännöksessä. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, joten Rajavartiolaitoksen henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 23 §:ään sisältyvä sääntely tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle suorakäyttöisesti tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi. Tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoittamiin tilanteisiin.

Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja 17 a §:ssä tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen Rajavartiolaitoksen henkilötietolain sijaan (HE 241/2018 vp, s. 58). Sääntely vastaa asiasisällöllisesti poliisilain 7 luvun sääntelyä.

Rajavartiolaitosta koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisesti säädetty tietojen luovuttamisesta oma-aloitteisesti, vaikka siihen on lainsäädännön esitöiden (HE 41/2017 vp, s. 68–69 ja HE 241/2018 vp, s. 58) mukaan tarkoitettu olevan mahdollisuus. Oikeustilan selkeyttämiseksi on siten tarpeen, että sääntelyä täsmennetään tältä osin.

2.6 Tulli

Tullin oikeudesta saada ja luovuttaa tietoja säädetään tullilaissa (304/2016), Tullin rikostorjuntalaissa ja Tullin henkilötietolaissa. Tämän lisäksi Tulliin vaikuttavaa tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä on useissa muiden hallinnonalojen lainsäädännöissä. Sääntely on osittain päällekkäistä.

Velvollisuudesta antaa Tullille tietoja säädetään tullilain 102 §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että henkilön, jota tullitoimenpide koskee suoraan tai välillisesti, on annettava Tullille sen pyynnöstä ja asetetussa määräajassa kaikki tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarvittavat tuojaa, viejää, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot. Pykälän 2 momentissa säädetään, että henkilön, jolla on hallussaan toisen tulliverotusta tai siitä johtuvaa muutoksenhakua koskevaa asiaa varten tarpeellisia tietoja, on annettava ne Tullille sen kehotuksesta määräajassa. Tiedonantovelvollisuus ei koske tietoja, jotka koskevat asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta. Taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

Tullin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:ssä. Pykälä vastaa osittain poliisilain 4 luvun 3 §:ää sillä erotuksella, että Tullin rikostorjuntalain 14 § kattaa sekä julkiset että yksityiset yhteisöt ja henkilöt, kun taas poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädetään vain tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Edellä poliisilain 4 luvun 3 §:n osalta todettu koskee soveltuvien osien siten myös Tullin tiedonsaantia. Poliisin tavoin myös Tullin osalta on tunnistettu tarve selkiyttää Tullin oikeutta saada tietoja sosiaali- ja terveydenhoidosta tullirikostorjunnan tarpeisiin. Tietojen saantia koskeva nimenomainen säännös tehostaisi Tullin rikostorjuntaan liittyvien tehtävien hoitamista, ja Tulli saisi tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon nopeammin ja varmemmin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot ovat Tullille tärkeitä esitutinnan suorittamiseen liittyvissä tehtävissä ja niihin liittyvissä

pakkokeinojen käytön tilanteissa (esim. läsnäolo kotietsinnällä, takavarikoihin liittyvät toimenpiteet sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antamisessa). Tiedonsaanti olisi usein tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 1 §:ssä säädetään Tullin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja 2 §:ssä tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen Tullin henkilötietolain sijaan. Sääntely vastaa asiasisällöllisesti poliisilain 7 luvun 1 ja 2 §:n sääntelyä ja edellä poliisilain 7 luvun 2 §:n kehittämistarpeiden osalta todettu koskee siten myös Tullin tietojen luovutusta.

Tullin henkilötietolain 3 ja 4 luvut sisältävät sääntelyä Tullin oikeudesta saada ja luovuttaa tietoja tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, joten Tullin henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin Tullin henkilötietolain 17 §:ään sisältyvä sääntely muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoittamiin tilanteisiin.

Tullin henkilötietolain 21 §:ssä säädetään Tullin muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisille. Pykälään on pidetty tarpeellisenä lisätä nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Tällä hetkellä tietojen luovuttaminen näissä tilanteissa perustuu kumottavaksi ehdotettuun 21 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Tulli saa perustellusta syyistä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Tullin tiedonsaantia ja -luovutusta koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisesti säädetty oikeudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti, vaikka siihen on lainsäädännön esitöiden mukaan tarkoitettu olevan mahdollisuus, kuten tässä esityksessä on aiemmin poliisin osalta todettu. Oikeustilan selkeyttämiseksi on siten tarpeen, että sääntelyä täsmennetään tältä osin.

2.7 Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirastolla on ennen vuotta 2021 ollut käytäntönä ilmoittaa asiakaspalvelussaan asioivan etsintäkuulutetun luvanhakijan henkilöllisyydestä ja paikallaolosta poliisille. Virasto on saanut tiedon etsintäkuulutuksesta poliisiasian tietojärjestelmän kautta. Apulaisoikeuskansleri on kuitenkin 4.3.2021 (OKV/383/10/2020) todennut, että kyseinen käytäntö on hallintolaissa säädettyjen tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuusperiaatteiden, EU:n tietosuojasäätöjen ja perustuslain edellyttämän lakisidonnaisuuden periaatteen kannalta hyvin ongelmallinen.

Apulaisoikeusoikeuskansleri kiinnittää huomiota muun muassa siihen, että ainoastaan osa etsintäkuulutuksista on sellaisia, että ne liittyvät Maahanmuuttoviraston tehtäviin ja toimivaltaan, käytännössä ulkomaalaislain 212 §:n mukaiseen ulkomaalaisvalvontaan. Virasto ei kuitenkaan ole erotellut toiminnassaan tällaisia kuulutuksia muista kuulutuksista, joten se on käsitellyt tietoa laajemmin kuin mihin sillä on ollut tehtäviensä puolesta oikeus. Maahanmuuttovirasto on kannanoton mukaisesti lakannut tekemästä ilmoituksia etsintäkuulutuksista.

Maahanmuuttovirasto ja poliisi ovat yhteistyössä selvittäneet sellaista lainmukaista tapaa ilmoittaa etsintäkuulutetuista henkilöistä, joka ei vaatisi muutoksia lainsäädäntöön. Keväällä 2025 virasto ja poliisi ovat sopineet tavasta, joka käytännössä varmistaa sen, että virasto saa ainoastaan tarpeellisen tiedon sellaisista etsintäkuulutuksista, jotka liittyvät sen ulkomaalaislain mukaisiin tehtäviin, ja joihin sillä on sen myötä tiedonsaantioikeus maahanmuuttohallinnon henkilötietolain nojalla. Uusi käytäntö on kirjattu Poliisihallituksen 12.5.2025 antamaan ohjaavaan kirjeeseen (POL-2024-157077). Käytännössä poliisi tekee ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään ainoastaan tarvittavat tiedot sisältävän merkinnän ulkomaalaisvalvontaan liittyvästä etsintäkuulutuksesta niin, että merkintä huomataan asiakkaan asioidessa Maahanmuuttovirastossa. Merkintöjä tehdään esimerkiksi tilanteissa, joissa palautuspäätöksen täytäntöönpano ei ole ollut mahdollista henkilön katoamisen vuoksi eikä poliisi tiedä hänen olinpaikkaansa.

Edellä kuvattu toimintatapa kuitenkin johtaa siihen, ettei Maahanmuuttovirasto voi ilmoittaa esimerkiksi vakaviin rikoksiin syyllistyneestä poliisin etsimästä henkilöstä, joka asioi sen toimitiloissa. Erillinen lakimuutos vaaditaan siten sen mahdollistamiseksi, että virasto voisi saada tiedon myös muista kuin sen varsinaisiin tehtäviin liittyvästä etsintäkuulutuksesta ja sen perusteella oma-aloitteisesti ilmoittaa poliisille etsintäkuulutetun henkilön paikallaolosta. Tässä esityksessä ehdotetaan, että tämä toteutettaisiin muutoksina maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulisi vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia.

Tavoitteena on parantaa poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja ja varmistaa, että poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukisivat viranomaisyhteistyötä ja erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita. Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan selvennetään ja varmistetaan, että sääntely mahdollistaa riittävissä määrin tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kadonneiden löytämiseksi. Myös muita tunnistettuja tiedonvaihdon esteitä pyritään poistamaan poliisin tiedonvaihdon tehostamiseksi.

Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää ja ajantasaistaa poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä siten, että sääntelyssä olisi paremmin huomioitu voimassa oleva yleislainsäädäntö. Tavoitteena on purkaa tarpeetonta yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä.

Rajavartiolaitosta, Tullia ja Maahanmuuttovirastoa koskevaan sääntelyyn esitetyt muutokset tukisivat niin ikään yllä mainittuja tavoitteita Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston toiminnan näkökulmasta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin. Vastaavia muutoksia ehdotetaan Rajavartiolaitoksen

henkilötietolakiin, rajavartiolaitoksen hallintolakiin, Tullin rikostorjuntalakiin sekä Tullin henkilötietolakiin siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin. Lisäksi ehdotetaan muutoksia maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin siltä osin, että Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus vaihtaa eräitä etsintäkuulutustietoja poliisin kanssa.

Poliisilaissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä selkeämmin poliisilla olevien tietojen luovuttamisesta. Jatkossa laista kävisi nimenomaisesti ilmi poliisin oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilain tiedon luovuttamista koskevassa säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi poliisille mahdollisuus luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa tietojen luovuttaminen olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille. Näillä muutoksilla vähennettäisiin nykyiseen sääntelyyn liittyviä tulkinnallisia epäselvyyksiä ja lisättäisiin poliisin tiedonluovutusmahdollisuuksia tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Poliisilla olisi näin ollen paremmat edellytykset toteuttaa erityisesti rikostorjuntaa ja toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen hallintolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotetaan vastaavia muutoksia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain säännöstä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä siten, että poliisilla olisi ensinnäkin oikeus saada tietoja pelkän rikoksen estämisen ja selvittämisen sijasta rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Erityisesti paljastamisen lisäämisellä säännökseen korjattaisiin laissa ollut selkeä puute ja saatettaisiin poliisilain sääntely vastaamaan myös Tullille ja Rajavartiolaitokselle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia. Lisäksi ehdotetaan, että poliisilla olisi edellä mainitun lisäksi oikeus saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidättettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Säännökseen ehdotetaan myös muutoksia, joilla selkeytettäisiin ja ajantasaisettaisiin poliisin oikeutta saada tietoja viestinnän välittäjiltä ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajilta. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotetaan tehtäviksi vastaavat muutokset. Poliisilakiin ehdotetaan myös uutta säännöstä uhkasakosta.

Lisäksi poliisilakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka nojalla poliisilla olisi oikeus saada sosiaali- ja terveyden huollon palvelunantajalta tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa. Säännöksessä tarkoitettuja tietoja olisi oikeus saada tiettyjen rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Säännöksessä tarkoitettuja tietoja saisi myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, henkilön tavoittamiseksi tuomion täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten sekä kadonneen etsimiseksi. Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi palvelunantajaa tai sen tehtäviä suorittavaa henkilöä antamaan tietoja oma-aloitteisesti. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotetaan lisättäviksi vastaavat säännökset. Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta olisi mahdollinen ainoastaan sellaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Poliisin henkilötietolain tiedon luovuttamista kansallisille viranomaisille koskevissa säännöksissä ehdotetaan säädettäväksi, että poliisi saisi luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Vastaava muutos ehdotetaan säädettäväksi myös Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin

ja Tullin henkilötietolakiin. Poliisin henkilötietolakiin lisättäisiin myös säännökset tiedonvaihdoista Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa sekä tiedonsaantioikeus siviilipalveluskeskukselta. Lisäksi poliisin henkilötietolaista, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaista ja Tullin henkilötietolaista ehdotetaan kumottavaksi tarpeetonta yleislain kanssa päällekkäistä sääntelyä ja tehtäisiin teknisluonteisia säädöshuollollisia muutoksia. Tiedon luovuttamistapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin siltä osin kuin vastaavaa sääntelyä sisältyy yleislakeihin. Tiedon saantiin ja luovuttamiseen sovellettaisiin jatkossa tiedonhallintalain säännöksiä teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Muista tiedonantamistavoista säädetään puolestaan julkisuuslaissa. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolakeihin jäisi kuitenkin jatkossakin sääntelyä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta suoraikäyttöisesti tallettamalla. Poliisin henkilötietolain, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain ja Tullin henkilötietolain säännöksiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi pienempiä teknisluonteisia muutoksia.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle oikeus saada poliisilta salassapitosääntelyn estämättä tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat henkilön pidättämisestä, vangitsemista tai kiinniottoa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan niin ikään oikeutta luovuttaa oma-aloitteisesti poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta viraston toimitiloissa tiettyä aikana sekä tieto henkilön henkilöllisyydestä, jos se on tarpeellista pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tiedonsaantia ja luovuttamista koskevilla säännöksillä mahdollistetaan poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin sekä muiden tahojen välistä tietojen vaihtoa, eikä ehdotetusta sääntelystä aiheutuisi kustannuksia lisääviä velvoitteita.

Kustannuksia voisi kuitenkin syntyä, jos tiedonvaihtoa varten avataan uusia teknisiä rajapintoja. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan kuitenkin toteuttaa myös muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Poliisin henkilötietolain 16 §:n sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi poliisin tiedonsaantioikeudella siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Ehdotettu tiedonsaantisäännös mahdollistaisi teknisen rajapinnan avaamisen tietojen saamiseksi siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Tarvittavan rajapintamuutoksen ja uuden käsittelylogiikan toteuttamisen kustannukset poliisille olisivat Poliisihallituksen arvion mukaan noin 30 000 euroa. Siviilipalveluskeskukselle ei arvioida aiheutuvan kustannuksia.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ään ehdotetaan lisättäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle oikeus tallettaa suoraikäyttöisesti tietoja poliisin rekisteriin sekä 22 §:ään poliisille oikeus luovuttaa tietoja THL:lle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Järjestelmien välisen tiedonsiirron toteuttaminen edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia poliisin ja THL:n järjestelmiin sekä tiedonsiirto-menetelmiin. Kustannusten suuruutta ei pysty vielä arvioimaan, koska kyseiset viranomaiset

eivät vielä ole tehneet suunnitelmaa, miten yhteys rakennettaisiin. Henkilötietojen luovuttamiseen ei tarvita erillistä ratkaisua. Nykyinen paperiseen prosessiin perustuva toimintamalli aiheuttaa myös jatkuvia henkilökustannuksia, sillä pyydettyjen toimenpiteiden ja lausuntojen määrät ovat useita tuhansia.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle yhtäältä mahdollisuus saada poliisilta eräitä etsintäkuulutustietoja ja toisaalta luovuttaa poliisille tietoja etsintäkuulutettujen läsnäolosta viraston toimitiloissa. Lisäyksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska poliisilla ja Maahanmuuttovirastolla on jo olemassa tietojärjestelmäyhteydet, joita tämän uudistuksen osalta voitaisiin hyödyntää.

Esityksessä ei edellytetä tietojärjestelmämuutosten toteuttamista välittömästi sääntelyn tullessa voimaan, vaan muutoksia voidaan toteuttaa käytettävissä olevien resurssien puitteissa esimerkiksi muiden tietojärjestelmähankkeiden yhteydessä. Kertaluonteisia tietojärjestelmäkustannuksia ja tietojärjestelmien ylläpidosta aiheutuvia vuosittaisia lisäkustannuksia tarkastellaan tarvittaessa jatkossa erikseen talousarvioprosessin yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia poliisin sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantia yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä koskevaan sääntelyyn. Muutosten voidaan olettaa lisäävän poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin yrityksille tekemiä tietopyyntöjä jonkin verran, mikä puolestaan voi lisätä jonkin verran työmäärää näissä yrityksissä. Esityksessä ehdotetaan myös poliisin mahdollisuutta tehostaa tietojen saantia uhkasakolla tilanteissa, joissa tietopyynnön kohde kieltäytyy antamasta pyydettyjä tietoja, vaikka poliisilla olisi niihin lain mukaan oikeus. Käytännössä uhkasakkoja arvioidaan asetettavan hyvin harvoissa tapauksissa.

Ehdotetun muutoksen arvioidaan lisäävän poliisilla olevien tietojen luovutuksia ulosottoviranomaiselle. Tällä voi olla taloudellisia vaikutuksia ulosoton hakijan näkökulmasta, koska perintä voi tiedonsaannin lisääntyessä tehostua. Ulosoton hakija voi olla sekä yksityinen että julkinen taho. Perinnän tehostumisella arvioidaan siten olevan myös myönteisiä vaikutuksia valtion talouteen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.2.1 Yleistä

Ehdotetut muutokset eivät loisi viranomaisille uusia tehtäviä, vaan muutokset kohdistuisivat tietojen saantia ja luovuttamista koskeviin säännöksiin. Ehdotettujen muutosten arvioidaan tehostavan ja jossain määrin lisäävän tietojen vaihtoa poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä. Samoin arvioidaan tapahtuvan Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta. Ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat kuitenkin riippuvaisia siitä, kuinka hyvin lakia käytännössä soveltavat tahot saavat tiedon sovellettavan lainsäädännön muutoksista. Lainsäädäntömuutosten arvioidaankin edellyttävän koulutusta ja ohjeistusta poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Käytännössä on havaittu, että vaikka lainsäädäntö sellaisenaan mahdollistaisi tietojen antamisen, viranomainen voi olla antamatta tietoja toiselle viranomaiselle esimerkiksi sen takia, että on epävarma menettelyn lainmukaisuudesta tai muutoin epätietoinen menettelynsä asianmukaisuudesta. Empiirisen tiedon valossa viranomaiskäyttäytymistä on leimannut varovaisuusperiaate. Varovaisuusperiaate on tässä kontekstissa kiinteässä yhteydessä rikosvastuun tai muun sanktion uhkaan, joka voi koitua salassa pidettävien tietojen antamisen sallivan sääntelyn virhetulkinnoista. (Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Valtioneuvoston

selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39, s. 185.). Ehdotetuilla muutoksilla pyritään selkeyttämään tietojenvaihtosääntelyä.

4.2.2.2 Poliisi

Uuden sääntelyn soveltaminen operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä poliisin henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin poliisin mahdollisuutta luovuttaa tietoja eri tahoille, joten tietojen luovutuksen arvioidaan lisääntyvän jonkin verran. Se, että jatkossa sääntelystä kävisi selkeästi ilmi poliisin mahdollisuus luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan, lisäisi viranomaisyhteistyön sujuvuutta. Muutoksella arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia sekä poliisin omien tehtävien hoitamiseen että niiden viranomaisten tehtävien hoitamiseen, joille poliisi luovuttaa tietoja.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin myös poliisin mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi poliisille oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada laissa tarkkaan määritellyissä tilanteissa, jos se on välttämätöntä. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan poliisin toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, poliisi saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin ja myös tarve käsitellä tiedonsaantiin liittyviä erimielisyyksiä tuomioistuinmessä todennäköisesti vähenee. Käytännössä esimerkiksi kadonneen henkilön etsintään liittyvissä tapauksissa oikea-aikainen tiedonsaanti voi säästää kustannuksia ja resursseja, jos poliisi saa tiedon esimerkiksi henkilön sairaalassa olosta ja laajemmilta etsintätoimenpiteiltä voidaan välttyä. Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuneiden rikosten selvittämiseen. Poliisin mahdollisuudet selvittää esimerkiksi terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuneita pahoinpitelyrikkoksia paranisivat, kun laissa olisi selkeästi säädetty mahdollisuudesta luovuttaa tieto epäillyn tekijän henkilöllisyydestä.

Poliisin henkilötietolain 16 §:n muutoksella poliisille mahdollistettaisiin tiedonsaanti siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Ehdotettu muutos tehostaisi passi- ja henkilökorttihakemuksiin liittyviä prosesseja, jos tiedonsaantiin avattaisiin tekninen rajapinta. Esteettömyys-tietojen saaminen sähköisesti teknisen rajapinnan avulla suoraan siviilipalvelusrekisteristä poistaisi käytännössä monissa tapauksissa asevelvollisen ja poliisin tarpeen olla yhteydessä siviilipalveluskeskukseen esteettömyyslausuntojen osalta. Epäselvissä tilanteissa ja muutenkin tarvittaessa poliisi voisi edelleen olla erikseen yhteydessä siviilipalveluskeskukseen. Nykyään hakijan täytyy liittää passi- ja henkilökorttihakemukseensa todistus siitä, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä asiakirjan myöntämiselle. Siviilipalveluksen suorittaneen täytyy hankkia todistus siviilipalveluskeskukselta. Siviilipalveluksesta esteettömyystodistuksen esittäviä on vuosittain 1300–1600. Todistus on usein paperinen, joten se täytyy joko tuoda sellaisenaan poliisi-asemalle tai skannata ja liittää sähköiseen hakemukseen. Tästä aiheutuu työtä hakijalle, siviilipalveluskeskukselle ja poliisille. Poliisin lupavirkailijan täytyy käsitellä liite ja arvioida, onko se aito. Nykyisellään paperiliitteet arkistoidaan erikseen. Tekninen rajapinta esteettömyystietojen saamiseksi siviilipalvelusrekisteristä vähentäisi työtä kaikilta osapuolilta, kun passin tai henkilökortin hakijan ei tarvitsi enää esittää todistusta, vaan tarvittavat tiedot saataisiin teknistä

rajapintaa hyödyntämällä. Todistus on myös helppo väärentää, joten siirtyminen suoraan tiedonsaantiin siviilipalvelusrekisteristä poistaisi myös kyseisen turvallisuus- ja väärinkäytösriskin.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ään lisättäisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle mahdollisuus tallettaa kuolemansyyn tutkimukseen liittyviä tietoja suoraan poliisin rekisteriin. Poliisi saa kyseisiä tietoja jo nykyisen sääntelyn nojalla, mutta nykyisin kyseisiä tietoja toimitetaan THL:lta poliisille sähköisenä esimerkiksi turvapostin kautta. Kun THL:n asiantuntijat voisivat tallettaa tiedot suoraan poliisin rekisteriin, poliisin ei tarvitsisi erikseen kirjata kyseisiä tietoja. Näin ollen muutos vähentäisi työtä poliisissa. Suoralla tallettamisella vältetään myös useilta samaa tapausta koskevilta tietueilta ja siten rekisterin tietojen laadun arvioidaan paranevan. Myös tietojen siirtämisen tietoturva- ja tietosuojariskit pienenevät, kun manuaaliset vaiheet vähenevät.

4.2.2.3 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön ehdotettavilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Muutosten arvioidaan lisäävän tiedonluovutuksia jonkin verran. Mahdollisuus tiedon luovuttamiseen myös oma-aloitteisesti parantaisi viranomaisyhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Muutokset vaikuttaisivat myönteisesti Rajavartiolaitoksen omien sekä muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ehdotetut muutokset yhtenäistäisivät PTR-viranomaisten (poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä. Uuden sääntelyn soveltaminen Rajavartiolaitoksen operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä Rajavartiolaitoksen henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä ja julkisilta yhteisöiltä tai henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi Rajavartiolaitokselle oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada, jos tieto olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan Rajavartiolaitoksen tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan Rajavartiolaitoksen toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, Rajavartiolaitos saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin. Tiedon saaminen on välttämätöntä esitutkinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi. Tiedonsaanti on tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

4.2.2.4 Tulli

Esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Esitutkintaviranomaisten sujuvan ja vaikuttavan rikostorjuntayhteistyön ja siihen liittyvän tehokkaan tiedonvaihdon varmistamiseksi on samalla tärkeää tarkastella muiden PTR-viranomaisten vastaavia lainsäädännön muutostarpeita.

Esityksessä tullilainsäädäntöön ehdotetuilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin myös Tullin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Muutosten takia tietojen luovutuksen

arvioidaan Tullissakin lisääntyvän jonkin verran. Jatkossa sääntelystä kävisi selkeästi ilmi Tullin mahdollisuus luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan. Tämän mahdollisuuden arvioidaan lisäävän viranomaisyhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Muutos vaikuttaisi myönteisesti Tullin omien sekä muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ehdotetut muutokset yhtenäistäisivät PTR-viranomaisten tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä. Uuden sääntelyn soveltaminen Tullin operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä Tullin henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin Tullin mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä ja julkisilta yhteisöiltä tai henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Tullin rikostorjunnasta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi Tullille oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada, jos tieto olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankaran rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan Tullin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan Tullin toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, Tulli saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin. Tiedon saaminen on välttämätöntä esitutkinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi, esimerkkitalanteita ovat läsnäolo kotietsinnällä, takavarikkoon liittyvät toimenpiteet sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antaminen. Tiedonsaanti on tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Tullin henkilötietolain 21 §:ään lisättäisiin uusi 16 kohta, jossa Tullille säädettäisiin oikeus luovuttaa laissa erikseen säädettäviä tietoja terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle klinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Tullin osalta yleisin esitutkintaan liittyvä tutkimus on huumausaineiden tai muiden kieltojen tai rajoitusten alaisten tuotteiden salakuljetuksesta epäillyn henkilön tutkimus, josta on tehty sopimus THL:n ja Tullin välillä. Ehdotus selkiyttäisi ja vahvistaisi Tullin ja THL:n väliseen tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä. Nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta THL:lle vahvistaisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:n vaatimuksia käsittelyn lainmukaisuudesta.

4.2.2.5 Maahanmuuttovirasto

Ehdotetuissa muutoksissa olisi Maahanmuuttoviraston osalta kyse ainoastaan tietyistä rajatusta tilanteesta eikä esimerkiksi yleisestä muutoksesta Maahanmuuttoviraston tiedonsaanti- tai tiedonluovutussäännöksiin. Ehdotettu muutos koskisi käytännössä myös hyvin rajattua henkilöryhmää, huomioiden sekin, että virastolla katsotaan jo nyt olevan vastaava oikeus niiden etsintäkuulutusten ja etsintäkuulutettujen osalta, joiden etsintäkuulutus liittyy ulkomaalaislainsäädäntöön seikkoihin. Lisäksi kyse olisi toiminnasta, joka pitkälti vastaisi ennen vuotta 2021 voimassa ollutta käytäntöä. Näiden syiden vuoksi on syytä olettaa, ettei muutoksella olisi kuin korkeintaan vähäisiä vaikutuksia viraston työmäärään eikä sen vuoksi myöskään vaikutuksia henkilöstöresurssien tarpeeseen.

4.2.2.6 Ulosottolaitos

Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla olevan tiedon oma-aloitteisen luovuttamisen muun muassa ulosottoviranomaiselle. Aiemmin poliisi on luovuttanut tietoja oma-aloitteisesti voimassa olevan sääntelyn nojalla, mutta tällä hetkellä tietoja

ei luovuteta oma-aloitteisesti ulosottoviranomaiselle nykyisen laintulkinnan (KKO 2023:24) vuoksi. Ehdotetun muutoksen arvioidaan lisäävän tietojen luovutuksia ulosottoviranomaiselle. Tietojen luovutuksen lisääntymisellä ulosottoviranomaiselle olisi myönteisiä vaikutuksia saata-
vien perintään.

4.2.2.7 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poliisilakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sekä Tullin rikostorjuntalakiin uudet säännökset siitä, missä tilanteissa poliisilla, Rajavartiolaitok-
sella tai Tullilla olisi oikeus saada asiakastietolaissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen teh-
täviä suorittavalta henkilöltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa olevan
tai olleen henkilön läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Ehdotetulla muutoksella ei
olisi vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseihin, mutta muutokset edellyttäisivät so-
siaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen.

4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan

Tiedonhallintalaissa säädetään muun muassa tiedonhallinnan järjestämisestä ja kuvaamisesta,
tietovarantojen yhteentoimivuudesta, teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien toteuttami-
sesta sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta. Tiedonhallintalailla varmistetaan viranomaisten
tietoaaineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteut-
tamiseksi. Koska tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhtey-
den avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, erityislainsäädännössä ei enää tulisi säätää tie-
tojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Poliisin henkilötietolaista ehdote-
taan 2. lakiehdotuksessa kumottavaksi teknisiä käyttöyhteyksiä koskeva sääntely, joka on pääl-
lekkäistä tiedonhallintalain yleissääntelyn kanssa. Vastaavaa muutosta ehdotetaan Rajavartio-
laitoksen sääntelyn osalta 3. lakiehdotuksessa sekä Tullin sääntelyn osalta 6. lakiehdotuksessa.

Ehdotetusta sääntelystä ei aiheudu merkittäviä muutoksia tiedonhallintalain ja muun yleislain-
säädännön mukaisten tietoturvallisuutta koskevien vaatimusten toteutumiseen. Muutoksista ei
myöskään arvioida aiheutuvan tarvetta säätää tietoturvaluustoimenpiteistä nykyistä laajem-
min henkilötietojen käsittelyä koskevassa sektorikohtaisessa erityislainsäädännössä.

Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin poliisin tiedonsaanti siviilipalvelurekisteristä tek-
nisen rajapinnan avulla sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saatavien tietojen suora käyt-
töinen tallentaminen poliisin rekisteriin. Sääntelyllä ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä
vaikutuksia tietojen luovuttamisen toteutustapaan nykytilaan verrattuna. Tietojen luovuttami-
sessa noudatettaisiin viranomaiskohtaisten henkilötietolakien lisäksi tietosuojan yleislainsääd-
ännössä, julkisuuslaissa ja tiedonhallintalaissa asetettuja vaatimuksia.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tietojärjestelmien ylläpitoa ja rekisterinpitoa koskevaan vas-
tuunjakoon. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia myöskään voimassa olevaan asiakirjojen julki-
suutta ja salassapitoa koskevaan sääntelyyn.

Poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin, Maahanmuuttoviraston sekä muiden tiedonhallintalaissa
tarkoitettuina tiedonhallintayksiköinä toimivien toimivaltaisten viranomaisten on arvioitava tie-
donhallinnan muutosvaikutukset tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukaisesti ja päivitettävä
tarvittaessa tiedonhallintamallinsa, asiakirjajulkisuuskuvaus sekä muu tarvittava dokumentaatio
vastaamaan uuden sääntelyn mukaisia toimintamalleja.

4.2.4 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan vaikutukset liittyvät ehdotettuun poliisilain 4 luvun 5 §:n, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 a §:n ja Tullin rikostorjuntalain 14 a §:n sääntelyyn. Esitetyllä sääntelyllä olisi vaikutuksia potilaan hoitosuhteen ja sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuteen, koska poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat ehdotettujen säännösten edellytyksin saada tiedon potilaan tai asiakkaan henkilöllisyydestä ja siten hoito- tai asiakassuhteesta. Potilaan tietojen osalta tällainen tieto on tulkittu aiemman oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä tarkoitetuksi arkaluonteiseksi terveyttä koskevaksi tiedoksi, jota poliisilla ei ole ollut oikeutta saada poliisilain nykyisen sääntelyn nojalla (KHO 2018:93). Uudemmassa oikeuskäytännössä hoitosuhdetta koskevan tiedon arkaluonteisuutta on kuitenkin pidetty tarpeellisena arvioida tapauskohtaisesti (KHO 2025:11). Myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa on kyseenalaistettu, onko pelkkää läsnäolotietoa terveydenhuollon yksikössä ilman terveyteen liittyvää tietoa pidettävä arkaluonteisena terveyttä koskevana tietona (Poliisin oikeus saada potilaan henkilöllisyystietoja selvitetäessä rikosta. Helinä Tiura-Virta – Evgeniya Kurvinen, Lakimies 5/2023, s. 727–746). Arkaluonteinen tieto on yksityiselämän ydinalueelle kuuluvaa tietoa.

Esitetty sääntely vaikuttaisi siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollosta voitaisiin antaa poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille nykyistä useammin tieto, josta voisi käydä ilmi potilaan hoitosuhde tai sosiaalihuollon asiakassuhde. Tiedonsaantioikeudessa kysymys olisi kuitenkin ainoastaan henkilöllisyyttä ja läsnäolotietoa koskevista seikoista, joten terveyttä koskevien tietojen antaminen poliisille ei lisääntyisi merkittävästi. Useissa tapauksissa olisi mahdollista poistaa luovutettavista tiedoista potilaan hoitosuhteen tai sosiaalihuollon asiakassuhteen paljastava tieto, esimerkiksi lääkärin ammattinimike tai sairaalan osaston nimi. Kuitenkin joissakin tapauksissa terveydentilaa koskeva tieto voisi olla pääteltävissä esimerkiksi terveydenhuoltoyksikön nimestä. Koska kysymys on kuitenkin yksittäistapauksista ja tiedonsaanti on sidottu välttämättömyyteen, tällaisten tiedonluovutustilanteiden ei arvioida vaikuttavan laajaan ihmisjoukkoon. Ehdotettavassa sääntelyssä on huomioitu, ettei poliisi voisi pyytää tietoja esimerkiksi huumausaineen käyttörikoksiin liittyen. Näin ollen huumausaineen käyttäjien mahdollisuudet hakeutua hoitoon eivät vaarantuisi. Tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle yksittäistapauksessa ei aiheuta merkittävää riskiä henkilötietojen käsittelyn kannalta, koska kaikkia viranomaisia sitovat salassapito- ja tietosuojasäädökset.

Ehdotettu sääntely on laadittu tarkkarajaisesti, siinä edellytetään tiedon välttämättömyyttä, ja se mahdollistaa henkilöllisyyttä ja läsnäoloa koskevan tiedon antamisen ainoastaan hyvin rajatuissa tilanteissa. Lakiesityksen myötä tiedonluovutustilanteet olisivat tarkkarajaisemmat ja aiempaa selväpiirteisemmät. Tämä vähentäisi tulkinnanvaraisuutta, mitä on aiemmin liittynyt esimerkiksi poliisin oikeuteen saada tieto kadonneesta henkilöstä. Vuonna 2023 poliisilla oli poliisin omien tilastojen mukaan yli 3800 kadonneeseen vanhukseen, kehitysvammaiseen tai sairaaseen henkilöön liittyvää tehtävää. Tarkkarajainen lainsäädäntö lisää yhtäältä lakia soveltavan viranomaisen mahdollisuuksia noudattaa lainsäädännön edellytyksiä ja toisaalta parantaa oikeusvarmuutta eli tässä tapauksessa yksilön mahdollisuutta tietää etukäteen, miten hänen henkilötietojensa käsitellään.

Poliisilain 4 luvun 3 §:ään, poliisilain 7 lukuun, poliisin henkilötietolakiin, Rajavartiolaitoksen hallintolakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain muihin kuin 20 a §:ään, Tullin rikostorjuntalain 14 §:ään ja 4 lukuun sekä Tullin henkilötietolakiin ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta verrattuna nykytilaan.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetuissa muutoksissa on kysymys Maahanmuuttoviraston asiakkaiden yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Asiakkaisiin kuuluvat sellaiset jatkoluvan, pysyvän oleskeluluvan, pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan ja Suomen kansalaisuuden hakijat sekä oleskelulupakortin uusijat, joiden hakemusmenettely sisältää käynnin viraston toimipisteessä esimerkiksi sormenjälkien antamiseksi tai henkilön tunnistamiseksi. Tämä sisältää myös sellaiset kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneet, joiden täytyy uusida oleskelulupansa tai -korttinsa. Lisäksi toimipisteessä asioivat sellaiset kolmannen maan kansalaiset, jotka hakevat ensimmäistä oleskelulupaa vasta Suomesta käsin Suomen ulkomaan edustuston sijaan. Vastaavasti Euroopan unionin vapaaseen liikkuvuuteen liittyvien oleskeluoikeuden rekisteröintien ja oleskelukorttien hakijat asioivat toimipisteissä. Maahanmuuttoviraston mahdollisuus saada ja luovuttaa etsintäkuulutustietoja koskee ainoastaan sellaisia etsintäkuulutuksia, joissa on kysymys kiinniottosta, vangitsemisesta tai pidättämisestä. Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa on kysymys painavasta yleisestä edusta, kuten rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanneen henkilön kiinniottamisesta. Esimerkiksi pelkästään omaisuuteen kohdistuvista etsintäkuulutuksista tiedonsaantioikeutta ja -luovutus-oikeutta ei olisi. Ehdotetun sääntelyn vaikutukset sääntely koskisivat vain pientä ihmisryhmää. Ehdotettu sääntely on myös tarkkarajaista ja edellyttää tarpeellisuutta. Viranomaisten välillä tapahtuvan etsintäkuulutuksia koskevan tiedonvaihdon vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan voidaan siten pitää vaikutuksiltaan vähäisenä.

4.2.5 Muut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Erityisesti tietojen saannissa sosiaali- ja terveydenhuollosta on käytännössä ollut eroja riippuen siitä, missä päin Suomea poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli tietoja pyytää. Samankaltaisissa tilanteissa toisinaan viranomainen saa pyytämänsä tiedot ja toisinaan ei. Nimenomaisen laintasaisen sääntelyn siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön on poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin pyynnöstä annettava tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä voidaan arvioida yhdenmukaistavan lain soveltamista eri puolilla Suomea, mikä puolestaan vaikuttaisi positiivisesti ihmisten yhdenvertaisuuteen. Tämä kuitenkin edellyttää, että lakia soveltavat tahot tulevat tietoiseksi lainsäädännön muutoksista, mikä puolestaan edellyttää käytännössä myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden sekä poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilöstön ohjeistusta ja koulutusta.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kun poliisin mahdollisuudet selvittää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuneita pahoinpitelyrikkoksia paranisivat, tällä olisi positiivisia vaikutuksia teon kohteeksi joutuneen yksilön perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Se, että poliisi saa tiedon kadonneen tai hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön mahdollisesta läsnäolosta sosiaali- tai terveydenhuollon toimitiloissa, turvaa myös etsinnän kohteena olevan henkilön hengen ja terveyden suojaamista, koska tarvittaessa etsintää pystytään kohdentamaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Ehdotettavalla sääntelyllä olisi positiivisia vaikutuksia myös tämän perusoikeuden toteutumiseen, jos mahdollisuudet omaisuusrikosten selvittämiseen paranisivat.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 118 §:n 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Lain tarkan noudattamisen vaatimus ja virkavastuusääntely korostavat sääntelyn selkeysvaatimusta. Virkamiehen on tiedettävä kohtuullisella varmuudella, milloin hänellä on oikeus tai velvollisuus poiketa salassapitovelvollisuudestaan. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn selkeyttä tärkeänä perusoikeuskysymyksissä säännöksissä, jotka koskevat luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa. Niin ikään valiokunta on kiinnittänyt huomiota vaikeaselkoisen sääntelyn oikeusturvaa heikentäviin vaikutuksiin niille, jotka joutuvat työssään soveltamaan tällaista henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijöiden virkavelvollisuuksiin kuuluu ottaa selko keskeisestä tehtävässä sovellettavasta lainsäädännöstä. Ehdotetuilla muutoksilla on pyritty selventämään niitä tilanteita, joissa nykyisen lainsäädännön tulkinta on käytännössä aiheuttanut epäselvyyttä. Selkeämmän tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn voidaan arvioida edistävän perusoikeuksien toteutumista lainsoveltamistilanteissa, koska lainsoveltajat saavat paremmin selvää omista velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan eli siitä, missä tilanteissa tietoa on oikeus tai velvollisuus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä.

4.2.6 Vaikutukset turvallisuuteen

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan yhteiskunnan turvallisuutta lisääviä vaikutuksia. Muutoksilla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia erityisesti ennalta estää, paljastaa ja selvittää rikoksia. Myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin mahdollisuudet hoitaa rikostorjuntatehtäviään omilla toimialoillaan paranisivat. Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja muun muassa hallinnollisen rikostorjunnan tarkoituksessa vahvistettaisiin. Hallinnollisella torjunnalla pyritään vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä yhteiskunnassa, mikä onnistuessaan parantaa yhteiskunnan turvallisuutta. Ehdotetulla sääntelyllä varmistettaisiin myös, että poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat luovuttaa salassa pidettäviä tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen näille viranomaisille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin sekä kriittisten toimijoiden välinen tiedonvaihto edesauttaa kriittisten kohteiden suojaamista ja yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämistä.

Esityksellä edistettäisiin myös poliisin mahdollisuuksia puuttua ennalta estävästi henkeä ja terveyttä uhkaaviin vaaratilanteisiin, kun tietojen saanti yksityisiltä tahoilta näissä tilanteissa mahdollistettaisiin. Poliisin edellytykset reagoida tällaisissa tilanteissa paranisivat, kun mahdollinen vaaraa aiheuttava tai vaaran kohteena oleva henkilö voitaisiin selvittää ja tavoittaa ja näin estää vaaran toteutuminen. Myös Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet puuttua ennalta estävästi vaaratilanteisiin paranisivat.

Poliisilain 4 luvun 5 §:ään ehdotetuilla muutoksilla selvennettäisiin myös poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuvissa vaaratilanteissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa asioivat henkilöt ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella voi olla tulkinnanvaraista, voiko esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilö ilmoittaa poliisille terveydenhuollon tiloissa tapahtuvista uhkatilanteista tai rikoksista, jos tekijä on hoitosuhteessa oleva potilas. Vaikka nyt ehdotettavassa sääntelyssä ei säädettäisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön oma-aloitteisesta tietojen antamisesta, ehdotetun sääntelyn voidaan kuitenkin arvioida parantavan sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa työskentelevien ja asioiden henkilöiden, mukaan lukien potilaiden ja asiakkaiden, turvallisuutta ainakin jossain määrin, koska työntekijät voisivat nimenomaisen sääntelyn nojalla antaa poliisille poliisin pyynnöstä tiedon henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Tietoja voitaisiin antaa myös tiettyjen rikosten selvittämiseksi. Tietoja tiettyjen rikosten selvittämiseksi voitaisiin antaa paitsi poliisille myös Rajavartiolaitokselle ja Tullille niitä koskevan sääntelyn edellytyksin. Vaikka ilmoittaminen on joissain tilanteissa mahdollista myös voimassa olevan lainsäädännön perusteella, ammattihenkilöillä on korkea kynnys ilmoittamiseen, koska se voi johtaa siihen, että he joutuvat salassapitovelvollisuuden rikkomisen vuoksi itse rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Esityksellä vaikutettaisiin Maahanmuuttoviraston mahdollisuuteen ilmoittaa poliisille etsintäkuulutetuista henkilöistä, jotka tavattaisiin viraston toimitiloissa. Tällä sääntelyllä voidaan lisättävän yleistä turvallisuutta, koska poliisin mahdollisuudet saada tieto etsintäkuulutetuista paranisi nykyiseen verrattuna. Poliisin arvioidaan voivan tavoittaa ehdotetun sääntelyn johdosta kymmeniä tai jopa satoja etsintäkuulutettuja vuodessa. Ehdotetussa sääntelyssä kysymys olisi sellaisista etsintäkuulutuksista, jotka koskevat kiinniottamista, vangitsemista tai pidättämistä. Tällaisten etsintäkuulutusten taustalla ovat painavat yhteiskunnalliset edut. Esimerkiksi vankilasta karannut tai vankeuteen tuomittu voi olla tällaisen etsintäkuulutuksen kohteena.

Esityksen voidaan arvioida välillisesti vaikuttavan myönteisesti myös kansalaisten luottamukseen poliisiin. Poliisibarometrin (sisäministeriön julkaisuja 2023:25) mukaan kansalaisista 91 prosenttia luottaa poliisin toimintaan melko tai erittäin paljon. Barometriin vastanneiden mukaan tärkeintä on, että henkeä ja terveyttä sekä henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta loukkaavat rikokset kyetään estämään, ja jos niitä tapahtuu, selvittämään. Luottamusta poliisiin heikentää barometrin mukaan muun muassa rikosten selvittämättä jättäminen, ja toisaalta luottamusta vahventavana pidettiin rikosten selvittämistä. Barometrin mukaan erilaiset rikokset huolestuttivat vastaajista suurinta osaa. Ehdotetut muutokset edistäisivät poliisin mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa juuri niissä asioissa, joita kansalaiset pitävät poliisin työssä tärkeinä, eli rikosten ennalta estämisessä ja selvittämisessä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Säännösten systematiikka

Valmistelun aikana on arvioitu erilaisia vaihtoehtoja poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten systematiikalle. Nykyisin säännökset jakautuvat poliisilakiin, poliisin henkilötietolakiin sekä muiden hallinnonalojen säännöksiin.

Yhtenä vaihtoehtona arvioitiin poliisin tiedonsaantia ja -luovuttamista koskevien poliisilain ja poliisin henkilötietolain säännösten keskittämistä poliisilakiin. Tällaista sääntelyn systematiikkaa on esitetty myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa, jota on selostettu tarkemmin nykytilan arviointia koskevassa jaksossa 2.4.8.

Toisena vaihtoehtona arvioitiin edellä mainittujen säännösten keskittämistä poliisin henkilötietolakiin. Tällainen systematiikka noudattaisi pääosin Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa vallittua rakennetta. Lain esitöiden (HE 241/2018 vp) mukaan Rajavartiolaitoksen hallinnonalan lainsäädännössä yleisten tiedonsaantioikeuksien on katsottu liittyvän läheisemmin henkilötietojen käsittelyyn, vaikka säännösten perusteella voidaankin pyytää myös muita kuin henkilötietoja. Sääntelytapa on katsottu perustelluksi myös siitä syystä, että henkilötietolainsäädäntö sisältää vastaavan kaltaisia tiedonsaantioikeuksia sekä viranomaisilta että yksityisiltä tahoilta. Eräillä muilla hallinnonaloilla on puolestaan katsottu, että yleiset tiedonsaantisäännökset ovat lähempänä toimivaltuussääntelyä, jolloin niiden luonteva paikka lainsäädännössä on

viranomaisen toimivaltuuksia koskeva laki. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain valmistelun yhteydessä on arvioitu, että kumpikin lakitekhninen ratkaisu on oikeudellisesti mahdollinen ja perusteltu. Rajavartiolaitosta koskevien yleisten tiedonsaantisäännösten siirtämistä rajavartiolaan (578/2005) ei kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena, koska kyseiset säännökset ovat vakiintuneesti olleet Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa ja koska ehdotetussa uudessa laissa säännökset kytkettiin entistä tiiviimmin muihin henkilötietojen käsittelysäännöksiin.

Kolmantena vaihtoehtona työryhmässä nostettiin esiin ehdotus säätää poliisin tiedonvaihdosta kokonaan uudessa laissa. Neljäntenä vaihtoehtona oli sääntelyn päivittäminen nykyisen systematiikan pohjalta ilman, että säännösten sijoittelua muutettaisiin. Eri vaihtoehtojen arvioinnin jälkeen säännösten systematiikan osalta päädyttiin nykytilanteen säilyttämiseen. Poliisin hallinnonalalla on vakiintuneesti katsottu, että yleiset tiedonsaantisäännökset ovat osa toimivaltuussääntelyä. Tästä syystä yleiset tiedonsaantiin ja luovuttamiseen oikeuttavat säännökset nähtiin edelleen perusteltuna säilyttää poliisilaissa. Toisaalta tiedonvaihtotilanteet, joista nykyisin säädetään poliisin henkilötietolaissa, liittyvät niin kiinteästi henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn, ettei näitä koskevien säännösten siirtämistä poliisilakiin pidetty perusteltuna, vaikka teknistä käyttöyhteyttä koskevasta sääntelystä luovuttaisiinkin. Poliisin henkilötietolaissa säädettyissä tilanteissa on kyse lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvasta tiedonvaihdosta, josta nähtiin edelleen tarpeellisenä säätää poliisilain yleissäännöksiä täsmällisemmin. Myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta katsottiin, että on perusteltua säilyttää nykyinen systematiikka.

Käytännössä tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännösten jakautuminen poliisilakiin ja poliisin henkilötietolakiin ei ole aiheuttanut juurikaan soveltamisongelmia, vaan ongelmallisempaa on nähty tiedonvaihtoon vaikuttavien säännösten runsas määrä ja päällekkäisyys usean eri hallinnonalan säännöksissä. Toimiala- ja viranomaiskohtaisten tiedonsaanti- ja salassapitosäännösten välisiä päällekkäisyyksiä ei kuitenkaan ole mahdollista ratkaista pelkästään poliisin toimintaa koskeviin lakeihin tehtävillä muutoksilla. Kaikkien poliisin tiedonvaihtoon vaikuttavien eri hallinnonalojen säännösten kokonaistarkastelu ei puolestaan kuulunut tämän hankkeen toimeksi-antoon.

5.1.2 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Valmistelun aikana arvioitiin eri vaihtoehtoja poliisin tiedonsaantioikeuden täsmentämiselle sosiaali- ja terveydenhuollosta. Samoin tehtiin Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksien osalta. Käytännössä näiden viranomaisten tarvitsema tieto tehtäviensä hoitamiseksi liittyy usein henkilön henkilöllisyyteen tai läsnäoloon sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, eikä poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla lähtökohtaisesti ole tarvetta saada tarkempia tietoja itse potilas- tai asiakassuhteen sisällöstä. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa henkilöllisyys- ja läsnäolotietojen saannin tietyissä tilanteissa, mutta käytännössä tiedonsaannissa on erityisesti alueellista vaihtelua.

Yhtenä vaihtoehtona tarkasteltiin läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevien tietojen luovuttamisesta säätämistä asiakastietolaissa ja toisena vaihtoehtona arvioitiin mahdollisuutta täsmentää poliisin tiedonsaantioikeutta koskevaa sääntelyä poliisilaissa sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä niitä koskevissa laeissa. Vaihtoehtona lainsäädännön muutoksille tarkasteltiin myös mahdollisuutta ohjeistaa tarkemmin nykyisen lain soveltamista. Tällainen ohje on kuitenkin jo annettu (Ohje terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon. Sosiaali- ja terveysministeriö sosiaali- ja terveysministeriö 3.2.2020.), mutta käytännössä se ei ole yhtenäistänyt toivotulla tavalla lainsäädännön soveltamista. Pelkkä ohjeistus ei olisi riittävä myöskään siksi, että nyt ehdotettavalla sääntelyllä on sääntelyn selkeyttämisen lisäksi tarkoitus mahdollistaa poliisin sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaanti tietyissä tilanteissa, joissa se ei

nykyisen lainsäädännön nojalla ole mahdollista. Viranomaisen toimivallan on perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti perustuttava lakiin.

Vaihtoehto, jossa poliisilain sääntelyä ja sitä vastaavaa Rajavartiolaitoksen ja Tullin sääntelyä täsmennettäisiin, arvioitiin mahdolliseksi, koska asiakastietolain 6 §:n mukaan vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Poliisin tietojen saantia koskevat säännökset on poliisilain 4 luvussa sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavassa voimassa olevassa sääntelyssä jaettu sen mukaan, pyydetäänkö tietoja toiselta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta vai yksityiseltä taholta. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoissa on sekä viranomaisia että yksityisiä toimijoita, edellyttäisi asiasta poliisilaissa säätäminen poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:n muuttamista tai vaihtoehtoisesti kokonaan uuden pykälän säätämistä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen henkilötietolain ja Tullin rikostorjuntalain vastaavaa sääntelyä. Poliisilakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin eivät kuitenkaan sopisi säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta, koska sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden toimivallasta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti tulee lähtökohtaisesti säätää heidän toimialansa lainsäädännössä.

Ottaen huomioon, että asiakastietolaissa säädetään nykyään kattavasti asiakastietojen käsittelystä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä sosiaali- ja terveystalvveluita järjestettäessä ja toteuttaessa, toinen vaihtoehto olisi asiasta säätäminen asiakastietolaissa. Asiakastietolaki sisältää muitakin tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä, joista 62 ja 63 §:ssä säädetään tietojen antamisesta poliisille. Asiakastietolain 63 §:ssä säädetään tietojen antamisesta myös muille viranomaisille. Asiakastietolaissa olisi mahdollista säätää myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti. Samalla säännöksellä voitaisiin säätää tietojen luovuttamisesta muille tarvittaville viranomaisille.

Arvioinnin lopputuloksena poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskeva uusi säännös päädyttiin valmistelevaan poliisilakiin. Rajavartiolaitoksen vastaava säännös päädyttiin valmistelevaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullia koskeva vastaava säännös Tullin rikostorjuntalakiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden oma-aloitteisen tietojen luovuttamismahdollisuuden todettiin vaikuttavan keskeisesti sekä potilaiden että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksiin, joten tähän liittyvät mahdolliset muutostarpeet on syytä selvittää ja valmistella erikseen sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sidosryhmien kanssa. Tähän teemaan liittyy myös apulaisoikeusasiamiehen 28.11.2024 antama ratkaisu (EOAK/2910/2023), joka koski työnantajan edustajan oikeutta ilmoittaa poliisille rikoksesta epäillyn nimen tilanteessa, jossa hoitotyöntekijä on työssään joutunut väkivallan kohteeksi potilaan taholta. Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan, että sekä potilaiden että terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksien turvaaminen edellyttäisi lainsäädännön selkeyttämistä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin perustuslakeihin kuuluvassa painovapausasetuksessa (Tryckfrihetsförordning 1949:105) säädetään asiakirjajulkisuudesta. Viranomaisten väliseen tietojen antamiseen ei kuitenkaan sovelleta asiakirjajulkisuutta, vaan informaation antovelvollisuutta (informationsskyldighet), josta säädetään julkisuus- ja salassapitolaisissa (Offentlighets- och sekretesslag 2009:400, OSL). Viranomaisten välinen tietojen antaminen ei ole sidottu yleisten asiakirjojen käsitteeseen, johon painovapausasetuksen asiakirjajulkisuus liittyy, vaan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin. Ruotsin lainsäädännössä tietojen antaminen voi perustua pyyntöön tai olla

oma-aloitteista. OSL:ssa säädetyissä salassapidon murtavissa säännöksissä kysymys on oikeudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti.

Salassapidon murtavat säännökset on koottu Ruotsin lainsäädännössä pääosin OSL 10 lukuun. OSL:ssä säädetään muun muassa, että salassapito ei estä yksittäisen tiedon luovuttamista toiselle viranomaiselle, jos tiedon luovuttamisvelvollisuudesta säädetään laissa tai asetuksessa. Yleislausekkeen mukaan salassa pidettävä tieto voidaan luovuttaa viranomaiselle, jos on selvää, että tietojen luovuttamista koskeva etu on ensisijainen siihen etuun nähden, jota salassapidolla suojellaan. Eräät viranomaiset voivat soveltaa yleislauseketta salassapidon murtavana säännöksenä ja luovuttaa tietoa sen nojalla, mutta esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset eivät.

OSL:ssa on kolme nimenomaista salassapidon murtavaa säännöstä, joita sovelletaan vain rikosten ennalta estämiseksi. Ne koskevat nuorisoriikollisuuden estämistä (10 luvun 18 a §), tiettyjen läheisiin kohdistuvien rikosten estämistä (10 luku 18 c §) sekä terrorismirikoksen ehkäisemistä (10 luvun 18 b §). Esimerkiksi OSL 10 luvun 18 a §:n mukaan salassapitovelvollisuus ei estä alle kaksikymmentävuotiaasta henkilöä koskevan tiedon antamista poliisiviranomaiselle tai turvallisuuspoliisille, jos on olemassa vaara, että nuori ryhtyy erityisolosuhteiden vuoksi rikolliseen toimintaan, tiedon voidaan olettaa auttavan sen estämisessä, ja tiedon luovuttaminen ei ole nuorelle suunniteltujen tai käynnissä olevien toimien vuoksi tai muista erityisistä syistä sopimatonta.

OSL 10 luvun 18 a §:n mukaan sosiaalihuollon salassapitovelvollisuus ei estä luovuttamasta alle 21-vuotiaasta henkilöä koskevaa yksittäistä tietoa poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos erityisten olosuhteiden vuoksi on olemassa vaara, että kyseinen nuori ryhtyy rikolliseen toimintaan ja tiedon voidaan olettaa auttaa estävän sen, ja ottaen huomioon suunnitellut tai käynnissä olevat nuorta koskevat toimet tai muista erityisistä syistä tiedon luovuttaminen ei ole epätarkoituksenmukaista. OSL 10 luvun 18 b §:n mukaan sosiaalihuollon tietojen salassapito ei estä yksittäisen henkilöä koskevan tiedon luovuttamista poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos erityisten olosuhteiden perusteella on riski, että kyseinen henkilö syyllistyy mm. terrorismirikokseen sekä sen yritykseen, valmisteluun tai salailuun, jos tiedon voidaan olettaa auttavan estämään se ja ottaen huomioon suunnitellut tai käynnissä olevat toimenpiteet henkilöä koskien tai muista erityisistä syistä tietojen luovuttaminen ei ole epätarkoituksenmukaista. Poliisin osalta on vastaava salassapidon murtava säännös 35:10 c:ssä. Sen mukaan tietoja saa luovuttaa sosiaalitoimelle tällaisten terrorismirikosten ehkäisemiseksi.

Jo tehtyjen rikosten osalta säädetään tiedon luovuttamisesta epäiltäessä nuoreen kohdistunutta rikosta (10 luvun 21–22 §) sekä eräitä muita rikoksia (10 luvun 23–24 §). Muiden rikosten osalta mahdollisuutta luovuttaa tietoja säännellään sen mukaan, mikä on rangaistusasteikko. Esimerkiksi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tietojen salassapito on mahdollista murtaa vain epäiltäessä rikosta, josta ei ole määrätty vähäisempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, tai rikoksen yritystä, josta ei ole määrätty vähäisempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta. Lisäksi 10 luvun 22 a §:ssä säädetään, että sosiaalihuollon salassapito ei estä luovuttamasta tietoa poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos tieto koskee epäilyä rikoksista, josta säädetään terrorismirikosten torjunnasta annetussa säännöksessä.

Ruotsissa on säädetty erillinen laki tietojen luovuttamisvelvollisuudesta yhteistoiminnassa järjestäytyntä rikollisuutta vastaan (lag om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet 2016:774). Siinä säädetään sekä oma-aloitteisesta että pyyntöperustaisesta tietojen antamisesta. Lain mukaan yhteistoiminnassa mukana olevat viranomaiset voivat salassapidosta huolimatta luovuttaa tietoa toiselle viranomaiselle, jos se on tarpeen vastaanottavan viranomaisen yhteistoimintaan osallistumisen kannalta, ellei ole pakottavia syitä olettaa, että

salassapidon suojaama intressi olisi tiedon luovutusintressiin nähden etusijalla. Esitöiden mukaan säännös voi tarkoittaa sekä pyynnöstä että omasta aloitteesta tapahtuvaa tiedon luovutusta, jos viranomainen tietää, mitä tietoja toinen viranomainen tarvitsee (Prop. 2015/16:167, s. 50). Tiedon luovuttamisvelvollisuus koskee niitä viranomaisia, joista säädetään asetuksessa (Förordning 2016:775 om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet). Tällaisia viranomaisia ovat muun muassa työvoimavirasto, yritysrekisterivirasto, talousrikosviranomaisen poliisitoimintaa harjoittaessaan, finanssivalvonta, kriminaalihuolto, kruununvoudin virasto, rannikkovartiosto, maahanmuuttovirasto, eläkeviranomaisen, poliisiviranomaisen, verovirasto, turvallisuuspoliisi, elinkeinoelämän kehittämisvirasto, liikennevirasto ja tullilaitos.

Potilasturvallisuuslain (patientsäkerhetslag 2010:659) 6 luvun 15 §:n mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa tai asetuksessa säädetään, sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstö on velvollinen luovuttamaan tietoja, onko joku henkilö terveydenhuoltoyksikössä, jos tätä tietoa yksittäisessä tapauksessa pyytää tuomioistuin, syyttäjä, poliisi, turvallisuuspoliisi, ulosottoviranomainen tai veroviranomainen. Lisäksi turvallisuuspoliisille tulee luovuttaa tieto yksittäistapauksessa, kun se on tarpeen henkilösuojaustehtäviä varten taikka kun se on tarpeen sen ennalta estäessä tai paljastaessa terrorismirikoksia tai kansallista turvallisuutta koskevia rikoksia.

Oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalk 1942:740, RB) 36 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan muun muassa lääkäriä, hammaslääkäriä, kättilöä, sairaanhoitajaa, psykologia, psykoterapeuttia, sosiaalipalvelulain (socialtjänstlagen 2001:453) mukaisia perheneuvojia ja heidän avustajiaan voidaan kuulustella todistajana jostakin, joka on uskottu heille heidän harjoittaessaan ammattiaan tai jonka he ovat saaneet tietää sen yhteydessä, vain, jos se on lain mukaan sallittua tai jos henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuutta sovelletaan, suostuu siihen. RB 36 luvun 5 §:n 4 momentin ja siinä viitattujen säännösten mukaan heillä kuitenkin on todistamisvelvollisuus, kun rikoksen uhri on alle 18-vuotias ja kysymys on rikoslain 3, 4 tai 6 luvun rikoksesta tai rikoksesta naisen ympärileikkauskieltoa vastaan. Rikoslain 3 luvussa on säännökset henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, 4 luvussa vapauteen ja rauhaan kohdistuvista rikoksista ja 6 luvussa seksuaalirikoksista. Heillä on niin ikään todistamisvelvollisuus, kun kysymys on rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, tai rikoksen yrityksestä, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta, taikka rikoksen yrityksestä, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, jos tekoon liittyy yritys levittää tartuntatautilain (smittskyddslag 2004:168) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua yleisvaarallista tautia.

Keväällä 2025 voimaan tulleessa uudessa tietojenluovutuslaissa (Lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna 2025/170) säädetään valtion viranomaisten, kuntien, alueiden ja eräiden muiden velvollisuudesta antaa tietoja rikostorjuntaviranomaisille niiden rikostorjuntaa koskevia tehtäviä varten. Rikostorjuntaviranomaisilla tarkoitetaan kyseisessä laissa talousrikostorjuntaviranomaista, rannikkovartiostoa, poliisiviranomaista, verovirastoa, turvallisuuspoliisia, tullilaitosta ja syyttäjälaitosta. Rikostorjunnalla tarkoitetaan kyseisessä laissa rikostorjuntaviranomaisen toimintaa rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka rikosten tutkimiseksi tai niistä syyttämiseksi. Tietojenluovutuslaissa säädetään velvollisuudesta luovuttaa rikostorjuntaviranomaiselle luonnollisen henkilön yhteystiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikostorjuntatehtävien kannalta. Luovutettavia tietoja ovat asuinosoite, puhelinnumero tai sähköpostiosoite, työpaikka, asiamies tai edustaja, käyttäjätunnus tai IP-osoite, ja jokin luetteluihin tietoihin verrattavissa oleva tieto.

Viranomaisten lisäksi tiedonantovelvollisuus koskee myös ammattimaisesti harjoitettua yksittäistä toimintaa sosiaalipalvelujen alueella, yksityistä terveydenhuollon toimintaa ja 7 §:n soveltamisalaan eli kouluihin ja opetustoimeen kuuluvaa toimintaa. Tietoa ei ilmoiteta, jos siihen sovelletaan salassapitoa tai vaitiolovelvollisuutta koskevaa säännöstä ja jos erityiset syyt

puoltavat sitä, että salassapidon tai vaitiolovelvollisuuden suojaama etu on etusijalla tiedon luovuttamiseen nähden. Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen edellyttää siten harkintaa ja intressivertailua. Tiedot, joiden luovuttaminen ei kuitenkaan tietojenluovutuslain perusteella ole mahdollista, ovat tutkimustieto, josta säädetään OSL 24 luvun 8 §:ssä, terveydenhuollon tiedot, joista säädetään OSL 25 luvun 1-8 §:ssä, biopankkitiedot, josta säädetään OSL 25 luvun 15 §:ssä, sosiaalihuollon tiedot (OSL 26 luvun 1-6 §), julkisen notaarin tiedot (OSL 40 luvun 2 §) tai teknisesti toisen lukuun käsiteltyjä henkilökohtaisia tai taloudellisia olosuhteita koskevat tiedot (OSL 40 luvun 5 §) sekä potilastiedot, joista säädetään potilasturvallisuuslain 6 luvun 12–14 §:ssä tai 16 §:ssä.

5.2.2 Norja

Norjassa tiedonsaannista julkisista asiakirjoista säädetään julkisuuslaissa (Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd, av 19. mai 2006, nr. 15). Julkisuuslain 3 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjoista ja rekistereistä, ellei laissa tai sen nojalla annetuissa asetuksissa muuta säädetä. Norjassa tiedonvaihtosäännöksiä sisältyy merkittävässä määrin myös asetuksiin. Norjan lainsäädännössä hallintoelimen tietojen luovutus voi olla oma-aloitteista tai pyynnöstä tapahtuvaa. Oma-aloitteisuudesta ei säädetä nimenomaisesti, vaan se on tulkittava säännöksen sanamuodosta. Tiedon luovuttamisvelvollisuuksien lisäksi laissa on myös säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta ja tiedonantovelvollisuudesta.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään laajennetusta pääsystä tietoon (merinsynn). Sen mukaan hallintoelin (organ, forvaltningsorgan) voi harkita pääsyn antamista tietoon kokonaan tai osittain, vaikka tiedon saantia olisi muutoin rajoitettu. Tällöin hallintoelimen on tehtävä intressipunninta tiedon saannin ja suojattavien etujen välillä. Julkisuuslain 3 luvussa säädetään poikkeuksista asiakirjan julkisuuteen. Salassapitovelvollisuudesta säädetään hallintolaissa (Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker). Lisäksi useissa erityislaeissa säädetään salassapidosta ja tiedon luovuttamisesta. Hallintolain 13 §:n 1 momentissa säädetyn pääsäännön mukaan hallinnossa työskentelevällä on velvollisuus estää muita saamasta sellaisia tietoja, jotka hän on saanut tehtäviensä yhteydessä ja jotka koskevat jonkun henkilökohtaisia olosuhteita tai teknisiä laitteita ja menetelmiä sekä toimintaan tai liiketoimintaan liittyviä seikkoja, jotka on kilpailusyistä tärkeää pitää salassa sen henkilön edun kannalta, jota salassapito suojaa.

Oikeudesta antaa tietoja säädetään hallintolain 13 a–g §:ssä. Esimerkiksi hallintolain 13 b §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään, että salassapitovelvollisuus ei estä hallintoelintä antamasta muille hallintoelimille tietoja henkilön yhteydestä hallintoelimeen ja tehdyistä päätöksistä ja muuten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tietoja luovuttavan hallintoelimen lain, ohjeiden tai nimitysperusteiden mukaisten velvollisuuksien edistämiseksi.

Hallintolain 13 b §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään puolestaan ilmoittamisesta ja tiedon antamisesta syyttävaviranomaiselle tai valvontaviranomaiselle. Sen mukaan salassapitovelvollisuus ei estä hallintoelintä ilmoittamasta tai antamasta tietoja rikoksista syyttävaviranomaiselle tai asianomaiselle valvontaviranomaiselle, kun sitä voidaan pitää yleisen edun kannalta toivottavana tai rikoksesta syyttämiseksi on luonnollinen yhteys tietojen luovuttajan tehtäviin.

Hallintolain 13 b §:n 1 momentin 7 kohtaa sovelletaan, kun on välttämättömyys luovuttaa tieto henkeen tai terveyteen kohdistuvan vaaran estämiseksi. Tämä liittyy kaikkia koskevaan rikoslain (Lov om straff) 196 §:n yleiseen velvollisuuteen estää rikokset. Rikoslain 196 §:n mukaan enintään yksi vuosi vankeutta tai sakko on määrättävä sille, joka ei ilmoita rikoksesta tai muuten pyri estämään sitä tai sen seurauksia, kun se on vielä mahdollista ja näyttää varmalta tai todennäköiseltä, että rikos on tehty tai tullaan tekemään. Rikoslain 196 §:ää sovelletaan salassapidon

estämättä. Useissa erityislaeissa on kuitenkin hallintolain 13 b §:n 1 momentin 7 kohdasta poikkeavaa sääntelyä.

Hallintolain 13 g §:ssä säädetään mahdollisuudesta säätää asetuksella, että salassapitovelvollisuus ei estä luovuttamasta tietoja niiden tehtävien suorittamiseksi, jotka on määrätty tietojen luovuttajalle tai vastaanottajalle, kunhan luovuttamisella ei puututa suhteettomasti rekisteröityjen oikeuksiin. Jos hallintoelinten välinen yhteistyö on vakiintunutta, voidaan asetuksilla tarvittaessa kattaa tiedot, joihin muun lain mukaan sovelletaan 13 b §:n mukaisia erityisiä rajoituksia tietojen luovuttamiselle. Tätä säännöstä pidetään ratkaisuna tasapainon luomiseksi hallintoelinten välisen hyvän ja tehokkaan yhteistyön ja salassapitoa koskevien määräysten taustalla olevien näkökohtien turvaamisen välillä. Esitöissä kiinnitettiin erityistä huomiota yhteistyön ja tiedonvaihdon tarpeeseen työperäisen rikollisuuden (arbeidslivsrelatert kriminalitet, ns. a-krim) pysäyttämiseksi ja lasten ja nuorten suojelemiseksi. (Prop. 166 L (2020–2021), kohta 4.3.)

A-krim-asetuksen eli asetuksen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta ja henkilötietojen käsittelystä ym. virastojen välisessä yhteistyössä työperäisen rikollisuuden torjumiseksi (Forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger og behandling av personopplysninger m.m. i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet) 3 §:n mukaan asetuksessa määritetyt hallintoelimet voivat luovuttaa toisilleen tietoja hallintolain 13 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä. Nämä kyseiset hallintoelimet voivat samoilla edellytyksillä vaihtaa tällaisia tietoja verohallinnon, tullin, poliisin ja kansallisen virastojen välisen analyysi- ja tiedustelukeskukseen (Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter) työntekijöiden kanssa. Tietojen luovuttaminen on mahdollista, jos se on välttämätöntä tietojen vastaanottajan tai luovuttajan sellaisten tehtävien hoitamiseksi, jotka koskevat sellaisten rikosten ehkäisemistä, havaitsemista, estämistä tai seuraamusten määräämistä, jotka voivat johtaa huonompiin työoloihin, loukata työntekijöiden oikeuksia, haitata kilpailua elinkeinoelämässä tai johtaa vero-, tullitai sosiaaliturvajärjestelmien väärinkäyttöön.

Poliisirekisterilaissa (Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten) säädetään useita tiedon luovutussäännöksiä. Säännöksiä on tulkittava yhdessä poliisirekisteriasetuksen (Forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten) sääntelyn kanssa, koska asetuksessa voidaan määritellä tarkemmin mm. tietojen saajat tai tiedot, joita voidaan luovuttaa. Esimerkiksi poliisirekisterilain 27 §:n mukaan poliisilla on oikeus luovuttaa tietoja muille viranomaisille rikoksen estämiseksi, kun kysymys on vakavuudeltaan tietyn asteisista rikoksista ja kun tietojen avulla voidaan estää rikos (poliisirekisterilaki 27.1 ja 3 §, poliisirekisteriasetus 9.2 ja 9.3 §). Lain 30 §:n mukaan poliisilla on oikeus luovuttaa useille viranomaisille tietoja lapsen suojelemiseksi rikostutkinnassa, kun se on välttämätöntä ja suhteellista. Tiedon vastaanottavat viranomaiset määritellään poliisirekisteriasetuksen 9.7 §:ssä. Poliisirekisteriasetuksessa säädetään lisäksi poliisille lukuisia ilmoitusvelvollisuuksia. Tällainen on mm. velvollisuus ilmoittaa lastensuojeluun, kun kysymys on alaikäistä koskevasta esitutkinnasta.

5.2.3 Tanska

Tanskan julkisuuslain (lov om offentlighed i forvaltningen) mukaan kuka tahansa voi pyytää tiedon asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen hallinnollista toimintaa tai sen käsittelyä varten. Julkisuuslain 4 luvussa säädetään poikkeuksista oikeuteen saada tietoa asiakirjoista. Tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta ei säädetä nimenomaisesti, vaan sanamuodosta on pääteltävä, voidaanko tiedot antaa pyynnöstä vai oma-aloitteisesti.

Sääntely poliisia koskevasta tietojen saannista ja luovuttamisesta on erittäin hajanaista ja jakaantunut lukuisiin lakeihin. Poliisilaissa (politiloven) säädetään avointen lähteiden tietojen hankinnasta ja oikeudesta saada tietoja analyysien tekemiseksi. Rikosprosessilain

tietojenluovutussääntely liittyy viranomaisyhteistyön eri muodoissa tapahtuvaan tietojen luovuttamiseen. Rikosprosessilain 115 §:ssä säädetään, että poliisi voi luovuttaa tietoja yksityis- henkilöiden täysin yksityisistä olosuhteista muille viranomaisille, jos tällainen luovuttaminen katsotaan tarpeelliseksi rikostorjuntayhteistyön (SSP-yhteistyö) tai sosiaaliviranomaisten ja sosiaali- ja hoitopsykiatrian kanssa sosiaalisesti heikossa asemassa olevien henkilöiden hyväksi tehtävän poliisiyhteistyön (PSP-yhteistyö) kannalta, tai oikeuslaitoksen, sosiaaliviranomaisten ja poliisin välisen yhteistyön (KSP-yhteistyö) kannalta, kun KSP-yhteistyö koskee tiettyjä pykälässä mainittuja tilanteita, joissa vapautetaan tuomittuja laitoksista taikka pidätyksestä, jos on vaara, että henkilö radikalisoituu. Viranomainen voi luovuttaa tietoja poliisille ja muille kyseiseen yhteistyöhön osallistuville viranomaisille pykälässä säädetystä laajuudessa. Edellä mainittujen yhteistyömuotojen yhteydessä kysymys on ennalta estävästä toiminnasta ja tietojen luovuttaminen rikostutkintaa varten on kielletty laissa. Tietojen luovutus ei ole 115 §:n tarkoittamissa tilanteissa velvollisuus, vaan perustuu viranomaisen harkintaan.

Oikeudenhoitolain (retsplejeloven) 110 b §:ssä säädetään, että kansallinen erikoisrikosyksikkö (National Enhed for Særlig Kriminalitet, vastaa Suomen KRP:tä), valvontaviranomaiset, tulli ja verohallinto voivat muussa lainsäädännössä säädetystä salassapitovelvollisuudesta huolimatta luovuttaa tietoja viranomaisille, yrityksille ja henkilöille, jotka osallistuvat 1 momentissa tarkoitettuun operatiiviseen yhteistyöhön, jos tiedot voivat olla merkityksellisiä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen tai muiden 1 momentin nojalla perustettujen rikollisuuden alojen ehkäisemisen tai torjumisen kannalta. Viittauksella 1 momenttiin tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen sekä muiden rikollisuuden alojen torjuntaa käsittelevän kansallisen erityisrikosyksikön alaisuudessa toimivaa operatiivista yhteistyötä.

Kansallinen erikoisrikosyksikkö voi perustaa monialaisia tutkintaryhmiä, joihin osallistuvat Tanskan elinkeinohallitus sekä tulli- ja verohallinto. Lisäksi kansallinen erityisrikosyksikkö voi päättää muiden viranomaisten osallistumisesta monialaiseen tutkintaryhmään. Tutkintaryhmään osallistuvat viranomaiset voivat muussa lainsäädännössä säädetystä salassapitovelvollisuudesta huolimatta luovuttaa tietoja tutkintaryhmään osallistuville viranomaisille, jos tiedot voivat olla tutkinnan kannalta merkityksellisiä. (Oikeudenhoitolaki 110 c §.)

5.2.4 Viro

Viron perustuslain (Eesti Vabariigi põhiseadus) 44 §:ssä säädetään, että jokaisella on oikeus saada julkisia tietoja. Viranomaistietojen julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa (Avaliku teabe seadus). Viron lainsäädännössä viranomaisten välinen oma-aloitteinen tietojen antaminen perustuu lakiin. Tietojen luovuttamisesta on sektorikohtaista erityissääntelyä, jota on kuitenkin selvästi vähemmän kuin pohjoismaiden oikeusjärjestyksissä. Tietojen antaminen on voitu säätää joko oikeudeksi tai velvollisuudeksi ilmoittaa tietoja toiselle viranomaiselle.

Virossa on käytössä tiedonvälitysalusta X-road, jonka kautta viranomaiset voivat käytännössä vaihtaa tietoja. Viron poliisi ja rajavartiolaitosviranomaiset käyttävät tietojen luovuttamiseen myös yhteistä POLIS-järjestelmää, jonka käytöstä säädetään poliisia ja rajavartiolaitosta koskevassa laissa. Tarkemmin järjestelmän käytöstä säädetään Viron sisäministeriön antamalla asetuksella.

5.2.5 Alankomaat

Alankomaiden perustuslaissa (Grondwet) säädetään viranomaistoiminnan avoimuuden vaatimuksesta. Tätä täsmentää julkisuuslaki (Wet open overheid), jossa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisen asiakirjoista. Asiakirjojen käsitettä tulkitaan laajasti. Julkisuuslaissa säädetään myös salassapidosta, joka voi olla ehdotonta tai harkinnanvaraista. Jos kysymys on harkinnanvaraisesta salassapidosta, viranomaisen on punnittava julkisuuden intressiä suhteessa

salassapidon suojaamaan intressiin. Sektorikohtaisilla erityislaeilla voidaan säätää julkisuuslaista poikkeavasti. Tällainen säädös on muun muassa poliisin henkilötietolaki (Wet politiegegevens).

Poliisin henkilötietolaissa säädetään poliisitietojen (politiegegevens) käsittelystä ja erikseen myös luovuttamisesta. Poliisitiedoilla tarkoitetaan poliisilain 3 ja 4 artikloissa tarkoitetun poliisitehtävän suorittamisen yhteydessä käsiteltäviä henkilötietoja muutamien poikkeuksin. Poliisin henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjä saa luovuttaa tietoja muutamille viranomaisille, kuten syyttäjälle, säädettyihin tarkoituksiin. Lisäksi tietoja saadaan luovuttaa tiedustelu- ja turvallisuuspalvelulain mukaisesti. Erityistapauksissa rekisterinpitäjä saa, siinä määrin kuin se on tärkeän yleisen edun vuoksi tarpeen, poliisilain 11, 12 ja 14 artiklassa (poliisiorganisaation alueellinen ja asteellinen toimivalta) tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen suostumuksella päättää toimittaa poliisitietoja henkilöille tai elimille seuraaviin tarkoituksiin: rikosten estäminen ja paljastaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen, avun tarjoaminen sitä tarvitseville, tai valvoakseen määräysten noudattamista.

Edellä mainittuihin tarkoituksiin rekisterinpitäjä voi, sikäli kuin se on tärkeän yleisen edun vuoksi tarpeen toimivaltaisen viranomaisten ja henkilöiden tai elinten välistä yhteistyötä varten, päättää yhteisymmärryksessä poliisilain 11, 12 ja 14 artiklassa tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen kanssa toimittaa poliisitietoja näille henkilöille ja elimille. Säännös liittyy vuonna 2024 säädettyyn yhteistyökumppanien tietojenkäsittelylakiin (Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden), jossa säädetään yhteistyökumppaniryhmään kuuluvien keskinäisestä tietojenvaihdosta. Yhteistyöryhmään voi kuulua sekä viranomaisia että yksityisiä tahoja.

Erityispiirteenä on, että tietojen luovuttamisen edellytyksistä voidaan laissa säädetyllä valtuutuksella osin päättää lakia alemman asteisella määräyksellä. Tällaisia valtuutuksia on poliisin henkilötietolaissa useita. Poliisilain 24 artiklassa on säännös, jonka mukaan lakia alemman asteisella määräyksellä voidaan vahvistaa säännöt, jotka koskevat sitä, mihin tarkoitukseen poliisi, ottaen huomioon poliisin henkilötietolain säännökset tai sen nojalla, käsittelee tai edelleen käsittelee tietoja ja tiedot, joita poliisi käsittelee tätä tarkoitusta varten, sekä tietojen toimittaminen poliisitehtävien suorittamista varten sekä tietojen toimittaminen henkilöille ja elimille.

5.2.6 Yhteenvedo

Valmistelun yhteydessä on arvioitu Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron ja Alankomaiden sääntelyä liittyen poliisin tiedonvaihtoon. Ruotsin, Norjan ja Viron osalta viranomaisten tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä on käsitelty myös Virvotieto-hankkeen loppuraportissa (Oma-aloitteen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39).

Kaikissa vertailumaissa tietojenluovuttamissääntelyä voidaan pitää hajanaisena johtuen sääntelyn varsin suuresta määrästä sekä sen sijoittumisesta hierarkkisesti eri tasoihin säädöksiin. Ruotsissa lainsäätäjällä on ollut pyrkimys keskittää kaikki viranomaisten salassa pidettävien tietojen luovutusta koskevat säännökset pääsääntöisesti julkisuus- ja salassapitolakiin. Tämän vuoksi viranomaisten välistä tietojen vaihtoa koskevaa erityislainsäädäntöä on vähemmän kuin muissa vertailumaissa.

Arvioinnin lopputuloksena todettiin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn systematiikan vaihtelevan eri maiden välillä suuresti. Vertailumaiden lainsäädännöstä ei siten voida vetää suoria johtopäätöksiä siitä, miten poliisin tiedonvaihtosääntelyä tulisi Suomessa kehittää.

6 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella xx.xx.2025—xx.xx.2025. Luonnoksesta annettiin yhteensä xx lausuntoa. Lausunnon antoivat...[täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Poliisilaki

4 luku Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §. *Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että poliisilla olisi oikeus päälystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä.

Momentissa rikoksen estäminen muutettaisiin rikosten ennalta estämiseksi. Uusi muotoilu vastaisi poliisilain 1 luvun 1 §:n sanamuotoa. Poliisilain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen estämisestä on kysymys silloin, kun teko kyettäisiin estämään ennen kuin tunnusmerkistön mukaiseen täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty (HE 224/2010 vp, s. 89). Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikosten ennalta estäminen on kuitenkin käsitteenä laaja-alaisempi kuin rikoksen estäminen. Rikoksen ennalta estäminen kattaisi myös rikoksen estämisen. Vuoden 1995 poliisilain esitöiden mukaan rikostorjunta on poliisille kuuluva tehtäväkokonaisuus, jossa rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen kuuluvia toimenpiteitä ei ole mahdollista erottaa toisistaan (HE 57/1994 vp, s. 59). Maininnassa korostuu poliisin tehtäväkentän monimutkaisuus ja laaja-alaisuus. Rikosten ennalta estämisellä tavoitellaan ensisijaisesti preventiivisyyttä, jossa potentiaalisien rikoksentekijöihin vaikutetaan jo ennen kuin rikosta on tapahtunut. Poliisin moniviranomaisyhteistyönä toteuttama Ankkuritoimintamalli on esimerkki tällaisesta varhaisen vaiheen turvallisuustyöstä (HE 242/2018 vp, s. 66).

Lisäksi momenttiin lisättäisiin rikoksen paljastaminen. Poliisin tehtäviin on poliisilain vuonna 2014 voimaan tullessa uudistuksessa lisätty rikosten ennalta estämisen ja selvittämisen lisäksi rikosten paljastaminen, joka nyt lisättäisiin tietojen saantiin yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä oikeuttavaan säännökseen. Poliisilain 5 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan rikoksen paljastamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty. Kyseisen lainkohdan perustelujen (HE 224/2010 vp, s. 90) mukaan paljastamisella tarkoitettaisiin rikoksen estämisen ja selvittämisen väliin jäävää harmaata aluetta. Esimerkkinä on mainittu tilanne, jossa vihjetietojen mukaan rikos olisi jo tehty, mutta konkreettista perustetta epäilylle ei vielä ole eli ehdotetun esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua syytä epäillä rikosta -kynnystä ei ole ylitetty. Rikoksen paljastamisessa tarkoituksena on saada selville jo tehdyn rikoksen välittömästi merkityksellisiä seikkoja esitutkinnan aloittamisen perustaksi, kuten rikostunnusmerkistöön kuuluvat elementit sekä tekijä, tekoaika ja -paikka. Kysymys ei siten

olisi rikoksen selvittämisestä, koska esitutkinnan käynnistämisen edellytykset puuttuvat, eikä myöskään rikoksen estämisestä, koska rikos oletetaan jo tehdyksi. Paljastamisen lisäämisellä 1 momenttiin korjattaisiin lainsäädännössä oleva selkeä puute ja yhdenmukaistettaisiin tältä osin myös poliisin tiedonsaantia koskevaa sääntelyä Tullin ja Rajavartiolaitoksen sääntelyn kanssa. Poliisi on yleistoimivaltainen esitutkintaviranomainen eikä ole perusteltua, että poliisin tiedonsaantioikeus on tältä osin suppeampi kuin muilla esitutkintaviranomaisilla.

Momenttiin lisättäisiin myös tiedonsaantioikeus henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Akuuteissa vaaratilanteissa poliisin tavoitteena on selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa poliisi voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on poliisin tiedossa, poliisin olisi mahdollisuus edelleen selvittää pykälän nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Poliisi voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää henkilön paikantamiseen akuuteissa henkeä tai terveyttä uhkaavissa vaaratilanteissa esimerkiksi niin sanottua hätäpaikannusta (sähköisen viestinnän palveluista annettu laki 321 §) tai mahdollisesti televalvontaa (poliisilaki 5 luku 8 § 3 momentti). Tietojen saanti akuuteissa vaaratilanteissa mahdollistaisi esimerkiksi vaaran kohteena olevan varoittamisen tai muun reagoimisen tilanteissa, joissa henkilön arvioidaan olevan välittömässä hengen ja terveyden vaarassa.

Poliisin tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä mahdollistettaisiin myös tilanteissa, joissa poliisi tarvitsee tietoja pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisimiehellä on poliisilain 2 luvun 3 §:n nojalla oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön. Poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni myös muu henkilö, jonka tuomioistuimien on määrännyt noudettavaksi tuomioistuimeen, vangittavaksi tai otettavaksi säilöön. Etsintäkuulutuksen määritelmästä ei ole säädetty laissa, vaikkakin useissa viranomaisten toimintaa koskevissa laeissa käytetään etsintäkuulutuksen käsitettä. Poliisilain esitöiden mukaan poliisin antamalla etsintäkuulutuksella tarkoitetaan asianomaisen poliisiviranomaisen päätökseen perustuvaa ilmoitusta, joka poliisin rekisterin avulla saatetaan viranomaisten tiedoksi ja jossa pyydetään tietyn henkilön tavoittamiseksi tarpeellisia tietoja. Kuulutuksen tarkoituksena on saada etsittyyn henkilöön tai hänen hallussaan olevaan omaisuuteen kohdistetuksi kuulutuksessa yksilöity virkatoimi. Etsintäkuulutuksiin liittyvien toimenpiteiden ja etsintäkuulutetun kiinniottamisen yhteydessä on tärkeää kiinnittää huomiota poliisilain 1 luvussa säädettyihin periaatteisiin, erityisesti suhteellisuusperiaatteeseen ja vähimmän haitan periaatteeseen (HE 224/2010 vp, s. 75–76). Poliisilain 2 luvun 3 §:ssä kysymyksessä ei ole itsenäinen toimenpide, vaan etsintäkuulutuksen antaneen toimivaltaisen poliisi- tai muun viranomaisen määräämän vapautteen kohdistuvan toimenpiteen täytäntöönpano. Etsintäkuulutus ei ole itsenäinen pakkokeino, vaan keino tavoittaa henkilö, jolta laillisella perusteella on riistettävä vapaus (HE 275/2022 vp, s. 7).

Käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi etsintäkuulutetun jäljittämisestä pyytämällä pankkikortin käyttötietoja. Poliisilla voisi olla perusteltu tarve pyytää pankkikortin käyttötietoja esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on etsintäkuulutettu, kun henkilö on jäänyt palaamatta vankilomalta, henkilö on poistunut luvatta avovankilasta tai henkilö ei ole ilmoittautunut suorittamaan vankeusrangaistusta. Näissä tilanteissa Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa henkilön vankeuslain 2 luvun 2 a §:n nojalla. Jos kyse on rikoslain 16 luvun 16 §:ssä tarkoitettusta vangin karkaamisesta, poliisi voi saada tietoja jo nykyisen sääntelyn nojalla rikoksen selvittämiseksi.

Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että poliisilla olisi yksittäistapaussessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka

teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Ehdotettujen muutosten taustalla on toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Palveluketjuun voi liittyä useampia eri palvelun tarjoajia, joilla on eri tehtäviä ja rooli palvelun tuottamisessa, vaikka palvelun tarjoaja ei itsessään välitä viestintää.

Tietopyyntöjen kohteena voisi jatkossa olla viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Uusi muotoilu kattaisi siten aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta poliisi voisi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Viestinnän välittäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan mukaisesti teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoa, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisen lain esitöiden (HE 221/2013 vp, s. 92) mukaan viestinnän välittäjinä ei kuitenkaan pidetä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003, jäljempänä *sananvapauslaki*) mukaisia verkkoviestien (mukaan lukien verkkojulkaisut) tarjollapitäjiä tai julkaisutoiminnan harjoittajia. Näin ollen esimerkiksi julkisen keskustelupalstan tai muun yleisölle saataville tarkoitetun viestinnän tarjollapitoa internetissä ei pidettäisi viestinnän välittäjän toimintana vaan muuna tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisena, mikäli käsitteen osatekijät täyttyvät. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla tarkoitettaisiin palvelun tarjoajaa, joka tarjoaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan edellä mainitun lainkohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua.

Poliisilla olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että poliisilla olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletoimintaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Poliisi voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedosta, joita poliisi saa jo nykyisen sääntelyn nojalla.

Käyttäjän tunnistamiseksi tarpeellisilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa asiaan liittyviä lähdeportteja ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnisteiden teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja. IP-osoitteet sekä yhteysnumerot ja niihin liittyvät tiedot voivat olla ratkaiseva lähtökohta esimerkiksi rikostutkinnoissa, joissa epäilyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Käänteisesti kyse voi olla myös tilanteesta, jossa IP-osoite ja mahdollinen aikaleima sekä porttitieto on jo hankittu muiden pakkokeinojen, esimerkiksi televalvonnan, avulla tai jossa rikoksen uhri viestinnän osapuolena on toimittanut tietoja ja tavoitteena on enää tunnistaa toinen käyttäjä, todellinen IP-osoite ja sitä kautta toinen käyttäjä.

Tässä tapauksessa tietopyyntö ei kohdistu verkkoliikenteen osapuoliin vaan tiettyyn käyttäjään, jonka liittyminen osapuolena viestintään on jo selvitetty muun toimivaltuuden nojalla tai viestinnän toisena osapuolena olleen kautta. Kyse oli tässä vaiheessa enää käyttäjän tunnistamisesta. Poliisi ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja

poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitettuja tietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Joissakin tapauksissa käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot voisivat pitää sisällään tiedot myös useammasta käyttäjästä. Näin olisi tilanteissa, joissa palvelun tarjoaja joutuu palveluissa jakamaan samaa IP-osoitetta yhtäaikaaisesti useammalle eri käyttäjälle. Tietopyyntö tulee kuitenkin aina tehdä mahdollisimman yksilöidyillä tiedoilla, jotta pyynnön seurauksena ei saada turhia sivullisten tietoja.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen hankkiminen voisi edellyttää välitystietojen käsittelyä, sillä viestinnän välittäjän olisi käsiteltävä niitä tunnistaakseen tietopyynnön kohteena olevan henkilön. Poliisi ei voisi kuitenkaan saada pykälän nojalla tietoa viestinnän sisällöstä. Näiden tietojen hankkimiseksi poliisi voisi käyttää pakkokeinolain tai poliisilain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täytyttyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 5 ja 8 §:ssä. Muun tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan kuin viestinnän välittäjän palveluun kirjautumistiedoissa kuten IP-osoitetiedoista aikaleimoinen ei voida katsoa olevan kyse televalvonnalla tai telekuuntelulla hankittavista tiedoista. Tällaiseen sähköiseen palveluun kirjautumisvaiheessa palvelun tarjoaja on tällaisen viestintätapahtuman toinen osapuoli, joka hyväksyy tai hylkää kirjautumisen. Verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestintä lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja valvontaa koskeissa säännöksissä tarkoitetaan. Sen sijaan viestintäpalvelun tarjoamisen tai muutoin viestinnän välittämisen yhteydessä käsitelty IP-osoitetieto aikaleimoinen tai esimerkiksi muu päätelaitteen yksilöivä tieto on välitystieto, sillä tietoa käsitellään viestinnän välittämiseksi, sinäkin tapauksessa että kyse olisi varsinaista viestintätapahtumaa edeltävästä palvelun alustamisesta, kuten viestintäverkkoon kytkeytymisestä tai VPN-palvelun alustamisesta (vrt. KKO 2022:23 k. 24–25 ja Passive DNS-tietojen hyödyntäminen tietoturvaperusteella. Jesse Heiskanen. Teoksessa Sanan vapauksia ja rajoja – Viestintäoikeuden vuosikirja 2020 s. 88–131, 102–103).

Pykälän 1 ja 2 momenttien mukaiset pyynnot kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin välitystietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n nojalla, ellei tutkittavana oleva rikos täytä 157 §:n 1 momentissa asetettuja edellytyksiä. Säilytettäviä tietoja saa käyttää ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saatamiseksi. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *4 momentti*, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. Käytännössä poliisi saa jo nykyisin 1 ja 2 momentin nojalla pyytämänsä tiedot maksutta joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vastaavien tietojen saanti on säädetty maksuttomaksi myös Tullille ja Rajavartiolaitokselle (Tullin rikostorjuntalaki 2 luku 14 § 4 momentti ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki 29 § 1 momentti). Esimerkiksi telepakkokeinoihin liittyvien teleoperaattoreille suoritettavien korvausten osalta asiasta on säädetty erikseen. Säännöksen lähtökohtana olisi itse tiedon maksuttomuus. Tiedot luovuttava toimija ei toisin sanoen voisi laskuttaa poliisia luovutettavista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia poliisille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Toisaalta tiedonsiirrosta aiheutuviin kustannuksiin poliisi voisi osallistua erikseen sovittavalla tavalla, mikäli tästä muutoin aiheutuisi tiedot luovuttavalle toimijalle tavanomaisesta poikkeavia kustannuksia.

4 §. Uhkasakko. Pykälä olisi uusi voimassa olevaan lakiin verrattuna. Pykälän mukaan poliisi voisi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määräajassa,

jos tiedot ovat tarpeen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Poliisi voisi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä olisi noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saisi asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakon asettamisessa noudatettaisiin, mitä uhkasakosta uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

Säännöksen tavoitteena olisi tehostaa tarpeellisten tietojen saamista yksittäistapauksissa sekä ehkäistä tietojen luovutukseen liittyvää mahdollista tahallista tai tarkoituksellista niskoittelua. Säännös olisi omiaan kannustamaan poliisia ja tietoja luovuttavia toimijoita sopimaan jo ennalta kummankin osapuolen kannalta vähiten muita toimintoja haittaavista tavoista tietojenvaihtoon. Säännös vastaisi Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:n 5 momenttia ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 21 §:ää. Kuten muussakin poliisin toiminnassa, tietopyynnöissä ja uhkasakon asettamisessa noudatettaisiin poliisilain 1 luvun mukaisia periaatteita, erityisesti suhteellisuusperiaatetta (3 §), vähimmän haitan periaatetta (4 §) ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta (5 §).

5 §. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta. Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä asiakastietolaissa tarkoitettua palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin poliisille tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei ole voitu saada.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä (esim. KHO 2018:93). Poliisi ei ole voinut saada poliisilain 4 luvun 2 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaan lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa (559/1994) tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimien voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitettua henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Todistamiskielto koskee myös muuta terveydenhuollon palveluksessa tai apuna toimivaa henkilöä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentin nojalla. Esitutkintalain 7 luvun 8 §:ssä, jossa säädetään kuulusteltavan ilmaisuvelvollisuudesta ja sitä koskevista rajoituksista, viitataan oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoihin. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdettakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla. Asiakastietolain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat

pysyvästi salassa pidettäviä. Asiakastietolain 6 §:n mukaan vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä, jossa poliisin tiedonsaannista on säädetty 62 ja 63 §:ssä. Sosiaalihuollon asiakastiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, mutta eivät tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä.

Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada asiakastietolaissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedot saisi päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä. Tieto olisi oikeus saada, jos se olisi välttämätön pykälässä luetelluissa tilanteissa.

Palvelunantajalla tarkoitetaan asiakastietolain 3 §:n määritelmän mukaisesti viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveyspalveluja sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Palvelunantajan toimitilaa ei ole laissa määritelty. Palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan ehdotetussa säännöksessä mitä tahansa toimitilaa, jossa palvelunantaja tarjoaa asiakkailleen lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitaan. Toimitilan käsitettä on tarkoitettu tulkittavan laajasti tarkoittaen kaikkia toimitiloja, joissa palvelunantaja tarjoaa palveluitaan asiakkailleen kattaen myös tilanteet, joissa palvelunantaja esimerkiksi väliaikaisesti toimisi muualla kuin omissa toimitiloissaan. Toimitilan käsitettä ei kuitenkaan voida tulkita niin laajasti, että sillä tarkoitettaisiin potilaan tai asiakkaan kotia esimerkiksi kotisairaanhoidon tuottaessa siellä palveluitaan. Toimitiloilla tarkoitettaisiin palvelunantajan toimintaa varten järjestettyjä tiloja, esimerkiksi sairaalaa, terveystakeskusta tai ambulanssia. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettun kotirauhan piiriin, jos esimerkiksi lääkäri harjoittaa ammattiaan ja vastaanottaa potilaita kotoaan käsin. Poliisin pyytämä tieto ei tällaisessakaan tilanteissa mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyinä aikana. Poliisi ei voi saada pykälän nojalla laajemmin kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista.

Pykälän nojalla poliisi voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyissä palvelunantajan toimitiloissa. Tietoa voisi pyytää myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa poliisilla on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Henkilön nimen lisäksi poliisi voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan, asuinkunnan nimen tai henkilötunnuksen, jos tällainen tieto olisi palvelunantajan tiedossa.

Poliisin tietopyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi henkilön käyntihistoriaa sosiaali- tai terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja.

Ei ole poissuljettua, että pelkkä tieto henkilön olemisesta esimerkiksi tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Poliisilain 4 luvun 5 §

mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen poliisille myös näissä tilanteissa. Tällaisissa tapauksissa poliisilla on usein valmiiksi tieto henkilön läsnäolosta tiettyssä paikassa, jos esimerkiksi toinen potilas on tehnyt rikosilmoituksen häneen itseensä kohdistuneesta rikoksesta. Tässä tapauksessa rikoksen selvittämiseksi poliisi tarvitsee tiedon tekijäksi epäillyn henkilöllisyydestä.

Tietopyynnön saisi tehdä vain päällystään kuuluva poliisimies. Tietopyynnön tekijän virka-asema on rajattu vastaavalla tavalla voimassa olevissa poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa. Vuoden 1995 kumotun poliisilain esitöissä (HE 57/1994 vp, s. 36) todettiin, että kun valtuuksia on laissa oikeutettu käyttämään vain päällystään kuuluva poliisimies, kysymys on ratkaisusta, joiden tekijältä on vaadittava erityistä koulutusta, kokemusta ja vastuuta mahdollisten poliisitoimenpiteiden laillisten edellytysten ja suoritustavan asianmukaiseksi harkitsemiseksi. Asteellista toimivaltaa merkitsevä edellytys virka-asemasta toimii osaltaan tiedonsaannin rajoituksena.

Ottaen huomioon, että sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu luottamuksellisuuden periaate, pykälässä olisi tarkkaan määritelty ne käyttötarkoitukset, joihin tietoja voisi saada. Tietojen saanti olisi sidottu myös välttämättömyyteen käyttötarkoituksen kannalta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoituksen kannalta edellyttää, että tavoitteen toteuttamiseksi, kuten rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ei ole mahdollisuutta käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa.

Pykälän 1 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto, jos se olisi välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, tai rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä, 23 luvun 1 tai 3 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 5 tai 6 §:ssä tarkoitettun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Säännös ei siten oikeuttaisi tiedonsaantia mihin tahansa rikokseen liittyen. Vankeusuhkaisista rikoksista useat ovat sellaisia, joiden osalta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu 6 vuoden rangaistusmaksimi ei täyty, mutta joiden selvittämisen intressi on siitä huolimatta merkittävä ottaen huomioon teon kohteeksi joutuneen perusoikeuksien loukkaus.

Poliisilla olisi oikeus saada tieto myös paljastettaessa ja selvitettäessä 1 kohdassa erikseen mainittuja rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on alle 2 vuotta vankeutta. Rikoslain 17 luvun 6 pykälässä säädetään järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamista koskevan rikoksen tunnusmerkeistä. Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen kaikkea yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua vartijaa. Poliisilain 4 luvun ehdotetussa 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettaisiin tilanteita, joissa palvelunantajan toimitiloissa toimiva vartija joutuisi työssään esimerkiksi väkivallan tai sen uhan kohteeksi. Poliisi olisi saanut tilanteesta ilmoituksen ja voisi pyytää tietoa tekijän henkilöllisyydestä ja läsnäolosta toimitiloissa. Tilanteessa kysymys on vartijana toimivan henkilön perustuslain 7 §:n suojaamista oikeuksista eli oikeudesta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, joiden suojaamiseksi on oikeasuhtaista, että poliisi voi saada tiedon väkivallan tekijän tai uhkaajan henkilöllisyydestä siitä huolimatta, onko tekijä hoito- tai asiakassuhteessa. Vartijan uhkaaminen ja vastustaminen liittyvät merkittävällä tavalla myös muiden turvallisuuteen, koska vartijan tehtävänä on huolehtia työtehtävissään turvallisuudesta.

Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista ja 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Rangaistusasteikosta riippumatta näiden rikosten uhrien kokema haitta ja kärsimys voi olla hyvinkin vakavaa. Rikoslain 20 luvussa alle 2 vuoden rangaistusmaksimin alle jäävät rikokset ovat seksuaalinen ahdistelu (6 §), seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (8 §) ja lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin (18 §). Rikoslain 21 luvussa

alle 2 vuoden rangaistusmaksimin alle jäävät lievä pahoinpitely (7 §), vammantuottamus (10 §) ja pelastustoimen laiminlyönti (15 §). Rikoslain 20 ja 21 lukujen rikokset loukkaavat perustuslain 7 §:ssä säädettyjä perusoikeuksia. Siten on oikeasuhtaista, että henkilön henkilöllisyystieto ja tieto läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa tiettyinä yksittäisenä ajankohtana voidaan luovuttaa poliisille rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Liikenne rikoksista säännöksessä olisi erikseen mainittu liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja rattijuopumus (rikoslain 23 luvun 1 ja 3 §). Näissä rikostyypeissä teko itsessään ei tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, vaan käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että hälytystehtävän saanut poliisi selvittää muiden ihmisten hengelle ja terveydelle vaaraa aiheuttaneen auto-onnettomuuden syytä. Tilanteessa autoa ajanut henkilö on saattanut hakeutua itse esimerkiksi lähialueen sairaalaan. Liikenne rikokset voivat johtaa helposti uhrin kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen, mikä merkitsee erityisen merkittävää perustuslain 7 §:n oikeuksien loukkaamista. Tekijöiden tavoittaminen ja teon uusimisen estäminen on sen vuoksi sekä uhrin yksityisen edun että painavan yleisen edun kannalta tärkeää.

Omaisuusrikoksista säännöksessä olisi erikseen mainittu varkaus, näpistys ja kavallus (rikoslain 28 luvun 1, 3 ja 4 §) sekä vahingonteko (rikoslain 35 luvun 1 §). Tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa anastetaan tai vahingoitetaan toisen omaisuutta ja asiasta tehdään rikosilmoitus poliisille, poliisi voisi pyytää tietoja tekijäksi epäillyn henkilöllisyydestä. Teot loukkaavat perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa. Jos kysymys on esimerkiksi julkisen terveydenhuollon tilojen vahingoittamisesta tai niissä olevan omaisuuden varastamisesta, kysymys on yleisestä edusta. Jos teot kohdistuvat yksityisen henkilön omaisuuteen, loukataan yksityistä etua. Näissä tilanteissa poliisilla on yleensä jo valmiiksi tiedossa, että henkilö on ollut kyseisissä toimitiloissa, ja poliisi pyytää vain tiedon henkilöllisyydestä. Poliisi on siten jo saanut rikosilmoituksen kautta tietoonsa, että tekijä on ollut toimitiloissa tiettyyn aikaan, ja siten läsnäolotieto on jo poliisin tiedossa.

Rikoslain 41 luvun 5 §:ssä säädetään vaarallisen esineen hallussapitorikoksesta ja 6 §:ssä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitorikoksesta. Vaarallisen tai toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen, kuten teräaseen, hallussapito esimerkiksi terveydenhuollon toimitiloissa voisi vaarantaa läsnäolijoiden henkeä ja terveyttä. Tällaisissa tiloissa on paljon haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, jotka eivät kykene puolustautumaan tai suojaamaan itseään, mikäli vaarallisella esineellä tai aineella aiheutettaisiin tiloissa vaaratilanne. Poliisin tulee voida puuttua tehokkaasti tällaisen esineen tai aineen hallussapitoon. Poliisi voisi saada jonkun tekemän ilmoituksen perusteella tiedon, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa on henkilö, jolla on tällaisia esineitä tai aineita hallussaan. Poliisi voisi ehdotetun pykälän nojalla pyytää tiedon henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta tavoittaakseen henkilön. Rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitetut rikokset voivat pahimmillaan loukata muiden ihmisten perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia. Nämä rikokset liittyvät herkästi myös muihin rikoksiin, ja niiden paljastaminen ja selvittäminen voi auttaa poliisia selvittämään ja ennalta ehkäisemään myös vakavampia rikoksia.

Pykälän 2 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Esimerkiksi sairaaloissa potilaat ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, ja heidän tulisi voida luottaa siihen, ettei heidän tarvitse pelätä sairaalan tiloissa väkivaltaa ja että jos sellaisen uhka syntyisi, viranomaiset voisivat puuttua siihen tehokkaasti. Näissäkin tilanteissa tietoja voisi pyytää vain silloin, kun se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi. Pykälän 2 kohdalla on yhteys myös asiakastietolain sääntelyyn. Asiakastietolain 62 §:ssä säädetään sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön mahdollisuudesta salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot. Asiakastietolain säännöksessä on kuitenkin kysymys pelkästään oma-aloitteisesta tietojen antamisesta, joten se ei mahdollista, että poliisi voi pyytää tietoa. Se ei myöskään mahdollista, että poliisi voisi pyytää lisätietoja, vaikka poliisi olisi pykälän nojalla saanut tiedon uhkaavasta tilanteesta. Ehdotettu poliisilain 4 luvun 5 §:n 2 kohta mahdollistaisi, että poliisi voisi saada pyytämällä rikoksen ennalta estämiseksi välttämättömän tiedon henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa tietyinä aikana.

Pykälän 3 kohdassa poliisille ja siten myös suojelupoliisille mahdollistettaisiin tietojen saaminen henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tässäkin tiedonsaannin yleisenä edellytyksenä olisi välttämättömyys. Suojelupoliisi voisi siten saada näitä tietoja ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty suojelupoliisin tehtäväksi poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä, ja se on yleisenä edellytyksenä suojelupoliisin henkilötietojen käsittelylle.

Suojelupoliisin osalta sääntelyn taustalla on turvallisuusympäristön nopea muuttuminen ja heikkeneminen. Turvallisuusviranomaisilla tulisi olla kyky vastata tähän muutokseen. Suojelupoliisin tiedonhankinnan kohdehenkilö voi olla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja suojelupoliisilla voisi olla tarve saada tieto tästä läsnäolosta. Tällainen tarve voi tulla kyseeseen erityisesti terrorismintorjunnan saralla. Tarve voi esimerkiksi liittyä terrorismintorjunnan kohdehenkilön paikantamiseen. Suojelupoliisin on aina käytettävä tiedonhankkimiseen vähimmän haitan ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti sitä keinoa, joka puuttuu yksityisyyteen vähiten. Lakisääteinen tietojensaanti toiselta viranomaiselta tai yksityiseltä toimijalta puuttuu lähtökohtaisesti yksityisyyteen vähemmän kuin esimerkiksi suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi eli hankkia tietoa sellaisista toiminnoista, jotka voisivat uhata kansallista turvallisuutta. Keskeisiä siviili- luontoisia valtion kohdistuvia turvallisuusuhkia ovat terrorismi, ulkovaltojen Suomeen ja sen etuihin kohdistama vakoilu tai tiedustelu, joukkotuhoaseiden ja kaksikäyttötuotteiden levittämispyrkimykset sekä sellainen kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, joka pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tai soluttautumaan valtiorakenteisiin. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa oleskelusta voisi tulla kyseeseen erityisesti terrorististen uhkien ja siihen liittyvien kohdehenkilöiden kohdalla, mutta myös muiden uhkien, kuten esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvien henkilöiden osalta. Läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskeva tieto voi olla keskeisessä asemassa kansallisen turvallisuuden uhan selvittämiseksi ja siten vakavimpien seurausten estämiseksi. Tietojen arkaluonteisuudesta huolimatta kyseiset tiedot voivat olla välttämättömiä tällaisen kansallisen turvallisuuden uhan kannalta. Tietojensaanti pykälässä tarkoitetuista tiedoista on suhteellisuusperiaatteen mukaista suojelupoliisin tehtävien suorittamiseksi ottaen huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyvinä.

Pykälän 4 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, jos se on välttämätön henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten. Käytännössä näissä tilanteissa tietoja pyytäisi yleensä poliisi, joka tavoittelee etsintäkuulutettua henkilöä. Kun henkilöä etsitään tuomion täytäntöönpanoa varten, henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen. Vankeuslain 2 luvun 2 a §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa

tuomitun täytäntöönpanon aloittamista varten, jos: 1) tuomittua ei tavoiteta, eikä hänen oleskelupaikkaansa saada selville; 2) tuomittu ei noudata kuulemista koskevaa kehotusta; 3) tuomittu ei saavu vankilaan määrättyä ilmoittautumisajankohtana; 4) tuomittu ilmeisesti pakoilee täytäntöönpanoa. Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän: 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta; 2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja. Tuomioistuimeen noutamisessa kyse on puolestaan tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997 8 luku 4 ja 5 §).

Pykälän 5 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, jos tieto on välttämätön kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi. Tältä osin sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää. Tapauksessa KHO 2024:80 korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilla oli kyseisessä tapauksessa oikeus saada tieto siitä, oliko kadonneeksi epäilty muistisairas henkilö sairaalassa. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista. Pykälän 5 kohdassa säädettyllä tiedonsaantioikeudella olisi merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi tarkastaa ennen laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Tiedolla on suuri merkitys sen kannalta, että poliisi, muut viranomaiset ja vapaaehtoiset eivät joudu sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedetään olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa.

7 luku Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

Luvun otsikkoa muutettaisiin vastaamaan luvun sisältöä.

2 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua.

Pykälän 1 momentin mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muun kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Momentissa ei enää säädetäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Termi salassapitosäännös voi tarkoittaa asiakirjasalaisuutta tai vaitiolovelvollisuutta. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp, s. 108) mukaan se, mitä säädetään asiakirjasalaisuudesta, koskee yleensä myös vaitiolovelvollisuutta, joten ne ovat lähes toisensa kattavia. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluu kuitenkin myös tietoa, jota ei ole tallennettu. Julkisuuslain 32 §:n mukaan se, mitä salassa pidettävästä asiakirjasta säädetään, koskee soveltuvien osin myös vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Tämä koskee myös tietojen antamista.

Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi poikkeamaan 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetystä erityisestä vaitiolovelvollisuudesta, ja sääntely vastaisi tältä osin nykytilannetta. Mainittu vaitiolovelvollisuus koskee luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka valeostajana tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi näiden henkilöiden tai heidän läheistensä turvallisuuden tai jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta poliisilain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetusta tiedosta on säädetty oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentissa.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätäjällä on näin tarkoittanut. Korkein oikeus on todennut ratkaisussaan KKO 2023:24 voimassa olevan poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin koskevan sanamuotonsa perusteella vain poikkeamista lakiin perustuvasta vaitiolovelvollisuudesta, eikä siinä korkeimman oikeuden mukaan ole säädetty poliisin oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle, vaikka tämä on lain esitöiden (HE 224/2010 vp s. 147) mukaan ollut tarkoitus.

Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä poliisille että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan liittyä esimerkiksi siihen, että tietojen luovuttamisen voidaan katsoa olevan lapsen tai nuoren edun mukaista esimerkiksi moniviranomaisyhteistyössä.

Tietoa henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on ainakin tietyissä olosuhteissa pidetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan nojalla salassa pidettävänä (Helsingin hovioikeuden ratkaisu 16.9.2022 22/135096, asianumero R 21/1104 sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 23.11.2018, EOAK/4963/2017). Kyseisen lainkohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun ohella asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Toisaalta korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2021:170 katsonut, ettei tietoa rikoksesta epäillyn henkilön epäilystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään voitu pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettuna salassa pidettävänä tietona ainakaan silloin, kun kyse oli siitä, että esitutkintapöytäkirjoihin sisältyvät tiedot rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden epäilystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään olivat olleet merkityksellisiä esitutkinnan toimittamisen ja siinä selvitettävien asioiden kannalta. Keskusrikospoliisille esitettyssä asiakirjapyynnössä tarkoitettujen esitutkintapöytäkirjat koskivat eräaseen järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyvää rikoskokonaisuutta. Koska tieto ei ollut salassa pidettävä, keskusrikospoliisin päätös olla luovuttamatta esitutkintapöytäkirjoja niiden rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden nimien osalta, joiden poliisi epäili kuuluvan järjestäytyneeseen rikollisryhmään, oli lainvastainen.

Muutoksilla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla ennaltaehkäistään ja torjutaan järjestäytyneitä rikollisuuksia. Hallinnollinen rikostorjunta on yksi tärkeimmistä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan keinoista. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa, ja poliisi on järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan vastuuviranomaisena tiedonvaihdon keskiössä. Kyse voisi olla esimerkiksi poliisilla olevista tiedoista, joiden mukaan toisessa viranomaisessa käsiteltävään asiaan liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä toimijoita ja viranomaisessa käsiteltävä asia toteutuessaan vahvistaisi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja aiheuttaisi tällä tavalla vahinkoa yhteiskunnan turvallisuudelle. Tilanne, jossa tietojen luovuttaminen voisi olla tärkeää yleisen edun näkökulmasta, mutta kyse ei olisi toisen viranomaisen laissa säädetystä tehtävästä, voisi liittyä esimerkiksi viranomaisen yksityisoikeudelliseen vuokratopimukseen tai kiinteistön myyntiin.

Momentin nimenomainen maininta tiedon luovuttamisesta henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään poistettaisiin tarpeettomana. Momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä, joten säännös kattaisi ilman erillistä mainintaakin myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät henkilön luotettavuuteen ja sopivuuteen. Lain aiempien esitöiden perusteella (HE 57/1994 vp, s. 81) maininnalla on ollut merkitystä erityisesti lupa-asioissa, joissa luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus on säädetty luvan myöntämisen ja voimassaolon edellytykseksi. Nykyään tietojen saannista lupa-asioissa säädetään kattavasti lupa-asioita koskevassa lainsäädännössä. Kun kyse on poliisin toimivaltaan kuuluvista lupa-asioista, henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen säädetään puolestaan poliisin henkilötietolaissa.

Pykälän 2 *momentin* muotoilua muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta ja tärkeän yksityisen edun suojaaminen esimerkiksi siihen, että tietojen luovuttamisen voidaan katsoa olevan lapsen tai nuoren edun mukaista. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi olla painava syy tärkeän yleisen edun lisäksi tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi myös silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen. Painava syy tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi voisi olla myös tilanteessa, jossa tietoa luovutettaisiin esimerkiksi järjestötyöntekijälle etsintäkuulutetusta lapsesta tai nuoresta, jos tällä voitaisiin edesauttaa haavoittuvassa asemassa olevan lapsen tai nuoren löytämistä.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 *momentti*, jonka mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (x/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Poliisi voisi tämän momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä, että poliisi ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Mikäli kriittisen infrastruktuurin kohteeseen kohdistuu yleisen järjestyksen tai turvallisuuden häiriö, tai kyseessä on rikoksen ennalta estäminen, keskeyttäminen tai tutkinta, muodostuu poliisitehtävä. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvien kohteiden ja alueiden suojaaminen on kuitenkin ensisijaisesti niiden omistajien ja kohteissa toimivien vastuulla. (HE 205/2024 vp, s. 32). Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557, (jäljempänä *CER-direktiivi*). CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi. Laissa on myös

säännökset siitä, miten kriittinen toimija määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin siitä, että 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti. Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten (HE 224/2010 vp s. 147). Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi poliisin yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa poliisi tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomainen ei aina ole tietoinen siitä, että poliisilla voisi olla sen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata pyytää. Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomainen joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Poliisin mahdollisuutta luovuttaa tietoja poliisilain 7 luvun 2 §:n nojalla ei rajoittaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tietojen saantioikeudesta. Poliisi voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja poliisin toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin huomioitava, että poliisilla ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapaamiaan rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella (AOA:n ratkaisu 20.6.2018 EOAK/4783/2017). Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on keskeinen merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden sekä työperäisen hyväksikäytön torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Poliisi voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Selvyyden vuoksi *5 momenttiin* otettaisiin viittaus poliisin henkilötietolakiin, jossa säädetään poliisin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta. Poliisin henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti poliisilain 7 luvun sääntelyä.

6 §. *Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Viittaussäännös poliisin henkilötietolakiin sisältyisi jatkossa 2 §:n 5 momenttiin. Voimassa olevan pykälän mukainen viittaus siitä, että tietojen luovuttamisesta ulkomaille säädetään poliisin henkilötietolaissa, on tarpeeton, koska yleislakina noudatettavassa julkisuuslaissa omaksutun viranomaisen käsitteen perusteella myös poliisilain 7 luvun tiedonluovutussäännöksissä viranomaisella tarkoitetaan kotimaan viranomaista. Tietojen luovuttamisesta ulkomaan viranomaiselle säädetään erikseen nimenomaisesti poliisin henkilötietolaissa.

7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

16 §. *Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän *1 momentista* poistettaisiin tiedonsaantitapaa koskeva sääntely eli siinä ei enää säädettäisi tiedonsaannista teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona. Tällainen tiedonluovutustapaa koskeva sääntely on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Tiedonhallintalaki on tullut voimaan 1.1.2020 ja sitä sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen

luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentissa säädetään poliisille oikeus saada tietoja myös eräiden yksityisten tahojen rekistereistä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti, siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin myös siten, että siinä käytettäisiin henkilörekisterin sijasta jatkossa tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi tältä osin ainoastaan teknisluonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin *9 kohta*a muutettaisiin siten, että sana ”teleyritykseltä” korvattaisiin sanalla ”viestinnän välittäjältä”. Terminologisella muutoksella otettaisiin huomioon pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja poliisilain 5 luvun 8 §:ään laeilla 452/2023 ja 492/2023 tehdyt muutokset.

Pykälän 1 momentin *15 kohdassa* piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 16 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi *16 kohta*, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi. Passilain 8 §:n mukaan asevelvollisen on passia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei passin myöntämiselle ole 14 §:n 5 momentissa tai 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua estettä. Vastaavasti henkilökorttilain 12 §:n mukaan asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Asevelvolliselle voidaan myöntää passi tai henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu. Passi tai henkilökortti voidaan myös evätä henkilöltä, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden passin tai henkilökortin saamiselle, voi olla muiden passilain 8 §:ssä ja henkilökorttilain 12 §:ssä mainittujen asiakirjojen ohella siviilipalvelustodistus.

Nyt poliisille säädettäisiin nimenomainen oikeus saada esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja siviilipalvelusrekisteristä. Poliisilla on poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 12 kohdan nojalla oikeus saada vastaavia tietoja myös Puolustusvoimilta. Käytännössä tiedonsaantioikeus tarkoittaisi sitä, että välttämättömät tiedot voitaisiin saada suoraan siviilipalvelusrekisteristä teknisen rajapinnan kautta, eikä asevelvollisen tai poliisin olisi välttämättä enää tarpeen olla yhteydessä siviilipalveluskeskukseen esteettömyyslausuntojen osalta. Säännös on arvioitu tarpeelliseksi, koska tieto siitä, että henkilö on suorittanut siviilipalveluksen, on vakiintuneesti katsottu salassa pidettäväksi tiedoksi, sillä siviilipalveluksen suorittaminen on vakaumukseen perustuva valinta (julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohta). Poliisilla olisi säännöksen nojalla oikeus ainoastaan tietoihin, jotka ovat välttämättömiä esteellisyys selvittämiseksi. Poliisi ei saisi siviilipalvelusrekisteristä esimerkiksi siviilipalvelustodistusta, terveydentilaan liittyviä tietoja tai tietoa siitä, onko henkilö vapautettu palveluksesta tai onko henkilö

hakeutunut siviilipalvelukseen suoraan vai vasta asepalveluksen jälkeen. Poliisi saisi tiedon vain siitä, onko henkilö siviilipalveluksen puolesta esteetön saamaan passin tai henkilökortin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta, mutta momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että poliisilla olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot myös viipymättä.

Pykälän 3 momentti, jossa säädetään, että poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä, kumottaisiin tarpeettomana.

17 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla.* Vaikka tiedonhallintalain voimaantulon myötä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä voidaan pääosin luopua, säännös henkilötietojen luovuttamisesta poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla on edelleen arvioitu tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalain teknisiä rajapintoja ja katse-luyhteyttä koskevat säännökset ja julkisuuslain 16 §:ssä säädetyt tietojenantamistavat eivät kata pykälässä tarkoitettuja tilanteita. Pykälän otsikkoa muutettaisiin poistamalla maininta tietojen luovuttamisesta tietojoukkona tallettamista varten. Kyseinen maininta poistettaisiin myös johdantokappaleesta tarpeettomana.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa käytettäisiin jatkossa henkilörekisterin sijasta tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi teknisluonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin 8 kohdassa piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 9 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 kohta, joka antaisi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle mahdollisuuden tallettaa kuolemansyyn tutkintaan liittyviä tietoja suoraan poliisin rekisteriin. THL:lla on kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 14 §:ään perustuva velvoite luovuttaa kuolemansyyn tutkimusta koskevat tiedot poliisille. Tallettaminen olisi mahdollista mainitun velvoitteen toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että THL:n asiantuntijalääkärit, jotka tuottavat tutkimuksen kannalta olennaista tietoa, voisivat jatkossa tallettaa tiedot suoraan poliisin rekisteriin kyseessä olevan tapauksen tietoihin. Kadonneita henkilöitä ja tuntemattomia vainajia koskevaa tietoa käsitellään rekisterissä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) standardoimien lomakkeiden muodossa ja rekisterissä on omat lomakkeensa THL:n oikeuslääkärien, oikeushammaslääkärien ja patologioiden antamia tietoja varten.

Pykälän 2 momentti, jossa säädetään, että poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä, kumottaisiin tarpeettomana.

21 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojajalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Edellä 16 §:ää vastaavasti pykälästä poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tietojen luovuttamista käsitellään jaksossa 2 (Nykytila ja sen arviointi) sekä jaksossa 7.1 (Poliisilain 7 luku).

22 §. *Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille.* Edellä 16 ja 21 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että

tietojen luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa.

Pykälän 1 momentin alkuun lisättäisiin maininta siitä, että kyseisen lainkohdan nojalla voidaan luovuttaa tietoja sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. Lisäyksellä selvennettäisiin sitä, että poliisin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja muille viranomaisille säädetään muuallakin lainsäädännössä, eikä 1 momentin luettelo olisi tyhjentävä eikä rajoittaisi muualla laissa olevien tiedon luovuttamista tai tiedonsaantia koskevien säännösten soveltamista. Mainitussa momentissa on kyse tilanteista, joissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti poliisilain 7 luvun sääntelyä.

Pykälän 1 momentin *17 kohdassa* piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 18 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi *18 kohta*, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja luovutetaan nykyisin poliisin henkilötietolain 22 §:n 3 momentin nojalla, ja tietojen luovutukseen liittyen on tehty erillisiä sopimuksia THL:n ja poliisiyksiköiden välillä. Edellä mainittu 22 §:n 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi 2. lakiehdotuksessa, joten luovuttamisesta olisi tarpeen säätää nimenomaisesti 1 momentissa.

Poliisitutkintaan ja esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Yleisimpiä esitutkintaan liittyviä tutkimuksia ovat rattijuopumuksista epäillyille tehtävät verikokeet, joiden tarkoituksena on määrittää epäillyn käyttämän alkoholin tai huumausaineiden määrä tekohetkellä. Poliisitutkintana suoritettavaan kuolemansyyn selvittämiseen liittyy kiinteästi oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittaminen. Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näytteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virka-apun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) nojalla, sekä tullilain nojalla Tullille kuuluvien tehtävien osalta. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan. Lisäksi THL vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 b §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään poliisin oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun poliisin henkilötietolakiin sisältyvästä yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tällä hetkellä tietoja on kyseisen momentin nojalla luovutettu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle, jolle tietojen luovuttamisesta säädettäisiin jatkossa pykälän 1 momentissa. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus poliisilla oleviin tietoihin.

Pykälän 4 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevassa momentissa säädetään, että ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Momentin tarkoitus on ollut varmistaa tietojen suojaaminen teknisen käyttöyhteyden tai tietojoukkona tapahtuvan luovuttamisen yhteydessä. Teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, siihen liittyvistä edellytyksistä ja tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa. Lisäksi 22 §:ään ehdotettu sääntely ei olisi jatkossa sidottu mihinkään tiettyyn tiedonluovutustapaan.

Pykälän 5 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevan 5 momentin mukaan luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle. Momentin sääntely on päällekkäistä tietosuojan yleislainsäädännön kanssa.

32 §. Tietojen luovuttamisesta päättäminen. Pykälän 1 *momentin* mukaan oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraan käytettävästi tallettamalla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain termistöä. Teknisen käyttöyhteyden ja tietojoukon käsitteet korvattaisiin teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden käsitteillä. Lisäksi henkilöre-kisterin sijasta momentissa käytettäisiin tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyse olisi teknisluonteisista muutoksista.

Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin siten nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Poliisin henkilötietolain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi esimerkiksi vastaanottajille oikeutta saada poliisin henkilötietoja teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä (HE 242/2018 vp, s. 92). Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avaaminen perusteltua. Myös tiedonhallintalaki mahdollistaa tämän. Niissäkin tapauksissa, kun tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 *momenttia* täydennettäisiin siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa

20 §. Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Pykälän 1 *momenttiin* lisättäisiin Rajavartiolaitoksen oikeus saada pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämisen, paljastamisen tai selvittämisen lisäksi myös henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Tiedot voisi nykyistä vastaavasti saada yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä. Ehdotetut muutokset vastaisivat pääosin poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettuja muutoksia.

Rajavartiolaitos voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää meripelastuksen hätätilanteissa niin sanottua hätäpaikannusta (sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §). Teleyrityksen tiedonluovutusvelvollisuus perustuu tilanteesta tehtyyn hätäilmoitukseen. Lisäksi Rajavartiolaitoksella on oikeus radiotekniseen valvontaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi (rajavartiolain 29 a §). Ehdotettu sääntely täydentäisi edellä mainittua lainsäädäntöä. Muutosten myötä Rajavartiolaitos voisi akuuteissa vaaratilanteissa selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyyden sekä paikantaa kyseisen henkilön tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa Rajavartiolaitos voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on Rajavartiolaitoksen tiedossa, Rajavartiolaitoksen olisi mahdollisuus edelleen selvittää 2 momentin nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Muutos mahdollistaisi esimerkiksi välittömässä hengen ja terveyden vaarassa olevan varoittamisen tai muun Rajavartiolaitoksen reagoimisen tilanteessa.

Rajavartiolaitoksen tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä mahdollistettaisiin myös tilanteissa, joissa Rajavartiolaitos tarvitsee tietoja pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Rajavartiomiehellä on rajavartiolain 37 §:n nojalla oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinniotettu on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi. Etsintäkuulutuksen määritelmästä ei ole säädetty laissa, vaikkakin useissa viranomaisten toimintaa koskevissa laeissa käytetään etsintäkuulutuksen käsitettä. Rajavartiolain esitöiden mukaan rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni kenen tahansa toimivaltaisen viranomaisen etsintäkuulutettamia henkilöitä. Tämä koskee myös Rajavartiolaitoksen etsintäkuulutettamia henkilöitä (HE 220/2013 vp). Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa kysymyksessä ei ole itsenäinen toimenpide, vaan etsintäkuulutuksen antaneen toimivaltaisen viranomaisen määräämän vapauteen kohdistuvan toimenpiteen täytäntöönpano. Etsintäkuulutus ei ole itsenäinen pakkokeino, vaan keino tavoittaa henkilö, jolta laillisella perusteella on riistettävä vapaus (HE 275/2022 vp, s. 7). Käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi etsintäkuulutetun jäljittämiseksi pyytämällä pankkikortin käyttötietoja. Rajavartiolaitoksella voi olla perusteltu tarve pyytää pankkikortin käyttötietoja esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilön tavoittamiseksi selvitetään henkilön liikkumista hänen paikantamiseen ja kiinniottamiseen.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että Rajavartiolaitoksen tietopyyntöjen kohteena voisi jatkossa olla viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Tiedonsaantioikeus koskisi jatkossakin tietoja, jotka ovat tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Ehdotettujen muutosten taustalla ovat toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden seurauksena nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Uusi muotoilu kattaisi aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta Rajavartiolaitos voisi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Palveluketjuun voi liittyä useampia eri palvelun tarjoajia, joilla on eri tehtäviä ja rooli palvelun tuottamisessa, vaikka palvelun tarjoaja ei itsessään välitä viestintää.

Viestinnän välittäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan mukaisesti teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoa, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisen lain esitöiden (HE 221/2013 vp, s. 92) mukaan viestinnän välittäjinä ei kuitenkaan pidetä sananvapauslain mukaisia verkkoviestien (mukaan lukien verkkojulkaisut) tarjollapitäjiä tai julkaisutoiminnan harjoittajia. Näin ollen esimerkiksi julkisen keskustelupalstan tai muun yleisölle saataville tarkoitettun viestinnän tarjollapitoa internetissä ei pidettäisi

viestinnän välittäjän toimintana vaan muuna tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisena, mikäli käsitteen osatekijät täyttyvät. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla tarkoitettaisiin palvelun tarjoajaa, joka tarjoaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan edellä mainitun lainkohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua.

Rajavartiolaitoksella olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletointaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Rajavartiolaitos voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa, ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedosta, joita Rajavartiolaitos saa jo nykyisen sääntelyn nojalla.

Käyttäjän tunnistamiseksi tarpeellisilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa asiaan liittyviä lähdeportteja ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnistajien teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja. IP-osoitteet sekä yhteysnumerot ja niihin liittyvät tiedot voivat olla ratkaiseva lähtökohta esimerkiksi rikostutkinnoissa, joissa epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Käänteisesti kyse voi olla myös tilanteesta, jossa IP-osoite ja mahdollinen aikaleima sekä porttitieto on jo hankittu muiden pakkokeinojen (esimerkiksi televalvonnan) avulla tai rikoksen uhri viestinnän osapuolena on toimittanut tietoja ja tavoitteena on enää tunnistaa toinen käyttäjä, todellinen IP-osoite ja sitä kautta toinen käyttäjä.

Tässä tapauksessa tietopyyntö ei kohdistu verkkoliikenteen osapuoliin vaan tiettyyn käyttäjään, jonka liittyminen osapuolena viestintään on jo selvitetty muun toimivaltuuden nojalla tai viestinnän toisena osapuolena olleen tahon kautta. Kyse oli tässä vaiheessa enää käyttäjän tunnistamisesta. Rajavartiolaitos ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä pakkokeinoina 10 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Joissakin tapauksissa käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot voisivat pitää sisällään tiedot myös useammasta käyttäjästä. Näin olisi tilanteissa, joissa palvelun tarjoaja joutuu palveluissa jakamaan samaa IP-osoitetta yhtäaikaaisesti useammalle eri käyttäjälle. Tietopyyntö tulee kuitenkin aina tehdä mahdollisimman yksilöidyillä tiedoilla, jotta pyynnön seurauksena ei saada turhia sivulisten tietoja.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen hankkiminen voisi edellyttää välitystietojen käsittelyä, sillä viestinnän välittäjän olisi käsiteltävä niitä tunnistaaakseen tietopyynnön kohteena oleva henkilö. Rajavartiolaitos ei voisi kuitenkaan saada pykälän nojalla tietoa viestinnän sisällöstä. Näiden tietojen hankkimiseksi Rajavartiolaitos voisi käyttää pakkokeinoina tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinoina 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ssä.

Muun tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan kuin viestinnän välittäjän palveluun kirjautumistiedoissa kuten IP-osoitetiedoista aikaleimoinen ei voida katsoa olevan kyse televalvonnalla tai telekuuntelulla hankittavista tiedoista. Tällaiseen sähköiseen palveluun kirjautumisvaiheessa

palvelun tarjoaja on tällaisen viestintätapahtuman toinen osapuoli, joka hyväksyy tai hylkää kirjautumisen. Verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestin lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja televalvontaa koskeissa säännöksissä tarkoitetaan. Sen sijaan viestintäpalvelun tarjoamisen tai muutoin viestinnän välittämisen yhteydessä käsitelty IP-osoitetieto aikaleimoinen tai esimerkiksi muu päätelaitteen yksilöivä tieto on välitystieto, sillä tietoa käsitellään viestinnän välittämiseksi, siinäkin tapauksessa että kyse olisi varsinaista viestintätapahtumaa edeltävästä palvelun alustamisesta, kuten viestintäverkkoon kytkeytymisestä tai VPN-palvelun alustamisesta (vrt. KKO 2022:23 k. 24–25 ja Passive DNS-tietojen hyödyntäminen tietoturvaperusteella. Jesse Heiskanen. Teoksessa Sanan vapauksia ja rajoja – Viestintäoikeuden vuosikirja 2020 s. 88–131, 102–103).

Pykälän mukaiset pyynnot kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin välitystietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n nojalla viranomaistarpeita varten, ellei tutkittavana oleva rikos täytä 157 §:n 1 momentissa asetettuja edellytyksiä. Mainittuja säilytettäviä tietoja saa käyttää ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

20 a §. *Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä asiakastietolaissa tarkoitettua palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin Rajavartiolaitokselle tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei ole voitu saada. Pykälä täydentäisi muun muassa lain 19 §:n sääntelyä.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä (esim. KHO 2018:93). Rajavartiolaitos ei ole voinut saada Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaan lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimella voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitettua henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Todistamiskielto koskee myös muuta terveydenhuollon palveluksessa tai apuna toimivaa henkilöä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentin nojalla. Esitutkintalain 7 luvun 8 §:ssä, jossa säädetään kuulusteltavan ilmaisovelvollisuudesta ja sitä koskevista rajoituksista, viitataan oikeudenkäymiskaaren

todistamiskieltoihin. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaaressa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveyskentilää koskevana tietona hoitosuhdettakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n § momentin 25 kohdan nojalla. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luotamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä. Rajavartiolaitoksen tiedonsaanti perustuu lain 63 §:ään, jossa säädetään oikeus luovuttaa tietoa, jos se on välttämättöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Rikosten selvittämisen tarkoituksessa tietoja voidaan 63 §:n perusteella luovuttaa ainoastaan poliisille, syyttäjäviranomaiselle ja tuomioistuimelle. Asiakastietolain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat pysyvästi salassa pidettäviä. Asiakastietolain 6 §:n mukaan vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Sosiaalihuollon asiakastiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, mutta eivät tietosuojasetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä.

Palvelunantajalla tarkoitetaan asiakastietolain 3 §:n määritelmän mukaisesti viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveyspalveluja sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Palvelunantajan toimitilaa ei ole laissa määritelty. Palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan ehdotuksessa säännöksessä mitä tahansa toimitilaa, jossa palvelunantaja tarjoaa asiakkailleen lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitaan. Toimitilan käsitettä on tarkoitettu tulkittavan laajasti tarkoittaen kaikkia toimitiloja, joissa palvelunantaja tarjoaa palveluitaan asiakkailleen kattaen myös tilanteet, joissa palvelunantaja esimerkiksi väliaikaisesti toimisi muualla kuin omissa toimitiloissaan. Toimitiloilla tarkoitettaisiin palvelunantajan toimintaa varten järjestettyjä tiloja, esimerkiksi sairaalaa ja terveyskeskusta tai ambulanssia. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun kotirauhan piiriin. Esimerkiksi lääkäri voi harjoittaa ammattiaan kotoaan käsin. Rajavartiolaitoksen pyytämä tieto ei näissäkään tilanteissa mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyssä aikana. Rajavartiolaitos ei voi saada pykälän nojalla kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista.

Pykälän nojalla Rajavartiolaitos voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyssä palvelunantajan toimitiloissa. Tietoa voisi pyytää myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa Rajavartiolaitoksella on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Henkilön nimen lisäksi Rajavartiolaitos voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan, henkilötunnuksen tai asuinkunnan nimen, jos tällainen tieto olisi palvelunantajan tiedossa.

Rajavartiolaitoksen tietopyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi henkilön käyntihistoriaa sosiaali- tai terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Ei ole poissuljettua, että pelkkä tieto henkilön olemisesta esimerkiksi tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan

arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Pykälä mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen Rajavartiolaitokselle myös näissä tilanteissa.

Tietopyynnön saisi tehdä vain pidättämiseen oikeutettu virkamies. Salassa pidettävien tietojen pyytjä on rajattu vastaavalla tavalla voimassa olevissa 19 ja 20 §:ssä. Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä säädetään pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Oikeus liittyy joko tiettyyn virka-asemaan tai saatuun koulutukseen.

Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada pykälässä tarkoitetut tiedot, jos ne ovat välttämättömiä sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoitusten kannalta edellyttää, että rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi ei voida käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa.

Rajavartiolaitoksen tutkittavista rikoksista säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 4 §:ssä. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämisrikkokset (rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §), ihmiskaupparikkokset (rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §) ja muut vapauteen kohdistuvat rikokset (rikoslain 25 luku). Rajavartiolaitoksen tutkimissa rikoksissa teko itsessään ei tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Törkeän laittoman maahantulon järjestämisrikosta ja ihmiskaupparikoksia lukuun ottamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu 6 vuoden rangaistusmaksimi ei myöskään täyty. Rikosten selvittämistä on siitä huolimatta merkittävä rikoksen uhrin perustuslain 7 §:n suojaamien oikeuksien turvaamiseksi sekä yleisen edun kannalta. Tämän vuoksi on oikeasuhtaista, että Rajavartiolaitos voi saada tiedon epäillyn tekijän henkilöllisyydestä siitä huolimatta, onko tekijä hoito- tai asiakassuhteessa.

22 §. Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaus kumottuun oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annettuun lakiin (372/2010) korjattaisiin viittaukseksi oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettuun lakiin (955/2020).

29 §. Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta, mutta momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada lain 3 luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana sääntely tietojen saamisesta teknisen käytöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tiedonhallintalakia sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Lain 20 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja myös yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen.

Pykälän 2 momentissa Rajavartiolaitokselle asetettu velvoite antaa pyynnöstä henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojoukkona tai suoraikäyttöisen tallettamisen kautta saamiensa henkilötietojen käsittelystä kumottaisiin tarpeettomana.

32 §. Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tiedonluovutusta käsitellään tarkemmin rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ehdotettavien muutosten yhteydessä.

33 §. Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille. Pykälän 1 momentin johdantokappaleesta poistettaisiin tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Lisäksi täsmennettäisiin, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tiedonluovutusta käsitellään tarkemmin rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ehdotettavien muutosten yhteydessä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi uusi 14 kohta tietojen luovuttamisesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja voidaan luovuttaa nykyisin joko Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 a §:n nojalla tai tämän pykälän 3 momentin nojalla, joka ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi. Esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Yleisimpiä esitutkintaan liittyviä tutkimuksia ovat ratti- tai vesiliikennejuopumuksista epäillyille tehtävät verikokeet, joiden tarkoituksena on määrittää epäillyn käyttämän alkoholin tai huumausaineiden määrä tekohetkellä. Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näytteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virka-avun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain nojalla. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus Rajavartiolaitoksella oleviin tietoihin.

35 §. Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle. Pykälän 3 momentti tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

36 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä.* Pykälän 2 momentti tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

38 §. *Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille.* Pykälän 4 momentti tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

39 §. *Tietojen luovuttamista koskeva menettely.* Pykälän 1 momentin mukaan oikeudesta luovuttaa Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia henkilötietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain terminologiaa. Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Lain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi vastaanottajille oikeutta saada Rajavartiolaitoksen käsittelemiä henkilötietoja esimerkiksi teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä (HE 241/2018 vp, s. 61). Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avaaminen perusteltua. Niissäkin tapauksissa, joissa tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus. Momentista poistettaisiin virke, jonka mukaan ennen henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, siihen liittyvistä edellytyksistä ja tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa.

Pykälän 3 momentin sääntely luovutettavien tietojen laadun ja virheettömyyden varmistamisesta kumottaisiin tarpeettomana, koska sääntely on päällekkäistä tietosuojan yleislainsäädännön kanssa.

7.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

17 a §. *Tietojen luovuttaminen.* Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentissa ei enää säädettäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan Rajavartiolaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Termi salassapitosäännös voi tarkoittaa asiakirjasalaisuutta tai vaitiolovelvollisuutta. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp, s. 108) mukaan se, mitä säädetään asiakirjasalaisuudesta, koskee yleensä myös vaitiolovelvollisuutta, joten ne ovat lähes toisensa kattavia. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluu kuitenkin myös tietoa, jota ei ole tallennettu. Julkisuuslain 32 §:n mukaan se, mitä salassa pidettävästä asiakirjasta säädetään, koskee soveltuvin osin myös vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Tämä koskee myös tietojen antamista.

Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi poikkeamaan lain 17 §:n 1 momentissa säädetystä erityisestä vaitiolovelvollisuudesta, ja sääntely vastaisi tältä osin nykytilannetta. Mainittu vaitiolovelvollisuus koskee luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka yksinomaan tietoverkossa

peitehenkilönä tai yksinomaan tietoverkossa valeostajana toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi tämän tai tämän läheisten turvallisuuden tai jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta 17 §:ssä tarkoitettusta tiedosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentissa.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätäjällä on näin tarkoittanut. Korkein oikeus on todennut poliisia koskevassa ratkaisussaan KKO 2023:24 voimassa olevan poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin koskevan sanamuotonsa perusteella vain poikkeamista lakiin perustuvasta vaitiolovelvollisuudesta, eikä siinä korkeimman oikeuden mukaan ole säädetty poliisin oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle, vaikka tämä on lain esitöiden (HE 224/2010 vp s. 147) mukaan ollutkin tarkoitus. Voimassa oleva Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a § vastaa sanamuodoltaan edellä mainittua poliisilain säännöstä ja sitä on tarkoitettu sovellettavan samalla tavalla.

Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä Rajavartiolaitokselle että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan olla käsillä erilaisissa moniviranomaisyhteistyöhön liittyvissä tilanteissa.

Tietoa henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on ainakin tietyissä olosuhteissa pidetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan nojalla salassa pidettävänä (Helsingin hovioikeuden ratkaisu 16.9.2022 22/135096, asianumero R 21/1104 sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 23.11.2018, EOAK/4963/2017). Kyseisen lainkohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun ohella asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Toisaalta korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2021:170 katsonut, ettei tietoa rikoksesta epäillyn henkilön epäilystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään voitu pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettuna salassa pidettävänä tietona ainakaan silloin, kun kyse oli siitä, että esitutkintapöytäkirjoihin sisältyvät tiedot rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden epäilystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään olivat olleet merkityksellisiä esitutkinnan toimittamisen ja siinä selvitettävien asioiden kannalta. Keskusrikospoliisille esitettyssä asiakirjapyyntöä tarkoitettujen esitutkintapöytäkirjat koskivat erääseen järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyvää rikoskokonaisuutta. Koska tieto ei ollut salassa pidettävä, keskusrikospoliisin päätös olla luovuttamatta esitutkintapöytäkirjoja niiden rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden nimien osalta, joiden poliisi epäili kuuluvan järjestäytyneeseen rikollisryhmään, oli lainvastainen.

Muutoksilla parannettaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla ennaltaehkäistään ja torjutaan järjestäytyneitä rikollisuuksia. Hallinnollinen rikostorjunta on yksi tärkeimmistä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan keinoista. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Kyse voisi olla esimerkiksi Rajavartiolaitoksella olevista tiedoista, joiden mukaan toisessa viranomaisessa käsiteltävään asiaan liittyy

järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä toimijoita ja viranomaisessa käsiteltävä asia toteutessaan vahvistaisi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja aiheuttaisi tällä tavalla vahinkoa yhteiskunnan turvallisuudelle.

Momentin nimenomainen maininta tiedon luovuttamisesta henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään poistettaisiin tarpeettomana. Momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä, joten säännös kattaisi ilman erillistä mainintaakin myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät henkilön luotettavuuteen ja sopivuuteen. Aiemmin maininnalla on ollut merkitystä erityisesti lupa-asioissa, joissa luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus on säädetty luvan myöntämisen ja voimassaolon edellytykseksi. Nykyään tietojen saannista lupa-asioissa säädetään kattavasti lupa-asioita koskevassa lainsäädännössä. Kun kyse on Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluvista lupa-asioista, henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen säädetään puolestaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa.

Pykälän 2 momentin muotoilua muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi olla painava syy tärkeän yleisen edun lisäksi tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi myös silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa tarkoitettulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitos voisi 3 momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä, että Rajavartiolaitos ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Rajavartiolaitoksella on keskeinen asema erityisesti merialueilla sijaitseviin kriittisen infrastruktuurin kohteisiin kohdistuvien häiriöiden havainnoinnissa ja tunnistamisessa. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvien kohteiden ja alueiden suojaaminen on kuitenkin ensisijaisesti niiden omistajien ja kohteissa toimivien vastuulla. (HE 205/2024 vp, s. 32).

Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön CER-direktiivi. CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi. Laissa on myös säännökset siitä, miten kriittinen toimija

määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jonka mukaan 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voitaisiin antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja on tarpeen oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi Rajavartiolaitoksen yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa Rajavartiolaitos tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomainen ei aina ole tietoinen siitä, että Rajavartiolaitoksella voisi olla sen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata pyytää. Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomainen joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Rajavartiolaitoksen mahdollisuutta luovuttaa tietoja Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n nojalla ei rajoittaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Rajavartiolaitos voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Rajavartiolaitoksen toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin huomioitava, että Rajavartiolaitoksella ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapaamiaan rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella. Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on keskeinen merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden sekä työperäisen hyväksikäytön torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Rajavartiolaitos voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Selvyyden vuoksi pykälän *5 momentissa* viitattaisiin henkilötietojen käsittelyn osalta Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n sääntelyä.

Pykälään ehdotettavat muutokset vastaisivat pääosin poliisilain 7 luvun 2 §:ään ehdotettavia muutoksia.

18 §. *Viittaus tietojen luovuttamista koskeviin säännöksiin.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Viittaussäännös Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sisältyisi jatkossa 17 a §:n 5 momenttiin.

7.5 Laki rikostorjunnasta Tullissa

2 luku Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §. *Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä.* Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisilain 4 luvun 3 §:ään ehdotettuja muutoksia. Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että Tullilla olisi jatkossa oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä tarpeellisia tietoja tullirikosten ennalta estämisen, paljastamisen tai selvittämisen lisäksi myös henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yrityksen, pankki- tai vakuutuslaitoksen estämättä.

Akuuteissa vaaratilanteissa Tullin tulisi kyetä selvittämään vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa Tulli voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on Tullin tiedossa, Tullilla olisi mahdollisuus edelleen selvittää pykälän 2 momentin nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Tulli voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää henkilön paikantamiseen akuuteissa henkeä tai terveyttä uhkaavissa vaaratilanteissa televalvontaa (Tullin rikostorjuntalaki 3 luku 4 §:n 3 momentti). Tietojen saanti akuuteissa vaaratilanteissa mahdollistaisi esimerkiksi vaaran kohteena olevan varoittamisen tai muun reagoimisen tilanteissa, joissa henkilön arvioidaan olevan välittömässä hengessä ja terveyden vaarassa.

Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että Tullilla olisi yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai muulta tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Ehdotetut muutokset vastaisivat osittain poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettuja muutoksia. Ehdotettujen muutosten taustalla on tarve mahdollistaa, että Tulli voi akuuteissa vaaratilanteissa selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Lisäksi muutoksen taustalla on, samoin kuin poliisilakiin ehdotetun vastaavan muutoksen osalta, esitettävien viranomaisten toimintaympäristön muutokset ja erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa esitettävien viranomaisten käytännön tarpeisiin. Näiltä osin Tullin rikostorjuntalakiin ehdotettujen muutosten (viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja) osalta pätevät samat perustelut kuin mitä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin muutosehdotuksen osalta esitetään.

Tullilla olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että Tullilla olisi poliisia vastaavasti oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletointaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Tulli voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedoista, joita Tulli saa jo nykyisen sääntelyn nojalla. Muutos vastaisi poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettua vastaavaa muutosta ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotettuihin muutoksiin soveltuu näiltä osin samat säännöskohtaiset perustelut, kuin mitä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin osalta on esitetty palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen osalta.

Poliisia vastaavasti Tullikaan ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä välitystiedon määritelmään kuuluvia pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä tarkoitettuja välitystietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisissa tiedoissa ei olisi kysymys viestin sisältö- tai välitystiedoista tai sijaintitiedon hankkimisesta. Poliisia vastaavasti Tullikaan ei voisi saada pykälän nojalla tietoa viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi Tulli voisi käyttää pakkokeinolain tai Tullin rikostorjuntalain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista

säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä.

Muun tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan kuin viestinnän välittäjän palveluun kirjautumistiedoissa kuten IP-osoitetiedoista aikaleimoineen ei voida katsoa olevan kyse televalvonnalla tai telekuuntelulla hankittavista tiedoista. Tällaiseen sähköiseen palveluun kirjautumisvaiheessa palvelun tarjoaja on tällaisen viestintätapahtuman toinen osapuoli, joka hyväksyy tai hylkää kirjautumisen. Verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestin lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja valvontaa koskevissa säännöksissä tarkoitetaan. Sen sijaan viestintäpalvelun tarjoamisen tai muutoin viestinnän välittämisen yhteydessä käsitelty IP-osoitetieto aikaleimoineen tai esimerkiksi muu päätelaitteen yksilöivä tieto on välitystieto, sillä tietoa käsitellään viestinnän välittämiseksi, siinäkin tapauksessa, että kyse olisi varsinaista viestintätapahtumaa edeltävästä palvelun alustamisesta, kuten viestintäverkkoon kytkeytymisestä tai VPN-palvelun alustamisesta.

Pykälän 1 ja 2 momenttien mukaiset pyynnot kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin välitystietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n nojalla, ellei tutkittavana oleva rikos täytä televalvonnan edellytyksiä. Säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin tehtäviä hakuja rajoittaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentti, jossa viitataan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

14 a §. *Tietojensaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.* Pykälä olisi uusi voimassa olevaan lakiin verrattuna. Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa tietyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin Tullille tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei olisi mahdollista saada.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä. Esimerkiksi poliisi ei ole voinut saada poliisilain 4 luvun 2 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskielltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdetakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä.

Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta saada asiakastietolaissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäynnösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedot saisi pidättämisen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä. Tieto olisi oikeus saada, jos se olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Se mitä palvelunantajalla ja palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan, on selostettu poliisilain 4 luvun 5 §:ää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa. Tiedon saaminen on Tullille välttämätöntä esimerkiksi esitutinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi. Esimerkkitilanteita olisivat muun muassa henkilön läsnäolo kotietsinnällä, takavarikkoon liittyvät toimenpiteet sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antaminen. Tullin tiedonsaanti voisi olla tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Pykälän nojalla myös Tulli voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyissä palvelunantajan toimitiloissa. Tulli voisi pyytää tietoa myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa Tullilla on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Henkilön nimen lisäksi Tulli voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan tai henkilötunnuksen. Henkilöllä tarkoitettaisiin toimitiloissa läsnä olevaa tai ollutta henkilöä siitä riippumatta, onko hän toimitiloissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaana vai muussa tarkoituksessa. Voimassa oleva laki ei sinänsä estä muiden henkilöiden kuin asiakastietolaissa tarkoitettujen asiakkaiden tietojen antamista Tullille, koska muut henkilöt eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- tai asiakassuhteessa eivätkä siten hoito- tai asiakassuhteen luottamuksellisuuden piirissä.

Tullin pyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan, ja ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi henkilön koko käyntihistoriaa terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Myös pelkkä tieto esimerkiksi henkilön läsnäolosta tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Uusi pykälä mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen Tullille myös näissä tilanteissa.

Ottaen huomioon, että sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu luottamuksellisuuden periaate, pykälässä olisi tarkkaan määritelty ne käyttötarkoitukset, joihin tietoja voisi saada. Tietojen saanti olisi Tullinkin osalta sidottu myös tiedon välttämättömyyteen käyttötarkoituksen kannalta. Pykälän mukaan Tullilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto, jos se olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Tullin rikostorjuntalain uusi 14 a § vastaisi osittain poliisilakiin ehdotettua uutta 4 luvun 5 §:ää.

4 luku. Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

Luvun otsikkoa muutettaisiin vastaamaan luvun sisältöä.

2 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua. Pykälän 1 momentin mukaan Tulli saisi salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa muun kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun tiedon, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentissa ei enää säädettäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan Tullin nimenomaisesta oikeudesta luovuttaa tietoja

salassapitosäännösten estämättä. Ehdotettu muutos vastaisi poliisilain 7 luvun 2 §:ään ehdotettua muutosta vastaavin perusteluin.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen peruste ja sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätäjä on näin tarkoittanut. Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä Tullille että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan olla käsillä erilaisissa moniviranomaisyhteistyöhön liittyvissä tilanteissa.

Muutoksilla parannettaisiin Tullin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla ennalta ehkäistään ja torjutaan järjestäytyntä rikollisuutta. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Tulli on tärkeä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan viranomainen omalla tehtäväalueellaan.

Pykälän 2 *momentin* muotoilua muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Tulli saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi lisäksi olla painava syy tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 *momentti*, jonka mukaan Tulli saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Tulli voisi tämän momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on tärkeää, että myös Tulli ja edellä mainitut kriittiset toimijat (muun muassa satamat) voivat tehdä keskenään yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi ja kriittisen infrastruktuurin suojelemiseksi.

Pykälään lisättäisiin myös uusi 4 *momentti*, jossa säädettäisiin siitä, että 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti. Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi Tullin yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa Tulli tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomainen ei aina ole tietoinen siitä, että Tullilla voisi olla sen tehtävien

kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata aina Tullilta pyytää. Tulli voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Tullin toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin Tullinkin osalta huomioitava, että Tullilla ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapaamiin rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella. Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella Tullin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on tärkeä merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Tulli voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Selvyyden vuoksi 4 momenttiin otettaisiin viittaus Tullin henkilötietolakiin, jossa säädetään Tullin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta. Tullin henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Tullin rikostorjuntalain 4 luvun sääntelyä

7.6 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

16 §. *Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin tiedonsaantitapaa koskeva sääntely eli siinä ei enää säädettäisi tiedonsaannista teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona. Tällainen tiedonluovutustapaa koskeva sääntely on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Tiedonhallintalakia sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Tullin henkilötietolain 16 §:n 1 momentissa säädetään Tullille oikeus saada tietoja myös eräiden yksityisten tahojen rekistereistä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti, siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 16 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin myös siten, että siinä käytettäisiin henkilörekisterin sijasta jatkossa tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi tältä osin teknisluonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin 14 kohtaa muutettaisiin siten, että sana ”teleyritykseltä” korvattaisiin sanalla ”viestinnän välittäjältä”. Terminologisella muutoksella otettaisiin huomioon pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 ja 60 §:ään laeilla 452/2023 ja 120/2024 tehdyt muutokset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta. Momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että Tullilla olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

17 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla.* Vaikka tiedonhallintalain voimaantulon myötä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä voidaan pääosin luopua, säännös henkilötietojen luovuttamisesta Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla on edelleen arvioitu myös Tullin osalta tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalain teknisiä rajoituksia ja katseluyhteyttä koskevat säännökset ja julkisuuslain 16 §:ssä säädetty tietojenantamistavat eivät kata pykälässä tarkoitettuja tilanteita. Maininta tietojen luovuttamisesta tietojoukkona tallettamista varten poistettaisiin tarpeettomana. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvien osin poliisin henkilötietolain 17 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin johdantolauseessa käytettäisiin jatkossa henkilörekisterin sijasta tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi ainoastaan teknisluonteinen muutos.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

20 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Edellä 16 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvien osin poliisin henkilötietolain 21 §:ään ehdotettuja muutoksia.

21 §. *Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille.* Edellä 16 ja 20 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että tietojen luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvien osin poliisin henkilötietolain 22 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin alkuun lisättäisiin maininta siitä, että kyseisen lainkohdan nojalla voidaan luovuttaa tietoja sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. Lisäyksellä selvennettäisiin sitä, että Tullin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja muille viranomaisille säädetään muuallakin lainsäädännössä, eikä 1 momentin luettelo olisi tyhjentävä ja rajoittaisi muualla laissa olevien tiedon luovuttamista tai tiedonsaantia koskevien säännösten soveltamista. Mainitussa momentissa on kyse tilanteista, joissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Tullin rikostorjuntalain 4 luvun sääntelyä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 16 kohta, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja luovutetaan nykyisin Tullin henkilötietolain 21 §:n 2 momentin nojalla ja tietojen luovutukseen liittyen on tehty erillisiä sopimuksia THL:n ja Tullin välillä. Edellä mainittu 21 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, joten luovuttamisesta olisi tarpeen säätää nimenomaisesti 1 momentissa. Esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Tullin osalta yleisin

esitutkintaan liittyvä tutkimus on huumausaineiden tai muiden kieltojen tai rajoitusten alaisten tuotteiden salakuljetuksesta epäillyn henkilön tutkimus, josta on tehty sopimus THL:n ja Tullin välillä. Ehdotus selkiyttäisi ja vahvistaisi Tullin ja THL:n väliseen tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä. Nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta THL:lle vahvistaisi myös yleisen tietosuojaa-asetuksen 6 artiklan ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:n vaatimuksia käsittelevän lainmukaisuudesta.

Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näytteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virkaavun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain nojalla sekä tullilain nojalla Tullille kuuluvien tehtävien osalta. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan. Lisäksi THL vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 b §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin. Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään Tullin oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun Tullin henkilötietolakiin sisältyvästä yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutus-tapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tällä hetkellä tietoja on kyseisen momentin nojalla luovutettu Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, jolle tietojen luovuttamisesta säädettäisiin jatkossa pykälän 1 momentissa. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus Tullilla oleviin tietoihin.

Pykälän 4 momentti kumottaisiin tarpeettomana, koska sääntely on päällekkäistä tietosuojan yleislainsäädännön kanssa.

26 §. Tietojen luovuttamisesta päättäminen. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvien osin poliisin henkilötietolain 32 §:ään ehdotettuja muutoksia. Pykälän 1 momentin mukaan oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä Tullin henkilötietolain 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraan käyttäen tallettamalla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain termistöä. Teknisen käyttöyhteyden ja tietojoukon käsitteet korvattaisiin teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden käsitteillä. Lisäksi henkilörekisterin sijasta momentissa käytettäisiin tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti käsitettä rekisteri. Kyse olisi teknisluonteisista muutoksista.

Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin siten nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Tullin henkilötietolain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi esimerkiksi vastaanottajille oikeutta saada Tullin henkilötietoja teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä. Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avaaminen perusteltua. Niissäkin tapauksissa, kun tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Myös tiedonhallintalaki mahdollistaa tämän.

Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus.

7.7 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa

11 §. *Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä.* Etsintäkuulutuksia ja etsintäkuulutettuja henkilöitä koskevan Maahanmuuttoviraston ja poliisin tiedonvaihdon edellyttämät muutokset ehdotetaan tehtäväksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:ään, koska kyseinen pykälä koskee ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän eri rekisterinpitäjien välisiä tiedonsaantioikeuksia.

Pykälän 1 momentin 8 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos sen vuoksi, ettei se enää olisi uuden 9 kohdan myötä momentin viimeinen kohta. Piste korvattaisiin puolipisteellä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 kohta. Ehdotetun kohdan mukaan Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus 2 momentissa tarkoitettun oma-aloitteisen tiedon luovuttamisen toteuttamiseksi saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat henkilön pidättämistä, vangitsemista tai kiinniottoa. Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa olisi kysymys painavasta yleisestä edusta, kuten rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanteenin henkilön kiinniottamisesta. Esimerkiksi pelkästään omaisuuteen kohdistuvista etsintäkuulutuksista tiedonsaantioikeutta ei olisi. Tarkoitus olisi varmistaa se, että virasto voisi tarvittaessa laillisesti tarkistaa, onko sen tiloissa asioivalla henkilöllä etsintäkuulutus poliisiasiain tietojärjestelmässä. Tämä olisi välttämätön edellytys sille, että se voisi ilmoittaa poliisille tällaisen henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä. Oikeus tiedon saamiseen kytkettäisiin siihen, että etsintäkuulutusta koskevan tiedon tulisi olla tarpeellista etsintäkuulutettua koskevan tiedon poliisille luovuttamisen toteuttamiseksi. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena ei siten olisi mahdollistaa viraston omien lakisääteisten tehtävien suorittamista, vaan kyse olisi sen turvaamisesta, että poliisi voisi suorittaa sille kuuluvat etsintäkuulutuksen perusteena olevat tehtävät, jotka luettelaisiin säännöksessä. Etsintäkuulutuksen käsitettä ja siihen liittyviä poliisin toimivaltuuksia selostetaan jaksossa 7.1.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin sen mahdollistamiseksi, että Maahanmuuttovirasto voisi oma-aloitteisesti ilmoittaa tiedon etsintäkuulutetusta henkilöstä poliisille. Momentti koskee poliisin tiedonsaantioikeutta, mutta siinä on tällä hetkellä ainoastaan viittaus poliisin henkilötietolakiin. Ehdotetussa momentin toisessa virkkeessä todettaisiin nimenomaisesti ja yksiselitteisesti se, että Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta viraston toimitiloissa tiettyä aikaa sekä tieto henkilön henkilöllisyydestä, jos se on tarpeellista pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Viraston poliisille toimittaman tiedon tulisi näin ollen olla tarpeellista, jotta poliisi voisi asianmukaisesti suorittaa sen tehtävän, jota varten etsintäkuulutus on tehty. Tällaisten arvioiden tekemistä varten viraston olisi todennäköisesti keskusteltava poliisin kanssa lain toimeenpanon yhteydessä ja poliisi voisi esimerkiksi yleisellä tasolla ohjeistaa virastoa asiassa.

Säännös muotoiltaisii tietojen minimoinnin ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteiden mukaisesti niin, että virasto ei välittäisi poliisille sellaista tietoa, joka ei olisi tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisin olisi saatava tietää se, ketä henkilöä viraston ilmoitus koskee sekä se, että henkilö sillä hetkellä on tai ainakin on tiettyä aikaa ollut paikalla viraston toimitiloissa. Poliisin ei sen sijaan tarvitsisi eikä kuuluisi saada ehdotetun säännöksen nojalla tietoa esimerkiksi siitä, mitä hakemus- tai muuta asiaa henkilö on ollut viraston tiloissa hoitamassa tai siitä, millaista tietoa hän on tässä yhteydessä antanut virastolle. Jos poliisi tarvitsee tällaista laajempaa tietoa henkilöstä suorittaakseen etsintäkuulutukseen liittyviä tai muita

tehtäviään, se voi pyytää tai tietoliikenneyhteyksien kautta hankkia sitä olemassa olevien tiedonsaantioikeuksiensa mukaisesti.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sisäministeriö seuraa esitetyn sääntelyn toimivuutta muun muassa sääntelyä soveltavilta viranomaisilta ja muilta keskeisiltä sidosryhmiltä saatavan palautteen perusteella. Valtiovarainministeriö seuraa sääntelyn toimivuutta Tullin osalta.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Sisäministeriössä on meneillään lainsäädäntöhanke poliisin rekisteriin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi (SM048:00/2023). Jatkovalmisteluvaiheessa olevassa hankkeessa valmistellaan muutosehdotuksia säännöksiin, jotka koskevat passilaissa, henkilökorttilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käsittelyä ja luovuttamista. Muutokset koskevat osittain samoja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevia säännöksiä, joita ehdotetaan muutettavaksi tässä esityksessä. Muutosehdotukset on sovitettu yhteen valmisteluvaiheessa.

Sisäministeriössä on meneillään myös lainsäädäntöhanke järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (SM008:00/2025). Hankkeen tehtävänä on muun muassa valmistella ehdotukset säännöksiksi keskeisten viranomaisten oikeudesta saada, luovuttaa, luokitella ja muuten käsitellä tietoa järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Hankkeessa valmisteltavat muutokset sovitetaan valmistelussa yhteen tässä esityksessä ehdotettujen muutosten kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän arvioimaan salassa pidettävien välttämättömien tietojen luovuttamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten (STM166:00/2024). Poliisin tietojen saantia uhka-arvioita ja uhkaavan teon estämistä varten arvioidaan sosiaali- ja terveysministeriön hankkeessa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 7 §:ssä säädetyn oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen sekä 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Esityksellä on lisäksi yhteys perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan sekä 10 §:ssä säädetyn kotirauhan suojan kannalta.

Esityksen arvioidut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen käsitellään esityksen jaksossa 4.2.

11.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan

on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (ks. esim. PeVL 6/2024 vp). Perusoikeusjärjestelmässä kysymys voi olla ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta (PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp). Oikeudella henkilökohtaiseen turvallisuuteen korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta (ks. PeVL 44/1998 vp). Ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse pelkästään perusoikeusrajoituksista, vaan sääntelyn tavoitteet liittyvät myös perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen koskemattomuuden, vapauden ja turvallisuuden takaamiseen.

Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jolla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia saada ja luovuttaa tietoja laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Rajavartiolaitoksen ja Tullin sääntelyyn tehtävillä vastaavilla muutoksilla parannettaisiin niin ikään kyseisten viranomaisten mahdollisuuksia saada ja luovuttaa tietoja. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin tehtävillä muutoksilla parannettaisiin poliisin ja Maahanmuuttoviraston mahdollisuuksia vaihtaa etsintäkuulutettuja henkilöitä koskevia tietoja. Poliisin tehtävänä on poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisitoiminnan tavoitteiden saavuttaminen on yleisen yhteiskunnallisen intressin kannalta tärkeää. Perusoikeusjärjestelmässä kysymys on ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta. Tällaisen vahvan intressin olemassaolon on perustuslakivaliokunnan mukaan yleensä katsottu muodostavan sellaisen perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä oikeuttaa perusoikeuden rajoittamisen, jos muutkin yleiset rajoittamisedellytykset ovat käsillä (ks. esim. PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp, PeVL 67/2010 vp, PeVL 5/1999 vp).

11.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus, SopS 18–19/1990) 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä henkilötietojen suoja on katsottu olennaiseksi osaksi 8 artiklan yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan piiriin kuuluu myös kotirauha. Perustuslakivaliokunnan mukaan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattujen oikeuksien rajoituksiin kohdistuva välttämättömyyden vaatimus edellyttää, että rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve, puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyn päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on oltava asianmukaiset ja riittävät perustelut (PeVL 35/2018 vp).

Euroopan unionin (EU) perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan 2 kohdan mukaan tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti

rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artiklat kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 21/2017 vp).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 14/2018 vp ja siinä viitatus lausunnot). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/2014 vp ja PeVL 10/2014 vp).

11.2.1 Henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn välttämättömyys ja kansallinen liikkumavara

Perustuslakivaliokunta on EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojasta lailla säätämisen vaatimuksen osalta. Tietosuoja-asetuksen sääntely henkilötietojen suojasta on olennaisesti yksityiskohtaisempaa kuin henkilötietodirektiivin (95/46/EY) ja sen toimeenpanemiseksi annettun henkilötietolain sääntely (PeVL 14/2018 vp). Valiokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (PeVL 51/2018 vp, PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain 10 §:n tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatu yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta. Merkityksellistä tässä suhteessa on,

että rikosasioiden tietosuojalaki on soveltamisalallaan yleislakina sovellettavaksi tuleva laki, jota on tarkoitus täydentää eri hallinnonaloja koskevalla erityislainsäädännöllä. Henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan kuitenkin joiltain osin täyttää myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislaila (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp).

Tämän esityksen kannalta olennaista kansallista liikkumavaraa on kuvattu nykytilaa koskevassa jaksossa 2.1.2. Esityksessä ehdotetaan henkilötietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä, joka annettaisiin osittain yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 9 artiklan mukaisen liikkumavaran puitteissa ja osittain rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallista täytäntöönpanolainsäädäntöä täydentävänä erityissääntelynä.

Koska kansallinen lainsäädäntö edellyttää, että salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään erikseen, on esityksessä ehdotettu sääntely välttämätöntä.

11.2.2 Henkilötietojen saanti ja luovuttaminen

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 5/2025 vp, PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen "välttämättömyydestä" niiden käyttötarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp). Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan sääntelyn täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaiseksi (PeVL 15/2018 vp).

Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 38/2016 vp). Valiokunnan mukaan samanlaisia lähtökohtia voidaan soveltaa myös tietojen saamiseen ja luovuttamiseen yksityiseltä esimerkiksi pankkisalaisuuden estämättä (PeVL 48/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja

intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan (PeVL 15/2018 vp).

Voimassa oleva poliisilaki ja poliisin henkilötietolaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp, PeVL 51/2018 vp). Poliisin henkilötietolain kanssa yhtä aikaa eduskuntakäsittelyssä olleet Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki ja Tullin henkilötietolaki on vastaavasti säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 58/2018 vp, PeVL 60/2028 vp). Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki on niin ikään säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 7/2019 vp).

Valiokunta on käytännössään arvioinut myös arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp). Valiokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp). Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty säätämisyjärjestyskysymyksenä (ks. esim. PeVL 15/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on poliisin henkilötietolaista antamassaan lausunnossa PeVL 51/2018 vp pitänyt säätämisyjärjestyskysymyksenä sitä, että erityisen perusoikeusherkkään lakiehdotukseen tulee lisätä yleissäännös arkaluonteisten tietojen käsittelyyn kohdistuvasta välttämättömyysvaatimuksesta. Vaihtoehtoisesti sääntelyä on täydennettävä pykäläkohtaisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyteen sitovilla säännöksillä. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp, PeVL 7/2019 vp).

Tässä esityksessä ehdotettavassa sääntelyssä on säilytetty nykyistä sääntelyä vastaava systematiikka. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä säädetään poliisin henkilötietolain 15 §:ssä, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä sekä Tullin henkilötietolain 4 §:ssä. Henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimus seuraa puolestaan suoraan tietosuojasetuksen 5 artiklasta ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:stä. Koska henkilötietojen luovuttaminen ja saaminen on henkilötietojen käsittelyä, on edellä mainittu sääntely otettava aina huomioon myös tietoja pyydetessä ja luovutettaessa.

Poliisilaissa on välttämätöntä säilyttää yleiset tietojen saantiin ja luovuttamiseen oikeuttavat säännökset (poliisilain 4 luvun 3 § ja 7 luvun 2 §). Poliisin tehtävät ovat erityisesti rikosten torjunnassa niin moninaisia, että on käytännössä mahdotonta etukäteen yksilöidä, millaisia tietoja poliisi tarvitsee miltäkin taholta voidakseen täyttää yhteiskunnalliset velvoitteensa. Laajimmat tiedontarpeet liittyvät rikosten esitutkintaan. Vastaavasti kaikkia mahdollisia tiedonluovutustilanteita on etukäteen mahdotonta yksilöidä. Koko rikostorjunta perustuu tiedon keräämiseen ja analysointiin ja tietoa on myös välttämätöntä voida luovuttaa. Tietojen saanti ja luovuttaminen on rikostorjunnan lisäksi erittäin tärkeää myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta on niin ikään tärkeää säilyttää vastaava sääntely.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n ehdotettu sääntely tietojen saannista yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä on 1. lakiehdotuksessa sidottu tarpeellisuuteen. Pykälän 1 momentissa eritellään tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot sillä perusteella, millaisen yksityisoikeudellisen salassapidon piiriin ne kuuluvat: yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuus. Tämä erittely vastaa voimassa olevan pykälän sääntelyä. Pykälän 2 momentissa tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot on niin ikään eritelty. Poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla saatavat tiedot voivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Tietojen saannin sitominen välttämättömyyteen tarkoittaisi, että poliisin mahdollisuus tietojen saantiin yksityisiltä tahoilta tiukentuisi nykytilaan verrattuna, mikä voisi vaikeuttaa erityisesti rikosten selvittämistä. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa on asiallisesti poliisilain 4 luvun 3 §:ää vastaava säännös (20 §), joka on säädetty edellä todetusti

perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Hallintovaliokunta on kyseisen säännöksen osalta nimenomaisesti katsonut, että sääntely hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa täyttää EU-oikeudessa ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössä henkilötietojen käsittelylle asetetut edellytykset. Poliisilain uudistamisen yhteydessä perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt huomiota poliisilain tietojen saantia koskevaan sääntelyyn (PeVL 67/2010 vp). Lisäksi huomionarvioista on se, että syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 22 §:ssä säädetään syyttäjän tiedonsaannista, joka on sidottu tarpeellisuuskriteeriin. Perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt huomiota syyttäjän tiedonsaantioikeuden muotoiluun syyttäjälaitoksesta annetun lain säätämisen yhteydessä (PeVL 25/2018 vp). Rikosprosessin kannalta olisi kestävämpiä, jos poliisi saisi tietoja syyttäjää tiukemmin edellytyksin.

Poliisilain 7 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi aiempaa selvemmin poliisin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Kyseisillä viranomaisilla olisi mahdollisuus luovuttaa tietoja säännösten mukaisissa tilanteissa sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Luovutettavat tiedot voisivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Tietojen luovuttaminen perustuisi aina tapauskohtaiseen harkintaan, ja kyse olisi tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Sekä tiedonsaannin että tietojen luovuttamisen yhteydessä poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos saavat poliisin henkilötietolain 15 §:n, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:n ja Tullin henkilötietolain 4 §:n mukaisesti käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:ään Maahanmuuttovirastolle oikeus saada poliisilta etsintäkuulutustietoja sekä Maahanmuuttoviraston oikeudesta luovuttaa etsintäkuulutettuja koskevia läsnäolotietoja poliisille. Ehdotettu sääntely on rajattu tarkkarajaisesti vain kiinniottamista, vangitsemista ja pidättämistä koskeviin etsintäkuulutuksiin. Luovutettavat tiedot on rajattu vain läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevaan tietoon. Tiedoissa on kysymys rikoksista ja rikkomuksista koskevista tiedoista. Tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Ehdotettu sääntely olisi yhteensopiva tietosuoja-asetuksen vaatimusten kanssa. On painavan yleisen edun mukaista ja siten oikeasuhtaista, että viranomaiset voivat vaihtaa keskenään rikoksiin liittyviä tietoja. Tiedot on säännöksessä rajattu tarkkarajaisesti, minkä vuoksi niiden luovuttaminen voidaan sitoa tarpeellisuuteen välttämättömyyden sijasta.

Esityksessä ehdotetaan purettavaksi poliisin henkilötietolaista, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaista ja Tullin henkilötietolaista tarpeetonta yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolaeissa säilytettäisiin jatkossakin yksityiskohtaiset säännökset kyseisen viranomaisen oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä, muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta suorakäyttöisesti tallettamalla sekä tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille.

11.2.3 Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan lisättäväksi poliisilakiin kokonaan uusi säännös tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Vastaavat ehdotukset Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta sisältyvät 3. ja 5. lakiehdotukseen. Terveys- ja terveydenhuollon toiminnassa koostuu luottamuksellisuuden periaate. Hoitosuhteen luottamuksellisuuden suoja liittyy keskeisesti perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on

katsonut, että ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaisen yksityiselämän suojan piirissä ovat erityisen arkaluonteiset ja henkilökohtaiset potilastiedot (M.S. v. Ruotsi, 27.8.1997, kohta 35).

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan terveydentilaa koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja, joiden käsittelyn salliminen koskee perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 51/2021 vp). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, ja sääntelyn on oltava tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Ylimpien tuomioistuinten oikeuskäytännössä on henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta pidetty olennaisena, että tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuoltoon jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta. Luottamuksellisuus on tärkeää sekä hoidon ja hoitoon haikautumisen kannalta. (ks. esim. KHO 2025:11, KHO 2018:93, KKO 2011:91).

Poliisilakiin ehdotetaan säädettäväksi poliisille oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollosta henkilön läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää ja osittain antaisi poliisille oikeuden saada nykyistä laajemmin henkilön läsnäoloa koskeva tieto sosiaali- ja terveydenhuollosta. Ehdotettavan sääntelyn nojalla saatavat tiedot on rajattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan tietoa henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Poliisi voisi saada vain yksittäistä henkilöä ja yksittäistä läsnäoloajankohtaa ja -paikkaa koskevan tiedon. Tieto ei siis voisi koskea henkilön käyntihistoriaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Poliisi saisi tiedon ainoastaan pyynnöstä tiettyä laissa määriteltyä käyttötarkoitusta varten, ja pyytäjän on oltava virka-asemaltaan päällystään kuuluva poliisimies. Tietojen saanti olisi sidottu välttämättömyyteen näiden käyttötarkoitusten kannalta. Ehdotettava sääntely ei myöskään mahdollistaisi sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen antamista oma-aloitteisesti. Poliisilla ei olisi oikeutta saada säännöksen nojalla potilaan terveydentilaa kuvaavia tietoja, diagnoositietoja tai muutenkaan tarkempia tietoja hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä, vaan ainoastaan tieto henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin.

Tiedon voisi saada sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, tai rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä, 23 luvun 1 tai 3 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tiedon voisi saada myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Jaksossa 7.1 perustellaan tietojen käyttötarkoitukset. Säännöksessä luetelluista rikoksista suurin osa loukkaa yksilöiden perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia. Vaikka osassa rikoksia rangaistusasteikko jää alemmaksi kuin 2 vuotta vankeutta, poliisin mahdollisuus saada tieto näiden rikosten tekijöistä ja heidän tavoittamisensa on tärkeää sekä yleisen ja yksityisen edun kannalta että korostetusti sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, joissa on tavallista enemmän haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Myös tietojen luovuttamisessa tilanteessa, jossa henkilö aiheuttaa henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran, on kysymys perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta. Perustuslain 7 §:n

oikeuksien turvaaminen on oikeasuhtainen peruste yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttumiselle. Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat saada tiedon ainoastaan sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Tullin osalta kysymys on tullirikosten paljastamisesta ja selvittämisestä.

Osa tiedonsaannin edellytyksenä olevista rikoksista loukkaa perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa. Poliisin on selvitettävä myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuneet omaisuusrikokset, joista on tehty rikosilmoitus. Omaisuusrikosten selvittämisen yleinen etu korostuu, kun rikos on kohdistunut esimerkiksi julkisen terveydenhuollon toimijan omaisuuteen. Yksityisten henkilöiden omaisuuteen kohdistuvissa rikoksissa sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa uhri on usein haavoittuvassa asemassa oleva henkilö. Poliisin mahdollisuus puuttua rikoksiin merkitsee poliisin mahdollisuutta toteuttaa perustuslain 22 §:n vaatimukset perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen turvaamisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuvien tilanteiden osalta tämä tarkoittaa korostuneesti poliisin mahdollisuuksia turvata haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia.

Tiedon voisi saada myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tällainen tarve voi tulla kyseeseen erityisesti terrorismintorjunnan saralla. Lakisääteinen tietojensaanti toiselta viranomaiselta tai yksityiseltä toimijalta puuttuu lähtökohtaisesti yksityisyyteen vähemmän kuin esimerkiksi suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien toimitiloissa oleskelusta voisi tulla kyseeseen erityisesti terrorististen uhkien ja siihen liittyvien kohdehenkilöiden kohdalla, mutta myös muiden uhkien, kuten esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvien henkilöiden osalta. Läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskeva tieto voi olla keskeisessä asemassa kansallisen turvallisuuden uhan selvittämiseksi ja siten vakavimpien seurausten estämiseksi. Tieto henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa voi olla välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhan kannalta ja vakavampien seurausten estämiseksi. Tietojensaanti pykälässä tarkoitetuista tiedoista on suhteellisuusperiaatteen mukaista ottaa huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyvinä.

Tiedon voisi saada myös henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten. Kun henkilöä etsitään tuomioon täytäntöönpanoa varten, henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen. Tällöin on yleisen edun kannalta tärkeää, että poliisi tavoittaa tuomitun henkilön. Tuomioistuimeen noutamisessa kysymys on tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon. Molemmat tilanteet ovat merkittäviä yleisen edun kannalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitila ei voi olla paikka, jossa voi pakoilla vankeusrangaistustaan tai velvollisuutta osallistua oikeuden istuntoon.

Tiedon voisi saada myös kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen on korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista (KHO 2024:80). Kadonneen etsinnässä kysymys on usein yksilön perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta, erityisesti yksilön oikeudesta elämään. Etsintätoimenpiteet voidaan joutua käynnistämään nopeasti, jos kadonneen tiedetään olevan huonokuntoinen. Tällöin on myös suuri mahdollisuus, että kadonnut on hakeutunut tai päässyt terveydenhuollon hoitoon. Ehdotuksen mukaan poliisi voisi tiedonsaantioikeutensa perusteella tarkastaa ennen laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Poliisi, muut viranomaiset ja sidosryhmät eivät tällöin sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedettäisiin olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa.

Tiedonsaanti kohdistuu tietoon henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatus kotirauhan piiriin. Esimerkiksi lääkäri voi harjoittaa ammattiaan kotoaan käsin. Ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Niemietz v. Saksa (16.12.1992) tuomioistuin katsoi, että toimitilat saattoivat kuulua kotirauhan piiriin. Tuomioistuimen mukaan kodin piiriä ei voi tulkita suppeasti muun muassa siksi, että ammattia voidaan harjoittaa kotoa käsin. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslain 10 §:n 3 momentissa on kyse niin sanotusta kvalifioidusta lakivarauksesta, jonka tarkoituksena on määrittää tavallisen lain säätäjän rajoitusmahdollisuus mahdollisimman täsmällisesti ja tiukasti siten, ettei perustuslain tekstissä anneta avoimempaa valtuutta perusoikeuden rajoittamiseen kuin on välttämättä tarpeen (PeVL 54/2014 vp, PeVL 19/2025 vp). Ehdotettu sääntely ei mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyssä aikana. Poliisi ei voi saada pykälän nojalla laajemmin kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista. Tiedonsaanti on lisäksi sidottu välttämättömyyteen. Puuttuminen kotirauhaan on siten kaiken kaikkiaan vähäistä.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen rajoitus olisi suhteellisuusvaatimuksen mukainen eikä sillä kajottaisi tarpeettoman laajasti yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevaa perusoikeuteen ottaen huomioon, että ehdotetulla sääntelyllä on keskeinen merkitys muiden henkilöiden perusoikeuksien turvaamiselle (oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, omaisuuden suoja).

11.3 Säättämisyjärjestyksen arviointi

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, ks. myös esimerkiksi PeVL 56/2014 vp ja PeVL 18/2013 vp). Esityksessä ehdotetun tietojen saantia ja luovuttamista koskevan sääntelyn on edellä todettu perustein arvioitu olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide ottaen huomioon ehdotusten taustalla olevien tavoitteiden painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon, koska esitys sisältää salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvää sääntelyä, joka on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että poliisilaki on tyypillisesti sellainen säädös, joka voi herkästi joutua ristiriitaan kansalaisten perusoikeuksien, varsinkin klassisten vapausoikeuksien kanssa (PeVL 15/1994 vp ja PeVL 67/2010 vp).

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentti, 7 luvun otsikko ja 2 §, sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja 4 lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettu poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jalkeluosoitetietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määrässä, jos tiedot ovat tarpeen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Poliisi voi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, tai rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä, 23 luvun 1 tai 3 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi;

2) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

3) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;

4) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten;

5) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

7 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Poliisin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti ja 22 §:n 3–5 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 ja 15 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 8 kohta, 21 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 17 kohta ja 32 §, sekä
lisätään 16 §:n 1 momenttiin uusi 16 kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta ja 22 §:n 1 momenttiin uusi 18 kohta seuraavasti:

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

9) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

16) siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla

Poliisin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettaa:

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännytys- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja;

9) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja.

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten;

18) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

32 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallettamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,
muutetaan 20 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 kohta sekä 2 momentti ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä
lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

20 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Rajavartiolaitoksella on sama oikeus saada rajavartiolaitain 27 §:ssä tarkoitettussa tutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on yksittäistapauksessa oikeus pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen, mitä 19 §:ssä säädetään.

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajain toimitiloissa tietyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

29 §

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

- 13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;
14) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Luonnos

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 18 §, sellaisena kuin se on laissa 641/2019, sekä
muutetaan 17 a §, sellaisena kuin se on laissa 110/2018, seuraavasti:

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (639/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentti,
4 luvun otsikko, 4 luvun 2 §:n otsikko ja 2 §:n 1 ja 2 momentti, sekä
lisätään 2 lukuun uusi 14 a § ja 4 luvun 2 §:ään uusi 3, 4 ja 5 momentti seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §

Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määrittämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen tai palvelun käyttäjän tai tilaajan yksilölliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä ja terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tulli voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle.

Tullin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti, 21 §:n 2 ja 4 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 14 kohta ja 2 momentti, 17 §:n otsikko ja johdantokappale, 20 §, 21 §:n johdantokappale ja 26 §,
lisätään 21 §:n 1 momenttiin uusi 16 kohta seuraavasti:

3 luku

Tietojensaantioikeudet

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäönnösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

14) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla

Tullin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla luovuttaa:

4 luku

Henkilötietojen luovuttaminen

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

21 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

15) valtiovarainministeriölle verolainsäädännön valmistelua ja sen toimeenpanon seurantaan sekä valtion talousarvion laadintaa varten;

16) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle klinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

26 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallentamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 11 §:n 1 momentin 8 kohta ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 kohta laissa 228/2024, sekä lisätään 11 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 228/2024, uusi 9 kohta seuraavasti:

11 §

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä:

8) hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;

9) Maahanmuuttovirastolla on oikeus 2 momentissa tarkoitetun oma-aloitteisen tiedon luovuttamisen toteuttamiseksi saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat henkilön pidättämistä, vangitsemista tai kiinniottoa.

Poliisin ja suojelupoliisin tiedonsaantioikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa. Maahanmuuttovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta viraston toimiloissa tiettyinä aikana sekä tieto henkilön henkilöllisyydestä, jos se on tarpeellista pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

Luonnos

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

poliisilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentti, 7 luvun otsikko ja 2 §, sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja 4 lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §

3 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisi-
miehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estä-
miseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja
yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjoh-
tajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää vel-
voittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslasi-
suuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus
saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkin-
nassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai
yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisi-
miehen pyynnöstä oikeus saada *yksityiseltä
yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estä-
miseksi, paljastamiseksi* tai selvittämiseksi *tai
henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan
vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi,
vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn
etsintäkuulutetun tavoittamiseksi* tarvittavia
tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimi-
tusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää
velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussa-
laisuuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus
saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkin-
nassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai
yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus
pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisöti-
laajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoit-
teesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa,
taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksi-
löivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille
kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla
on vastaava oikeus saada postitoimintaa har-
joittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus
pyynnöstä saada *viestinnän välittäjältä tai
tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta* yhteys-
tiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mai-
nita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen
tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot *tai palve-
lun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tar-
peelliset tiedot*, jos tiedot ovat tarpeen poli-
sille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

(uusi)

Poliisilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

(uusi)

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa, jos tiedot ovat tarpeen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Poliisi voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

(uusi)

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, tai rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä, 23 luvun 1 tai 3 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §:ssä tai 41 luvun 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi;

2) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

3) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;

4) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangastuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten;

5) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

7 luku

7 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

2 §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tietojen luovuttaminen

Poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

(uusi)

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

(uusi)

Poliisin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa.

6 §

(kumotaan)

Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta

Poliisin henkilörekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta toiselle poliisiyksikölle ja muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa sekä henkilörekisterien käyttämisestä turvallisuus selvityksiä annettaessa turvallisuus selvityslainsa (726/2014).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti ja 22 §:n 3–5 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 ja 15 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 8 kohta, 21 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 17 kohta ja 32 §, sekä
lisätään 16 §:n 1 momenttiin uusi 16 kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta ja 22 §:n 1 momenttiin uusi 18 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *henkilörekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä *tekni-*
sen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

9) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019).

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *rekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

9) *viestinnän välittäjältä* pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännätyks- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja.

(uusi)

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja

16) siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

(kumotaan)

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla

Poliisin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettaa:

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännätyks- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja;

9) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja.

(kumotaan)

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten.
(uusi)

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten;
18) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syyistä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

(kumotaan)

Luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

(kumotaan)

32 §

32 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin *henkilörekisterin* tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin *rekisterin* tietoja teknisen *rajapinnan tai katseluyhteyden avulla* sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään *teknisen rajapinnan avulla tai suorakäyttöisesti tallettamalla* päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu *ja laajuus*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,
muutetaan 20 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 kohta sekä 2 momentti ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä
lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Rajavartiolaitoksella on *oikeus saada* pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä. Rajavartiolaitoksella on sama oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitettua tutkintaa varten tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada *yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä* Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämiseksi, *paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia* tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä. Rajavartiolaitoksella on sama oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitettussa tutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, ja teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on

Rajavartiolaitoksella on yksittäistapauksessa oikeus pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada *viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta* yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, *taikka* teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot *tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat*

Voimassa oleva laki

vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen, mitä 19 §:ssä säädetään.

(uusi)

Ehdotus

tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen, mitä 19 §:ssä säädetään.

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäviviranomaisessa

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäviviranomaisessa tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

29 §

29 §

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. *Tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan.*

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot *viipymättä ja maksutta*, jollei laissa toisin säädetä.

(kumotaan)

Rajavartiolaitoksen on pyynnöstä annettava henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojoukkona tai suoraikäyttöisen tallettamisen kautta saamiensa henkilötietojen käsitteystä.

32 §

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

säädetyt tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyt tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten.
(uusi)

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

14) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

39 §

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tai jos kysymys on muiden kuin yksittäisten tietojen luovuttamisesta ulkomaille.

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu. Ennen henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Luovutettavien tietojen laatu on varmennettava ja niihin on mahdollisuuksien mukaan lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

rajavartioloituksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartioloituksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 18 §, sellaisena kuin se on laissa 641/2019, sekä
muutetaan 17 a §, sellaisena kuin se on laissa 110/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 a §

17 a §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tietojen luovuttaminen

Rajavartioloituksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(uusi)

Rajavartioloitus saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartioloitukselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Rajavartioloitus saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Rajavartioloitus saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokykyyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

(uusi)

Rajavartiolaitokselle tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (639/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentti,
 4 luvun otsikko, 4 luvun 2 §:n otsikko ja 2 §:n 1 ja 2 momentti, sekä
lisätään 2 lukuun uusi 14 a § ja 4 luvun 2 §:ään uusi 3, 4 ja 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §

14 §

Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi *tai henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi*. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on oikeus *erikseen tekemästään* pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jake-
 luosoitetietoja.

Tullilla on *yksittäistapauksessa* oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen *tai palvelun käyttäjän tai tilaajan* yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi *tai henkeä ja terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi*. Tullilla

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

(uusi)

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassa-pitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

4 luku

4 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

2 §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tietojen luovuttaminen

Tullin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-,

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(uusi)

ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Tulli saa salassapitosäätöjen estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

(uusi)

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tulli voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle.

(uusi)

Tullin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti, 21 §:n 2 ja 4 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 14 kohta ja 2 momentti, 17 §:n otsikko ja johdantokappale, 20 §, 21 §:n johdantokappale ja 26 §,
lisätään 21 §:n 1 momenttiin uusi 16 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Tietojensaantioikeudet

Tietojensaantioikeudet

16 §

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *henkilörekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä *tekni-*
sen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *rekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

14) *viestinnän välittäjältä* pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot *viipymättä* ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

17 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen
Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla **tai tietojoukkona tallettamista varten***

*Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen
Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla*

Tullin henkilörekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

Tullin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettamalla luovuttaa:

4 luku

4 luku

Henkilötietojen luovuttaminen

Henkilötietojen luovuttaminen

20 §

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä tai oma-aloitteisesti* 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

21 §

21 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

15) valtiovarainministeriölle verolainsäädännön valmistelua ja sen toimeenpanon

15) valtiovarainministeriölle verolainsäädännön valmistelua ja sen toimeenpanon

Voimassa oleva laki

Ehdotus

seurantaa sekä valtion talousarvion laadintaa varten.
(uusi)

seurantaa sekä valtion talousarvion laadintaa varten;

16) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

26 §

26 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin *henkilörekisterin* tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Oikeudesta luovuttaa Tullin *rekisterin* tietoja *teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden* avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään *teknisen rajapinnan avulla tai suoraan käytettävissä olevalla* päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 11 §:n 1 momentin 8 kohta ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 kohta laissa 228/2024, sekä *lisätään* 11 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 228/2024, uusi 9 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

*Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden
 asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien
 välillä*

*Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden
 asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien
 välillä*

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden
 asiankäsittelyjärjestelmässä:

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden
 asiankäsittelyjärjestelmässä:

8) hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa kotoutumislain mukaisen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

8) hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa kotoutumislain mukaisen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;

Poliisin ja suojelupoliisin tiedonsaantioikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa.

9) Maahanmuuttovirastolla on oikeus 2 momentissa tarkoitetun oma-aloitteisen tiedon luovuttamisen toteuttamiseksi saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat henkilön pidättämistä, vangitsemista tai kiinniottoa.

Poliisin ja suojelupoliisin tiedonsaantioikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa. Maahanmuuttovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta viraston toimitiloissa tietynä aikana sekä tieto henkilön henkilöllisyydestä, jos se on tarpeellista pidettäväksi,

Luonnos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn
etsintäkuulutetun tavoittamiseksi.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20